

สร้างโอกาส สู่ความเสมอภาค

รายงานประจำปี
2563

Annual Report 2020
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
Equitable Education Fund

กสศ

สารบัญ

สารประธานกรรมการบริหาร กสศ.	3
สารผู้จัดการ กสศ.	5
บทสรุปผู้บริหาร	7
ภารกิจ กสศ.	12
วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์	14
กลยุทธ์และทิศทางการดำเนินงาน ในปีงบประมาณ 2563	15

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทย ปี 2563 และแนวโน้มปี 2564	18
การดำเนินงานในปีงบประมาณ 2563	27
การช่วยเหลือเด็กปฐมวัย และ เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา	
1. โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา	28
การสนับสนุนเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์	
2. โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข “ทุนเสมอภาค”	34
3. โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง	40
4. โครงการทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ “ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ”	46
5. โครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล เป็นครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน “ครูรัก(ษ์)ถิ่น”	52
การส่งเสริมแรงงานด้อยโอกาสที่ต้องการพัฒนาทักษะ	
6. โครงการพัฒนาทักษะแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน	58
การพัฒนาครู โรงเรียน และสถานศึกษา	
7. โครงการสนับสนุนการพัฒนาครูและเด็กนอกระบบการศึกษา	64
8. โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (TSQP)	68
การวิจัยและนวัตกรรมด้านการศึกษา	
9. โครงการวิจัยและนวัตกรรมด้านการศึกษา	76

ความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายและทุกภาคส่วน	94
ข้อค้นพบจากการดำเนินงาน	105
ก้าวต่อไปของ กสศ.	117

รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน	120
รายงานการเงิน	122
สรุปข้อมูลสำคัญทางการเงิน	146
การกำกับดูแลโครงการ	148
รายนามคณะกรรมการบริหาร	150
รายนามที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ	152
รายนามคณะทำงานจัดทำรายงานประจำปี	155

สารประธาน กรรมการบริหาร กสศ.

นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล

ประธานกรรมการบริหาร กสศ.

วิกฤตสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั่วโลก ทำให้ พ.ศ. 2563 เป็นปีที่ยากลำบากของคนไทย ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจทวีความรุนแรงขึ้น ส่งผลกระทบร้ายแรง โดยเฉพาะต่อผู้มีรายได้น้อย เด็กและเยาวชนขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสมีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีความเสี่ยงมากขึ้นที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา โรงเรียนต้องปิดหรือเลื่อนการเปิดภาคเรียน เด็กและเยาวชนครู โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนให้เป็นแบบออนไลน์ และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

คณะกรรมการบริหาร กสศ. ตระหนักถึงความท้าทายของภารกิจในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาภายใต้สถานการณ์และการต้องเร่งรัดปรับตัวของทุกฝ่ายข้างต้น จึงได้ปรับปรุงกลยุทธ์และแนวทางในการบริหารจัดการของ กสศ. ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงตอบสนองต่อความเดือดร้อนจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายได้ทันท่วงที เช่น จัดให้มีมาตรการฉุกเฉินเพื่อช่วยเหลือนักเรียนทุนเสมอภาคในช่วงเลื่อนเปิดภาคเรียนอันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งช่วยป้องกันมิให้เด็กหลุดออกจากระบบในช่วงดังกล่าว

จากงบประมาณในปี พ.ศ. 2563 ที่ได้รับจัดสรรเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับ พ.ศ. 2562 กสศ. ได้ดำเนินงานตามแผนงานที่ชัดเจนและสะท้อนความจำเป็นของทุกกลุ่มเป้าหมายตามที่ระบุใน พ.ร.บ. กองทุนเพื่อเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งได้จัดทำโดยปรับปรุงพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ที่ผ่านมา และบางส่วนได้มีการริเริ่มดำเนินการใหม่ แม้เงินอุดหนุนสำหรับทุนเสมอภาคจะดูเหมือนมีสัดส่วนมากที่สุดในงบประมาณทั้งหมดของ กสศ. อันเนื่องมาจากเด็กและเยาวชนที่ต้องให้เงินอุดหนุนเพื่อบรรเทา

ความเดือดร้อนมีจำนวนมาก แต่ในทางปฏิบัติ กสศ. ได้จัดสรรงบประมาณครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายครบถ้วนตามวัตถุประสงค์อย่างเหมาะสมโดยได้จัดลำดับความสำคัญไว้ในแผนการดำเนินงานตั้งแต่ต้นปี

ในส่วนของสำนักงาน คณะกรรมการบริหาร กสศ. ยังมุ่งหวังให้เป็นองค์กรขนาดเล็กที่คล่องตัวประกอบด้วยบุคลากรคุณภาพที่ปฏิบัติงานโดยคำนึงว่า ภารกิจในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไม่อาจเป็นไปได้ด้วยการบริหารจัดการโดยองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นเอกเทศหรือเบ็ดเสร็จ แต่จะสำเร็จได้ด้วยการสานพลังอย่างเข้มแข็งของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง กสศ. จะมีบทบาทในฐานะเป็นผู้ฉายภาพชี้เป้าหมายทิศทาง สนับสนุนข้อมูลความรู้ หรือทดลองทำเป็นต้นแบบให้ปรากฏผล เพื่อส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปต่อยอดขยายผล

ในนาม กสศ. ขอขอบคุณคณะรัฐมนตรี สำนักงบประมาณ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ที่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน รวมทั้งให้คำแนะนำแก่ กสศ. อย่างดียิ่ง ขอขอบคุณหน่วยงานทุกภาคส่วนที่มุ่งมั่นแข่งขันร่วมกันผลักดันภารกิจการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษามาด้วยกันในปี 2563 และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือด้วยดีเช่นนี้ในปีต่อ ๆ ไป

สารผู้จัดการ กสศ.

นายสุกกร บัวสาย

ผู้จัดการ กสศ.

ในฐานะผู้รับผิดชอบการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ผมอาจกล่าวแทนผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดได้ว่า ปี 2563 เป็นปีที่ลำบากในการทำงานให้ได้ผล สืบเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งก่อผลกระทบต่อบรรดาองค์กรทั้งในไทยและต่างประเทศ แต่วิกฤตเช่นนี้เองทำให้เราเห็นชัดเจนขึ้นว่า เด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสนับล้านคนทั่วประเทศกำลังตกอยู่ในภาวะลำบากยิ่งกว่า ทั้งด้านการศึกษา คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจของครอบครัว ตลอดจนด้านสุขภาพ ผมจึงได้เห็นผู้ปฏิบัติงานทุกคนทุ่มเทเวลาและกายใจเพื่อร่วมกันผลักดันภารกิจให้ลุล่วงอย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค โดยคณะกรรมการบริหาร กสศ. ได้ชี้แนะให้คำแนะนำและกำกับดูแลด้วยความเมตตาห่วงใย

ท่ามกลางข้อจำกัดทางงบประมาณที่รัดตัวยิ่งขึ้นในระดับประเทศ คณะกรรมการบริหาร กสศ. ได้มีนโยบายในการปรับปรุงกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานให้ตรงกับปัญหาสถานการณ์ ยึดหลักการใช้งบประมาณจำนวนน้อยแต่สร้างผลกระทบให้มากที่สุด มุ่งเน้นการลงทุนด้วยการสร้างองค์ความรู้ และการใช้ฐานข้อมูลชี้เป้าที่แม่นยำ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ยากลำบากที่สุดซึ่งกำลังถูกซ้ำเติมโดยวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างต้นแบบเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ได้ผล ในการดำเนินงาน กสศ. คำนึงถึงเสมอเกี่ยวกับทางเลือกเพื่อการปฏิรูปเชิงระบบในระยะยาว ควบคู่ไปกับหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้แน่ใจว่าการบริหารจัดการของ กสศ. มีความถูกต้อง โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ และสาธารณชนเกิดความเชื่อมั่นวางใจ

ตัวอย่างผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมในปีที่ผ่านมา ได้แก่

1) การอุดหนุนนักเรียนด้วยทุนเสมอภาคทั่วประเทศประมาณ 1 ล้านคน ที่ครอบคลุมโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และการช่วยเหลือเพิ่มเติมในช่วงการเลื่อนเปิดภาคเรียนเนื่องจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ประมาณ 750,000 คน

2) การพัฒนาต้นแบบการคัดกรองนักเรียนยากจนและการจัดสรรเงินอุดหนุนรายบุคคล ที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนยากจนที่สุดที่เพิ่มขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ประมาณ 230,000 คน และสามารถช่วยจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน ประมาณ 1,800,000 คน ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด

3) ตัวอย่างการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการสร้างโอกาสที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายรายบุคคลในพื้นที่ 20 จังหวัด

4) ทูลสร้างโอกาสทางการศึกษา ในรูปแบบ “ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง” “ทุนพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” “ทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น” รวมประมาณ 5,000 ทุน และทุนพัฒนาทักษะแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสที่ชุมชนมีส่วนร่วม ประมาณ 130 ชุมชน

5) การมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งเข้ามาร่วมทำงาน เช่น การจัดประชุมวิชาการนานาชาติเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ครั้งที่ 1 (The First International Conference on Equitable Education: All for Education) ซึ่งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จเป็นองค์ประธานและพระราชทานปาฐกถา ตลอดจนการระดมทุนเงินจากภาคธุรกิจเอกชนและประชาชนทั่วไป เพื่อร่วมภารกิจส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา รวมเงินบริจาคประมาณ 24 ล้านบาท

ในการดำเนินภารกิจต่าง ๆ ลำพัง กสศ. ย่อมไม่อาจส่งผ่านการช่วยเหลือและกิจกรรมพัฒนาไปสู่กลุ่มเป้าหมายเองได้ หากแต่บรรลุผลต่าง ๆ ด้วยความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นหน่วยงานนโยบายและผู้ลงมือในภาคปฏิบัติการแท้จริง สำนักงาน กสศ. ขอขอบคุณทุกหน่วยงานมา ณ โอกาสนี้ และขอส่งมอบผลงานปี 2563 ด้วยรายงานประจำปีฉบับนี้ ตลอดจนขอน้อมรับทุกคำแนะนำ หรือติ-ชม เพื่อนำไปปรับปรุงการทำงานในปีต่อ ๆ ไปให้บังเกิดผลที่ดีขึ้น

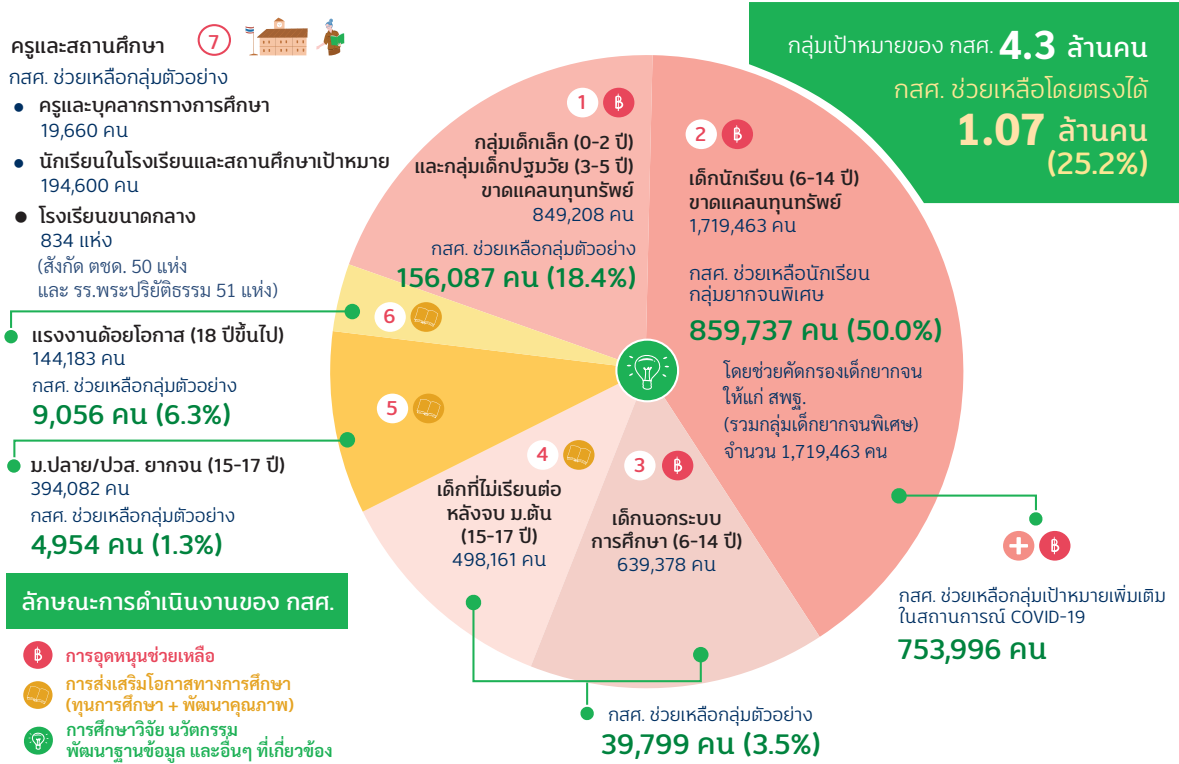
บทสรุปผู้บริหาร

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 (ต.ค. 2562 – ก.ย. 2563) กสศ. ได้ดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายตามภารกิจและวัตถุประสงค์ในพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 และสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.)¹ แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งเริ่มแพร่ระบาดในช่วงไตรมาสที่ 2 ของปีงบประมาณ (ภาคเรียนที่ 2/2562) และขยายตัวเป็นวงกว้างในช่วงไตรมาสที่ 3 ของปีงบประมาณ (ภาคเรียนที่ 1/2563) ได้ส่งผลกระทบต่อนักเรียนในครัวเรือนที่ยากจนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของ กสศ. อย่างมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจฐานะของครัวเรือนและภาวะทุพโภชนาการในเด็ก คณะกรรมการบริหาร กสศ. เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงได้ปรับแผนการดำเนินงานเพื่อให้ความช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนของกลุ่มเป้าหมาย โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ภายใต้งบประมาณจำนวน 5,915,794,811 บาท² กสศ. สามารถช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายตามภารกิจได้จำนวนประมาณ 1,070,000 คน และช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เพิ่มเติมอีกจำนวนประมาณ 750,000 คน โดยมีผลการดำเนินงานดังแสดงในภาพที่ 1

¹ คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติ มาตรา 261 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ให้มีหน้าที่ทำการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะ และยกร่างกฎหมายที่จำเป็นในการปฏิรูปการศึกษา

² งบประมาณตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 5,496,129,400 บาท และจากแหล่งเงินอื่นจำนวน 419,665,411 บาท

ภาพที่ 1 ผลการดำเนินงานในงบประมาณ พ.ศ. 2563 ของ กสศ.

- หมายเหตุ:
1. เด็กนอกระบบ หมายถึง เด็กวัยเรียนที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษา
 2. สัดส่วนที่ กสศ. ช่วยเหลือ ในแผนภาพ เป็นสัดส่วนการช่วยเหลือของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย
 3. ผลการดำเนินงาน ระหว่าง 1 ตุลาคม 2562 ถึง 30 กันยายน 2563

ที่มา: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563

รายละเอียดของผลการดำเนินงานจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย 7 กลุ่ม มีดังต่อไปนี้

1) กลุ่มเด็กเล็ก (อายุ 0 – 2 ปี) และกลุ่มเด็กปฐมวัย (อายุ 3 – 5 ปี) กสศ. ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้จำนวน 156,087 คน ผ่าน**ทุนเสมอภาค** ซึ่งเป็นนักเรียนยากจนพิเศษในระดับอนุบาลจำนวน 134,691 คน และ**โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา** ซึ่งช่วยเหลือเด็กปฐมวัยที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน 20 จังหวัดต้นแบบ จำนวน 21,396 คน โดยมุ่งเน้นการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในระดับพื้นที่ รวมถึงการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือที่ตรงตามความจำเป็นรายบุคคล และส่งต่อให้แก่หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบเพื่อทำการช่วยเหลือในระยะต่อไป

2) กลุ่มเด็กนักเรียน (อายุ 6 – 14 ปี) กสศ. ช่วยเหลือนักเรียน**ทุนเสมอภาค** ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีค่าคะแนนความยากจน PMT³ อยู่ในเกณฑ์ยากจนพิเศษ (extremely poor) ในภาคเรียนที่ 1/2563 ได้จำนวน 859,737 คน รวมถึง กสศ. ได้ช่วยคัดกรองนักเรียนยากจนเพื่อจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนให้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สอ.) ได้อีกจำนวน 1,719,463 คน และ กสศ. ได้ขยายขอบเขตการดำเนินงานครอบคลุมการศึกษาภาคบังคับในโรงเรียนสังกัด สพฐ. อปท. และครอบคลุมการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัด ตชด. ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าว กสศ. ได้รับความร่วมมือจากครู ในโรงเรียนสังกัด สพฐ. อปท. และ ตชด. จำนวนกว่า 400,000 คน ในการบันทึกข้อมูลและการเยี่ยมบ้าน เพื่อคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการติดตามประเมินผลนักเรียนยากจนพิเศษที่ได้รับทุนเสมอภาค ซึ่งจากการติดตามพบว่า นักเรียนที่ได้รับทุนเสมอภาคอย่างต่อเนื่อง มีอัตราการมาเรียนเพิ่มสูงขึ้น และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีรายได้น้อย เพื่อช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายด้านอาหารและสุขภาพของนักเรียนในช่วงการเลื่อนการเปิดภาคเรียนของครัวเรือนดังกล่าว กสศ. ได้ปรับแผนการดำเนินงาน และสามารถช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมได้อีกจำนวน 753,996 คน

3) กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา (อายุ 6 – 14 ปี) และ 4) กลุ่มเสี่ยงที่จะไม่ได้เรียนต่อหลังจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 15 – 17 ปี) กสศ. ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้จำนวนทั้งสิ้น 39,799 คน โดยส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ซึ่งอาจเป็นการศึกษาทางเลือกหรือเข้าถึงการฝึกอาชีพผ่านกลไกการทำงานร่วมกับจังหวัด ภายใต้**โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา** รวมถึงดำเนินงานภายใต้**โครงการสนับสนุนการพัฒนาครูและเด็กนอกระบบการศึกษา** ซึ่งเป็นการพัฒนาครูนอกระบบการศึกษา เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับกลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษาให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต และได้รับโอกาสฝึกทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการ

5) กลุ่มเด็กมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ 15 – 17 ปี) สายอาชีพและสายสามัญ กสศ. ได้จัดสรรทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสจำนวน 4,954 คน ผ่านการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ดังนี้

5.1) ทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ซึ่งเป็นการให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสให้ได้รับโอกาสศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรืออนุปริญญา โดยเป็นทุนในปีการศึกษา 2563 จำนวน 2,646 ทุน และทุนในปีการศึกษา 2562 จำนวน 1,942 ทุน

³ คะแนน PMT คือ คะแนนที่ได้จากการคำนวณเพื่อวัดระดับความยากจนของกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล ในการคำนวณใช้วิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy Means Test) ซึ่งเป็นวิธีการทางสถิติ ที่ประกอบด้วยตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่บ่งบอกถึงระดับความยากจน โดยเป็นตัวชี้วัดเพิ่มเติมนอกเหนือจากรายได้ โดยเกณฑ์การวัดรายได้ทางอ้อมของ กสศ. ประกอบด้วย 1) เกณฑ์ทางด้านรายได้ ครัวเรือนที่มีรายได้ไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน 2) เกณฑ์ทางด้านสถานะครัวเรือน 8 ด้าน โดยลักษณะของครัวเรือนที่มีผลต่อรายได้มากกว่าจะมีค่าน้ำหนักของคะแนนความยากจนสูงกว่า โดยผลรวมของคะแนน PMT มีค่าอยู่ในช่วง 0 – 100 เรียงลำดับจากมีความยากจนน้อย (0) ไปจนถึงมีความยากจนรุนแรงที่สุด (100)

5.2) **ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ** ซึ่งเป็นการให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสแต่มีความสามารถสูง “กลุ่มช่างเผือก” ให้ได้รับโอกาสศึกษาต่อจนสำเร็จ การศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงระดับปริญญาเอก โดยเป็นทุนในปีการศึกษา 2563 จำนวน 25 ทุน และทุนในปีการศึกษา 2562 จำนวน 13 ทุน

5.3) **ทุนครุรัก(ษ์)ถิ่น** ซึ่งเป็นการให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสให้ได้รับโอกาสศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์จนสำเร็จการศึกษาและได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นครูในท้องถิ่นห่างไกลและเป็นภูมิลำเนาของตนเอง โดยเป็นทุนในปีการศึกษา 2563 จำนวน 328 ทุน

(6) **กลุ่มแรงงานด้อยโอกาส (อายุ 18 – 25 ปี) กสศ.** ได้ให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสหรือได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจผ่าน **โครงการพัฒนาทักษะแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสที่เข้มข้นเป็นฐาน** จำนวน 9,056 คน ซึ่งเป็นการเพิ่มทักษะและพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อยกระดับการประกอบอาชีพและพัฒนาต้นแบบธุรกิจในระดับชุมชน

(7) **กลุ่มครูและสถานศึกษา กสศ.** ได้พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 19,660 คน นักเรียนในโรงเรียนและสถานศึกษาเป้าหมายจำนวน 194,600 คน โรงเรียนขนาดกลางจำนวน 834 โรงเรียน โดยในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนในสังกัด ตชด. จำนวน 50 โรงเรียน และเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำนวน 51 โรงเรียน ผ่าน **โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Teacher School Quality Program: TSQP)** ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนและชั้นเรียนเป็นห้องปฏิบัติการ จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) โรงเรียนขนาดกลางในเขตชนบทหรือโรงเรียนขนาดกลางที่ยากจนในเขตเมือง 2) โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ชนบทห่างไกล โดยโครงการเน้นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาทักษะครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านการศึกษา ซึ่งมีจำนวน 23 โครงการ เช่น นวัตกรรมการแก้ไข ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร เครื่องมือและตัวชี้วัด ด้านสถานการณ์การศึกษาระดับจังหวัด ระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (iSEE 2.0) และนวัตกรรมเครือข่ายสถานศึกษาเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งเป็นการสนับสนุนการทำงาน ด้านการศึกษาในระดับจังหวัด การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับประเทศ และการส่งต่อต้นแบบ การช่วยเหลือให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอนาคต เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิรูปการศึกษา

ความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายและทุกภาคส่วน ในปี 2563 กสศ. ได้จัดการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 เพื่อสร้างเครือข่ายองค์กรระดับประเทศและนานาชาติ ในการร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา รวมถึงเวทีเสวนาวิชาการ และการระดมความร่วมมือกับสังคม ทั้งภาคเอกชนและประชาชน ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น **โครงการสู่วิถีถิ่นให้น้องอิม “คนละมือเพื่อมือน้อง”** ซึ่งช่วยเหลือนักเรียนยากจนพิเศษจำนวนกว่า 42,000 คน และ **โครงการ “ร้านทุพโภชนา ส่งทางนี้ อิมทางโน้น”** ซึ่งเป็นร้านอาหาร

ร้านแรกและร้านเดียวในแอปพลิเคชัน GrabFood ที่นำรายได้ทั้งหมดโดยไม่หักค่าใช้จ่ายไปสมทบทุนค่าอาหารเช้าของนักเรียนยากจนพิเศษที่มีภาวะทุพโภชนาการ เป็นต้น

โดยภาพรวม สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดภาวะวิกฤตทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม อันส่งผลกระทบต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย ซึ่ง กสศ. ได้ปรับแผนงานเพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้น โดยร่วมกับหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วน ทำให้สามารถช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้มากกว่า 1 ล้านคน อย่างทันท่วงที ทั้งนี้ กสศ. ยังคงมุ่งมั่นที่จะใช้ฐานข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้มีส่วนร่วมกันสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

ภารกิจ กสศ.

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 วรรคหก กำหนดให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูนั้น กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 (พ.ร.บ. กสศ.) เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา รวมถึงมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม เพื่อให้เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กปฐมวัย ได้รับการพัฒนา ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย

2. ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และผู้ด้อยโอกาส จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกัน

4. ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้

5. ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษา เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถรู้และพัฒนาได้ตามความถนัดและศักยภาพของตน

6. ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย หรือค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาครู ให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความรู้ และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้เรียนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาโดยมีแรงจูงใจที่เหมาะสม รวมถึงส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครู

7. ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา สนองความต้องการทางด้านกำลังแรงงาน และการยกระดับความสามารถของคนไทย

พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561
<https://qrgo.page.link/dmSoZ>

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว กสศ. ได้วางบทบาทการดำเนินงานในลักษณะเป็นผู้วิจัย สร้างต้นแบบ สร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา แล้วนำต้นแบบ องค์ความรู้ และนวัตกรรมดังกล่าวส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีทรัพยากรมากกว่านำไปใช้ดำเนินการขยายผลต่อไป รวมถึง กสศ. มุ่งหวังให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือดูแลผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส โดยการช่วยเหลือดูแลไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปตัวเงินเพียงอย่างเดียว แต่อาจเป็นการสนับสนุนในด้านอื่น ๆ อาทิ การให้โอกาสในการฝึกอาชีพ การร่วมเป็นจิตอาสา

วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์

วิสัยทัศน์

“เด็ก เยาวชน และประชาชน ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสทุกคน มีโอกาสพัฒนาตนเองตามศักยภาพและเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ”

พันธกิจ

สร้างเสริมการจัดการเชิงระบบเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา โดย

- 1 การลงทุนที่ใช้ความรู้ นำเพื่อช่วยเหลือและสร้างคุณค่าให้แก่กลุ่มเป้าหมาย เสริมภารกิจของหน่วยงานหลัก
- 2 การพัฒนาตัวแบบปฏิรูปหรือนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพสูงเพื่อส่งผ่านไปยังหน่วยงานหลักสำหรับขยายผล
- 3 การเสนอแนะมาตรการจากกระบวนการวิชาการเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย
- 4 การระดมการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์จากทุกภาคส่วน

เป้าประสงค์

1

ผู้ด้อยโอกาสได้รับการช่วยเหลือ และมีโอกาสในการศึกษา พัฒนาตามศักยภาพ

2

ครูและหน่วยจัดการเรียนรู้ ทั้งในและนอกระบบ ได้รับการพัฒนาคุณภาพทั่วถึง

3

ภาครัฐและสังคม มีแนวทางในการสร้างความเสมอภาค ทางการศึกษาที่ได้ผลยั่งยืน

ยุทธศาสตร์

1

สร้างความมั่นใจในศักยภาพ และประสิทธิภาพหน่วยบริการ

2

กระตุ้นการให้ทุนการศึกษา ที่สอดคล้องกับเป้าหมายประเทศ

3

เสริมสร้างระบบธรรมาภิบาล ในการทำงานร่วมกับภาคี

4

สร้างความเข้มแข็ง ให้จังหวัดมีกลไก ความพร้อมในการ สร้างความเสมอภาค ทางการศึกษา

5

ยกระดับความสามารถ ในการพัฒนาครู ทั้งในและนอกระบบ

6

พัฒนาองค์ความรู้ เพื่อการจัดการเชิงระบบ เพื่อความเสมอภาค ทางการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7

กระตุ้นให้ทุกภาคส่วน ร่วมสร้างสังคมแห่งโอกาส และความเสมอภาค ทางการศึกษา

กลยุทธ์และทิศทางการดำเนินงาน ในปีงบประมาณ 2563

ปีงบประมาณ 2563 พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 มีผลบังคับใช้เป็นที่สอง โดย กสศ. ได้ดำเนินการกิจกรรมตามแนวทางที่คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) เสนอแนะไว้ ทั้งการกำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมาย และมาตรการช่วยเหลือเพื่อลดอุปสรรคต่อโอกาสทางการศึกษาอันมีสาเหตุสำคัญมาจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหาดังกล่าวสะสมต่อเนื่องมานานหลายทศวรรษและยังไม่แสดงแนวโน้มที่จะดีขึ้นชัดเจน กล่าวคือ ช่องว่างความแตกต่างระหว่างครัวเรือนรายได้ต่ำสุดร้อยละ 10 ของประเทศ ห่างจากครัวเรือนรายได้สูงสุดร้อยละ 10 ของประเทศ ประมาณ 20 เท่า โดย กอปศ. ประมาณการจำนวนเด็ก เยาวชน และประชาชนที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ มีประมาณ 4.3 ล้านคน⁴ ตามที่ กอปศ. เคยประมาณการไว้

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในช่วงต้นปี 2563 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) วิเคราะห์ความเสียหายต่อโอกาสและคุณภาพด้านการศึกษาซึ่งพบว่าได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง และพบว่าปัจจัยด้านการศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจครัวเรือนและสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน มากยิ่งขึ้น จึงเป็นเสมือนการซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่เดิม

แม้ กสศ. เป็นหน่วยงานของรัฐที่เริ่มดำเนินงานมาเพียงสองปี แต่คณะกรรมการบริหาร กสศ. ตระหนักดีว่า “การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา” เป็นเป้าหมายที่ทุกฝ่ายในประเทศไทยมุ่งหวังร่วมกัน นอกเหนือจากการเป็นนโยบายด้านการศึกษาที่สำคัญของประเทศ ในปีงบประมาณ 2563 (ต.ค. 2562 – ก.ย. 2563) กสศ. ดำเนินมาตรการที่เริ่มไว้ในปีแรกเพื่อรักษาความต่อเนื่อง ได้แก่ การช่วยเหลือนักเรียนจากครอบครัวที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จำนวน 9 แสนคน ซึ่งเป็นสัดส่วนงบประมาณ 2 ใน 3 ของงบประมาณทั้งหมดของ กสศ. ซึ่งหาก กสศ. ดำเนินงานโดยขยายความช่วยเหลือด้านการเงินต่อไป กสศ. ต้องใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าตัว ดังนั้นในปีงบประมาณ 2563 กสศ. จึงเน้น

⁴ กลุ่มเป้าหมาย จำแนกออกเป็น 7 กลุ่ม ประกอบด้วย

- (1) เด็กเล็ก อายุ 0–2 ปี และกลุ่มเด็กปฐมวัย อายุ 3–5 ปี ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์
- (2) เด็กนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ อายุ 6–14 ปี
- (3) เด็กนอกระบบการศึกษา อายุ 6–14 ปี
- (4) เยาวชนวัยเรียน อายุ 15–17 ปี
- (5) เยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่จะไม่ได้เรียนต่อหลังจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อายุ 15–17 ปี
- (6) แรงงานด้อยโอกาสที่ต้องการพัฒนาทักษะ อายุ 18–25 ปี
- (7) กลุ่มครู โรงเรียน และสถานศึกษา

ดำเนินงานโดยการวิเคราะห์และทดลองมาตรการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาในขนาดเล็กลง ควบคู่ไปกับการศึกษาวิจัยเชิงระบบ เพื่อค้นหาต้นแบบมาตรการสร้างโอกาสทางการศึกษา

กสศ. ตระหนักดีว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและฝังลึกเกินกว่าหน่วยงานเดียวจะสามารถดำเนินงานเพื่อแก้ไขได้อย่างเบ็ดเสร็จหรือในระยะเวลาอันสั้น กสศ. จึงพัฒนาเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานนโยบาย หน่วยจัดการศึกษา หน่วยงานอื่น ๆ รวมถึงภาคประชาสังคม เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมในการปฏิรูปการศึกษา รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ในปีงบประมาณ 2563 สามารถจำแนกการดำเนินงานของ กสศ. ออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1) การช่วยเหลือนักเรียนจากครอบครัวที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จำนวน 9 แสนคน ตามที่เริ่มไว้แต่ต้น โดยในปีงบประมาณ 2563 มีการขยายความครอบคลุมและเพิ่มเติมผลลัพธ์ในด้านคุณภาพ (อัตราการมาเรียน และพัฒนาการด้านสุขภาพของนักเรียน)

2) ศึกษาทดลองเพื่อค้นหาวิธีและมาตรการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาในลักษณะโครงการที่มีขนาดไม่ใหญ่มากและเข้มข้นพอที่จะเหนี่ยวนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ ทั้งนี้อยู่ในรูปโครงการที่เจาะกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงการเสริมศักยภาพการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ ในพื้นที่ยากจนหรือห่างไกล การสร้างโอกาสการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาทักษะอาชีพ การส่งเสริมจังหวัดที่มีความพร้อมในการเป็นเจ้าภาพการปฏิรูปเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในพื้นที่ของตนเอง และการยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบทเพื่อสร้างรากฐานที่มีคุณภาพในกลุ่มเด็กปฐมวัย เป็นต้น

3) สร้างฐานการดำเนินงานที่มั่นคงร่วมกับภาคีปฏิรูปการศึกษาทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ตลอดจนการพัฒนาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ เช่น ระบบสารสนเทศ ระบบการเรียนรู้ข้ามพรมแดน (virtual classroom) เป็นต้น

นอกเหนือจากงาน 3 ลักษณะข้างต้น คณะกรรมการบริหาร กสศ. ยังตระหนักถึงความจำเป็นในการลดผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ซึ่งมีจำนวนมากขึ้นจากผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีฐานะยากจนเป็นทุนเดิม นอกจากนี้ยังมีปัญหาอุปสรรคของการของเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในช่วงการปิดภาคเรียนที่ยาวนานกว่าปกติ กสศ. จึงปรับแผนการดำเนินงานระหว่างปี เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเร่งด่วน โดยอาศัยงบประมาณเดิมที่ได้รับ ปรับนำส่วนที่ยังมีใช้งานเร่งด่วนมาใช้ และความไว้วางใจจากภาคสังคมซึ่งร่วมสมทบเงินบริจาคช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่กำลังเดือดร้อน เป็นจำนวนเงินกว่า 24 ล้านบาท โดยมีผู้ร่วมบริจาคประมาณ 10,000 ราย

ปี 2563 จึงเป็นปีที่ กสศ. อยู่ระหว่างการปรับตัว ทั้งการดำเนินภารกิจต่อเนื่อง การค้นคว้าทดลองการสร้างพื้นฐานสำหรับงานระยะยาว และการระดมความร่วมมือกับภาคประชาสังคม นอกจากนี้ คณะกรรมการบริหาร กสศ. มีมติให้พัฒนาเป้าหมาย กลยุทธ์เพื่อให้การดำเนินภารกิจในระยะต่อไปมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดของงบประมาณและขนาดความซับซ้อนของปัญหาความเหลื่อมล้ำ และเน้นการถอดองค์ความรู้จากการดำเนินงานสำหรับยกระดับเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายมากกว่าการขยายจำนวนกลุ่มเป้าหมายในเชิงปริมาณ โดยจะเริ่มใช้กลยุทธ์การดำเนินงานดังกล่าวในปีงบประมาณ 2564

- สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
- การดำเนินงานในปีงบประมาณ 2563

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทย ปี 2563 และแนวโน้ม ปี 2564

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยในปีงบประมาณ 2563 (ต.ค. 2562 – ก.ย. 2563) ได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 แม้ว่าในช่วงไตรมาสที่ 1 ของปีงบประมาณ ซึ่งตรงกับภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2562 (2/2562) สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้นในหลายด้าน แต่ภายหลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ขยายตัวในวงกว้าง ในช่วงไตรมาสที่ 3 (ภาคเรียนที่ 1/2563) ทำให้สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยยังมีแนวโน้มแย่ลง

วิกฤตการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจฐานของครัวเรือนนักเรียนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ทำให้จำนวนนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษเพิ่มขึ้นเป็น 1.7 ล้านคน ในปี 2563 ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้น กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้ทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 12,000 คน เพื่อประเมินผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และนำข้อมูลมาปรับแผนการทำงานของ กสศ. ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ จากผลการสำรวจพบว่าการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านร่างกาย และโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ในระยะสั้น เช่น ภาวะทุพโภชนาการของเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และสถานะที่นักเรียนเกิดความรู้ถดถอย (learning loss) เป็นต้น หากไม่มีการแก้ไขอย่างเป็นระบบและทัน่วงที ผลกระทบจากโควิด-19 นี้ย่อมมีผลในระยะยาวต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย เช่น ผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประชากรวัยแรงงานของไทย (labour force competitiveness) และโอกาสที่ประเทศไทยจะก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลางตามกรอบเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 แนวโน้มสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทยเริ่มส่งสัญญาณดีขึ้น

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) ได้ติดตามสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายของ กสศ. อย่างต่อเนื่องระหว่างปีการศึกษา 2561 – 2563 ซึ่งเป็นช่วงที่ กสศ. ได้ดำเนินการสนับสนุนเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสและพบว่า พัฒนาการทางร่างกายและอัตราการมาเรียนของนักเรียนยากจนพิเศษที่ได้รับเงินอุดหนุนอย่างมีเงื่อนไข (ทุนเสมอภาค) ต่อเนื่อง 3 ปีการศึกษา มีแนวโน้มดีขึ้นต่อเนื่อง

จากผลวิเคราะห์ด้วยกระบวนการทางเศรษฐมิติที่เรียกว่า Difference-in-Difference แสดงให้เห็นพัฒนาการที่ดีขึ้นของนักเรียนยากจนพิเศษที่ได้รับทุนเสมอภาค (ปีละ 3,000 บาท) ต่อเนื่อง 3 ปีการศึกษา โดยสัดส่วนนักเรียนที่มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัยมีแนวโน้มลดลง และอัตราการมาเรียนของนักเรียนยากจนพิเศษที่ขาดเรียนบ่อยมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบและควบคุมปัจจัยอื่น ๆ ให้อคงที่แล้ว

แนวโน้มพัฒนาการด้านอัตราการมาเรียนและพัฒนาการที่สมวัยของนักเรียนยากจนพิเศษ (รายละเอียดอยู่ในหน้า 105 – 111) ซึ่งมีทิศทางที่ดีขึ้นนี้เป็นผลการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต้นสังกัดสถานศึกษา ทั้งสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนที่ได้สนับสนุนและติดตามมาตรการเงินอุดหนุนอย่างมีเงื่อนไข และมาตรการสนับสนุนอื่น ๆ ร่วมกับ กสศ. อย่างต่อเนื่องตลอด 3 ปีการศึกษาที่ผ่านมา

2. ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทย

2.1) เศรษฐฐานะครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษในระบบการศึกษาไทย

วสศ. ได้วิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การจ้างงานและแหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า ครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษ ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ยากจนที่สุดร้อยละ 15 ของประเทศ (รายได้เฉลี่ยของสมาชิกครัวเรือนต่ำกว่า 1,500 บาทต่อคนต่อเดือน) ได้รับผลกระทบดังนี้

(1) ก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 (ภาคเรียนที่ 1/2562) ครัวเรือนยากจนพิเศษมีรายได้หลักจากเงินเดือน/ค่าจ้าง ร้อยละ 57.4 รองลงมาคือ สวัสดิการจากรัฐ/เอกชน ร้อยละ 39.6 และภาคการเกษตร ร้อยละ 36.1 หลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 (ภาคเรียนที่ 1/2563) ครัวเรือนยากจนพิเศษต้องพึ่งพารายได้จากสวัสดิการรัฐ/เอกชนมากขึ้น เป็นร้อยละ 54.5 ซึ่งสะท้อนถึงภาวะพึ่งพิงในครัวเรือนที่อาจมีเด็กแรกเกิด ผู้พิการ หรือผู้สูงอายุ โดยการพึ่งพารายได้จากเงินเดือน/ค่าจ้าง ลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 47.5 เป็นผลมาจากการตกงานที่เพิ่มขึ้น ทำให้แรงงานบางส่วนต้องกลับไปยังภูมิลำเนาเดิม และประกอบอาชีพทางการเกษตรมากขึ้น โดยช่องทางรายได้จากการเกษตรหลังสถานการณ์โควิด-19 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 44.2 จาก 36.1 (ตารางที่ 1)

(2) หากพิจารณาช่องทางรายได้ของครัวเรือนยากจนพิเศษ พบว่า ก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 ครัวเรือนยากจนพิเศษกว่าร้อยละ 57 มีช่องทางรายได้หลัก 1 ช่องทาง และครัวเรือนยากจนพิเศษ ร้อยละ 35 มีรายได้ครัวเรือน 2 ช่องทาง นอกจากนั้นหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่าครัวเรือนยากจนพิเศษร้อยละ 44 มีรายได้ 1 ช่องทาง และอีกร้อยละ 44 มีรายได้ 2 ช่องทาง สะท้อนการแสวงหารายได้เพิ่มเติมหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 สอดคล้องกับการลดลงของรายได้ประเภทเงินเดือนค่าจ้าง และเพิ่มขึ้นในส่วนของการทำเกษตรกรรม

ตารางที่ 1 ร้อยละของรายได้ครัวเรือนจำแนกตามประเภทที่มาของรายได้ของนักเรียนยากจนพิเศษ

นักเรียนยากจนพิเศษ	จำนวนนักเรียน	ร้อยละของรายได้ครัวเรือนจำแนกตามประเภทที่มาของรายได้				
		เงินเดือน/ค่าจ้าง	การเกษตร	ธุรกิจส่วนตัว	สวัสดิการจากรัฐ/เอกชน	รายได้จากแหล่งอื่น
ก่อนสถานการณ์ โควิด-19	335,955	57.4	36.1	5.7	39.6	5.4
หลังสถานการณ์ โควิด-19	637,507	47.5	44.2	5.9	54.5	8.8

หมายเหตุ: นักเรียนยากจนพิเศษใน 1 ครัวเรือนอาจมีรายได้หลายช่องทาง
ที่มา: สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.), 2563

2.2) จำนวนนักเรียนยากจนที่เพิ่มขึ้นในปี 2563

จากข้อมูลผลการคัดกรองนักเรียนยากจนของ กสศ. ด้วยวิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy Means Test: PMT) พบว่า ในภาคเรียนที่ 1/2563 มีนักเรียนยากจนทั้งสิ้น 1.7 ล้านคน โดยเป็นนักเรียนยากจนพิเศษจำนวน 9 แสนคน ซึ่งสูงกว่าภาคเรียนที่ผ่านมา ประมาณ 2 แสนคน หากพิจารณาเฉพาะนักเรียนคัดกรองใหม่ เปรียบเทียบระหว่างภาคเรียนที่ 1/2562 (ก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19) และภาคเรียนที่ 1/2563 (หลังการแพร่ระบาดของโควิด-19) มีข้อค้นพบสำคัญ 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

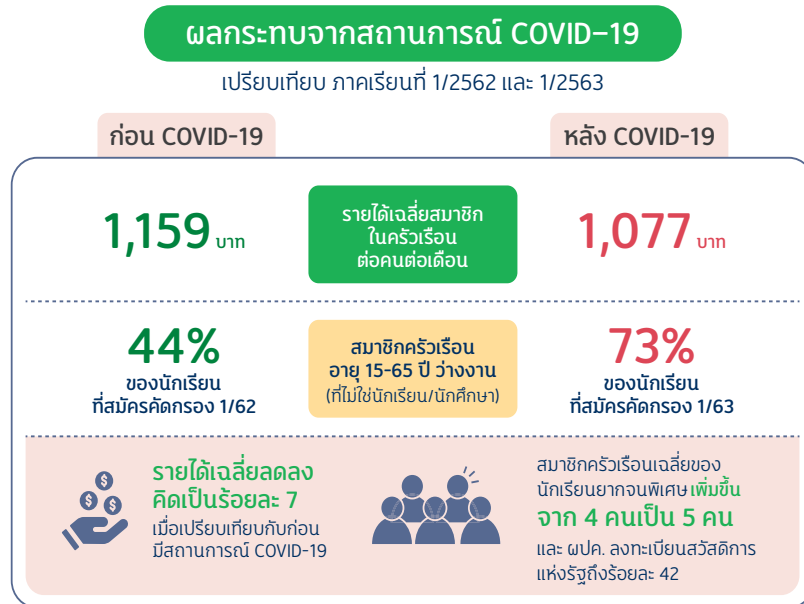
(1) มีนักเรียนสมัครเข้าคัดกรองเพิ่มขึ้นกว่า 3 แสนคน หรือคิดเป็นร้อยละ 18 ของจำนวนนักเรียนที่สมัครเข้าคัดกรองเดิม (จาก 1,558,397 คน เป็น 1,831,250 คน)

(2) จากการคัดกรองพบว่า เป็นนักเรียนยากจนพิเศษ (นักเรียนทุนเสมอภาค) จำนวน 637,507 คน ประกอบด้วย

- กลุ่มเป้าหมายใหม่ระดับชั้นอนุบาลทั่วประเทศ จำนวน 146,693 คน
- นักเรียนกลุ่มเดิมที่คัดกรองใหม่เนื่องจากครบรอบ 3 ปี จำนวน 313,361 คน
- กลุ่มใหม่ที่คาดว่ายากจนอันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและการแพร่ระบาดของโควิด-19 จำนวน 177,454 คน หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 53 ของนักเรียนยากจนพิเศษก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19

(3) ครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษ มีรายได้เฉลี่ยลดลง จาก 1,159 บาท/คน/ครัวเรือน เป็น 1,077 บาท/คน/ครัวเรือน หรือรายได้เฉลี่ยลดลงคิดเป็นร้อยละ 7 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ผลกระทบสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อประชากรกลุ่มเป้าหมายของ กสศ.

หมายเหตุ: ประมวลผลจากจำนวนนักเรียนยากจนที่มีครุคัดกรองใหม่ของภาคเรียนที่ 1/2562 และ 1/2563
ที่มา: สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.), 2563

นอกจากนี้ยังพบว่า **หลังการแพร่ระบาดของโควิด-19** ทำให้สถานะของครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการมีสมาชิกในครัวเรือนอายุ 15 – 65 ปี ว่างงาน (ที่ไม่ใช่ นักเรียน/นักศึกษา) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 44 ของนักเรียนยากจนพิเศษที่คัดกรองใหม่ก่อนมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นร้อยละ 73 ของนักเรียนยากจนพิเศษที่คัดกรองใหม่หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และส่งผลให้สมาชิกของครัวเรือนเฉลี่ยของนักเรียนยากจนพิเศษเพิ่มขึ้นจาก 4 คน เป็น 5 คน ซึ่งคาดว่า เป็นผลจากการอพยพกลับภูมิลำเนา เนื่องจากการว่างงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และในจำนวนนักเรียนยากจนพิเศษที่คัดกรองใหม่นี้ ผู้ปกครองมีการลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐถึงร้อยละ 42

3. ปრაกฏการณ์โควิด-19 สไลด์ (COVID Slide)

ผลกระทบระยะสั้นต่อพัฒนาการของเด็กและเยาวชนไทย

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในปีงบประมาณ 2563 ได้ส่งผลกระทบต่อปฏิทินการศึกษาในปีการศึกษา 2563 มากกว่าร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในปีการศึกษา 2563 การเลื่อนเปิดภาคเรียน 2 เดือน เมื่อภาคเรียนที่ 1/2563 และการหยุดเรียนชั่วคราว 1 เดือน ในภาคเรียนที่ 2/2563 ในหลายพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อนักเรียนและผู้ปกครองทั้งด้านการเรียนการสอนและการใช้ชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

โดย กสศ. และหน่วยงานต้นสังกัดการศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของ กสศ. ได้ร่วมกันสำรวจกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 12,000 คน เพื่อประเมินผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และกำหนดแนวทางการช่วยเหลือสนับสนุนที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อบรรเทาผลกระทบจากการปิดสถานศึกษาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และเพื่อลดผลกระทบต่อพัฒนาการด้านร่างกายและการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น โครงการช่วยเหลือนักเรียนทุนเสมอภาคเพิ่มเติมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในภาคเรียนที่ 1/2563 มากกว่า 750,000 คน ให้มีอาหารรับประทานในช่วงการปิดสถานศึกษา

อย่างไรก็ตาม การที่เด็กและเยาวชนไม่ได้ไปโรงเรียนเป็นระยะเวลานานนั้น ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านการเรียนรู้และด้านร่างกาย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในครอบครัวที่มีรายได้น้อย ซึ่งขาดโอกาสในการเรียนรู้แบบออนไลน์และรูปแบบอื่น ๆ เนื่องจากขาดอุปกรณ์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต หรือแม้แต่สัญญาณโทรศัพท์ และไฟฟ้า วัสดุ. จึงได้ติดตามแนวโน้มปรากฏการณ์ความรู้ถดถอยของเด็กและเยาวชนอันเนื่องมาจากวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 หรือปรากฏการณ์ “โควิด-19 สไลด์” (COVID Slide) โดยปรากฏการณ์นี้ได้มีการค้นพบและมีการศึกษาในระดับนานาชาติตั้งแต่กลางปี 2563 จากงานวิจัยของสถาบัน NWEA ในสหรัฐอเมริกาพบว่า การที่นักเรียนต้องอยู่บ้านเป็นเวลานานทำให้ความรู้ในวิชาคณิตศาสตร์หายไปถึง 50% และความรู้ด้านการอ่านลดลง 30% โดยเฉพาะสถานการณ์ของนักเรียนในกลุ่มที่ไม่ได้เรียนโดยใช้ภาษาแม่เป็นภาษาหลัก ซึ่งทักษะด้านภาษาของนักเรียนลดลงมากเป็นพิเศษ โดยการเรียนการสอนแบบระยะไกลไม่อาจทดแทนการเรียนรู้และประสบการณ์จากการปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนได้ แม้แต่ในกลุ่มนักเรียนเศรษฐฐานะดีที่มีคอมพิวเตอร์ และสามารถเข้าถึง

อินเทอร์เน็ตได้ การเรียนรู้จากคอมพิวเตอร์เป็นระยะเวลานานก็มีผลต่อสุขภาพจิตและพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ และจากงานวิจัยจากห้องปฏิบัติการด้านระบบการสอนของสถาบัน MIT พบว่า เทคโนโลยีทางการศึกษาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถชดเชยผลกระทบที่เกิดจากการไม่ได้มาโรงเรียน เช่น ความรู้ที่หายหรือถดถอยไป การขาดประสบการณ์การเข้าสังคม การได้รับอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ การบริการทางสังคมต่าง ๆ และการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ซึ่งไม่สามารถใช้เทคโนโลยีจัดการได้เป็นต้น

ในส่วนของประเทศไทย กสศ. และหน่วยงานภาคีได้มีการสำรวจปรากฏการณ์โควิด-19 สไลด์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายของ กสศ. ในสถานศึกษาเครือข่าย เช่น การลงพื้นที่สำรวจผลกระทบต่อ

ภาพที่ 3

ภาพการสำรวจปรากฏการณ์โควิด-19 สไลด์
ในประเทศไทยโดยเครื่องมือ EPoC Test

ที่มา: Thai PBS
<https://fb.watch/3K7OYKBdyl/>

เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาใน จ.กาญจนบุรี ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) โดยใช้เครื่องมือการประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์ (EPoC test) (ภาพที่ 3) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ กสศ. ร่วมกับ องค์การ OECD และ Paris Descartes University พัฒนาปรับปรุงขึ้นเพื่อใช้ในบริบทการศึกษาไทย โดยผลจากการใช้เครื่องมือดังกล่าวในการประเมินทักษะของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายของ กสศ. เปรียบเทียบก่อน-หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า ทักษะและสมรรถนะด้านความคิดสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มดังกล่าวถดถอยลง ซึ่งเป็นหลักฐานบ่งชี้ว่าปรากฏการณ์โควิด-19 สไลด์ได้เริ่มเกิดขึ้นแล้วในประเทศไทย

หากผลกระทบดังกล่าวนี้ไม่ได้รับการติดตามและแก้ไขอย่างทันท่วงที ย่อมจะส่งผลกระทบต่อแนวโน้มและสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในอีก 1 – 2 ปีข้างหน้า ได้แก่

(1) ความเสี่ยงต่อพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กไทยที่อาจมีภาวะถดถอยลง 1 – 2 ปีการศึกษา เมื่อเทียบกับอายุของผู้เรียน

หากไม่มีการเฝ้าระวังพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล และการสอนเสริมเพื่อแก้ไขปัญหาคความถดถอยดังกล่าว ในช่วงปลายปีการศึกษา 2563 ไปจนถึงต้นปีการศึกษา 2564 โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสในพื้นที่เสี่ยงที่มีการปิดสถานศึกษาทั้งภาคเรียนที่ 1/2563 และ 2/2563 ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตในการเรียนที่บ้าน ทำให้อาจได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์โควิด-19 สไลด์ มากกว่าประชากรกลุ่มอื่น ๆ ในระบบการศึกษาไทย

(2) ความเสี่ยงต่อพัฒนาการทางด้านร่างกายและสุขภาพของเด็กและเยาวชน

โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสในพื้นที่เสี่ยงที่มีการปิดสถานศึกษาทั้งภาคเรียนที่ 1/2563 และ 2/2563 เนื่องจากแม่ในยามปกติเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้มากกว่าร้อยละ 80 ไม่ได้รับประทานอาหารเช้าและจำเป็นต้องพึ่งพาอาหารกลางวันที่สถานศึกษาเป็นหลัก และในช่วงการปิดภาคเรียน เด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวก็มักประสบปัญหาอดมื้อกินมื้ออยู่เป็นทุนเดิม การปิดสถานศึกษามากกว่าร้อยละ 40 ของเวลาเรียนทั้งหมด ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารและพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา และสุขภาพโดยรวมของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4. ผลกระทบระยะยาวของปรากฏการณ์โควิด-19 สไลด์ (COVID Slide) ต่อการก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลางตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย

4.1) ผลกระทบในระยะยาว ต่อสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประเทศไทย

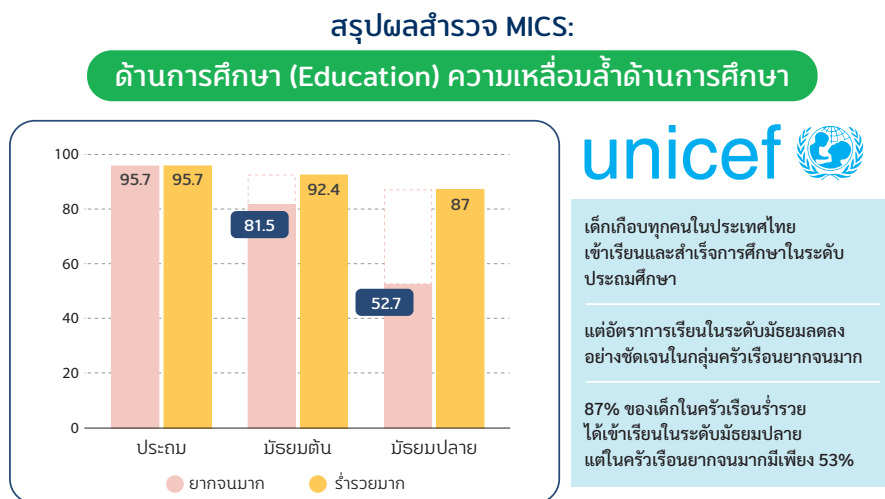
ปรากฏการณ์โควิด-19 สไลด์ ในประเทศไทย จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบภายในปีการศึกษา 2563 – 2564 เนื่องจากปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขัน

ทางเศรษฐกิจของไทย และขยายวงกว้างไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว ซึ่งมีอยู่เป็นทุนเดิมในสังคมไทยอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้วงจรความยากจนข้ามชั่วคนยังคงเกิดขึ้นไปสู่คนรุ่นต่อไปของไทยในอนาคต และส่งผลต่อเป้าหมายการออกจากกับดักรายได้ปานกลาง (middle income trap) ของไทย ที่จะต้องใช้เวลายาวนานมากกว่า 20 ปี ผ่านแนวโน้มสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาที่สำคัญ 2 ประการ ดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา อันเนื่องมาจากภาวะถดถอยของพัฒนาการด้านการเรียนรู้และสุขภาพของเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่อยู่ในระบบการศึกษา โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาส เด็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร เด็กพิการ และเด็กที่ต้องการการศึกษาแบบพิเศษ

จากผลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562 (MICS6) ก่อนวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า อัตราการเข้าเรียนของเด็กที่มีสถานะยากจนและร่ำรวยแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือ ร้อยละ 87 ของเด็กในครัวเรือนที่มีสถานะร่ำรวยได้เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในขณะที่เด็กในครัวเรือนที่มีสถานะยากจนได้เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพียงร้อยละ 53 เท่านั้น (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 สถานการณ์การหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนไทย ปี 2562

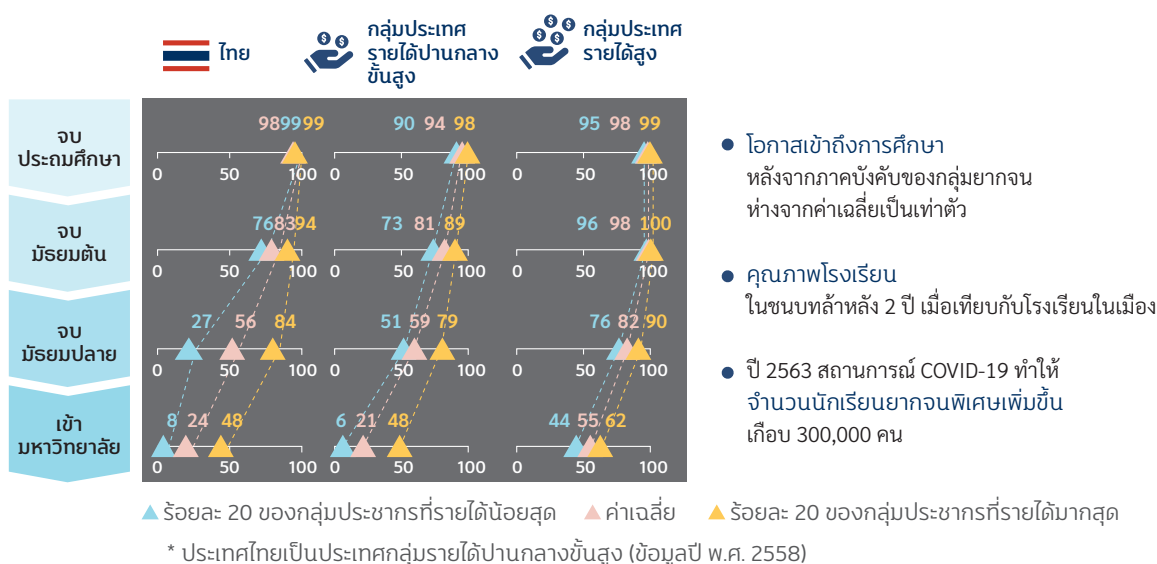

ที่มา: องค์กรยูนิเซฟ ประเทศไทย

(2) การขยายช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างกลุ่มประชากรที่ยากจนที่สุดร้อยละ 40 ของประเทศ (Bottom 40) และกลุ่มประชากรที่ร่ำรวยมากที่สุดร้อยละ 60 (Top 60) ของประเทศ ซึ่งก่อนวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 จากรายงานการศึกษาของธนาคารโลกเมื่อปี 2562 ก่อนวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่าประชากร 2 กลุ่มนี้มีช่องว่างความเหลื่อมล้ำของทักษะการอ่านออกเขียนได้ (Functional Literacy) มากกว่า 2 ปีการศึกษา ปรากฏการณ์โควิด-19 สไลด์ที่พบในประเทศไทยย่อมเพิ่มความเสี่ยงให้ช่องว่างความเหลื่อมล้ำดังกล่าวนี้มากยิ่งขึ้น

โดยก่อนวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศไทยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศกลุ่มรายได้ปานกลางขั้นสูง (Upper Middle Income Countries) ที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกอยู่แล้ว จากข้อมูลของสถาบันสถิติแห่งองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เมื่อ พ.ศ. 2558 พบว่า กลุ่มประชากรที่มีระดับรายได้ต่ำสุดร้อยละ 20 ของประเทศไทย มีอัตราการสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 76 และสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพียงร้อยละ 27 ซึ่งห่างจากค่าเฉลี่ยของประเทศและค่าเฉลี่ยของประเทศกลุ่มรายได้ปานกลางขั้นสูงที่ร้อยละ 56 และร้อยละ 59 ตามลำดับ นอกจากนี้ในกลุ่มประชากรดังกล่าวมีอัตราการสำเร็จการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเพียงร้อยละ 8 เทียบกับอัตราร้อยละ 48 ของกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 20 ของประเทศ (ภาพที่ 5) แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยอันเนื่องมาจากเศรษฐกิจฐานที่ย่ำแย่กว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศที่มีฐานะใกล้เคียงกับไทยอย่างชัดเจน

ภาพที่ 5 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย จำแนกตามเศรษฐกิจฐาน-

- โอกาสเข้าถึงการศึกษา หลังจากระดับบังคับของกลุ่มยากจน ห่างจากค่าเฉลี่ยเป็นเท่าตัว
- คุณภาพโรงเรียน ในชนบทล่าช้า 2 ปี เมื่อเทียบกับโรงเรียนในเมือง
- ปี 2563 สถานการณ์ COVID-19 ทำให้จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษเพิ่มขึ้นเกือบ 300,000 คน

ที่มา: องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO)

ดังนั้นหากวิกฤตการโควิด-19 สไลด์ ทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยมีแนวโน้มแย่ลงไปมากกว่าสถานะข้างต้น ย่อมสร้างผลกระทบในระยะยาวต่อโอกาสที่ประเทศไทยจะก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลางได้ตามเป้าหมาย 20 ปีของยุทธศาสตร์ชาติ

4.2) ผลกระทบในระยะยาว ต่อการก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลางของประเทศไทย

การรักษาเด็กและเยาวชนทุกคนให้สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษาและได้รับการพัฒนาทุนมนุษย์สูงสุดตามความถนัดและศักยภาพ ถือเป็นภารกิจสำคัญของระบบการศึกษาไทย เพื่อสนับสนุนการพัฒนา

ที่ยั่งยืนสู่การก้าวเป็นประเทศรายได้สูงภายในระยะเวลา 20 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยข้อจำกัดของโครงสร้างประชากรของไทย ซึ่งปัจจุบันมีอัตราการเกิดของประชากรต่ำกว่า 1.5 คนต่อผู้หญิงหนึ่งคน สะท้อนถึงสัดส่วนประชากรวัยแรงงานของไทยที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง และจากรายงานของกรมกิจการผู้สูงอายุกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระบุว่าประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” (Complete Aged Society) ในปี พ.ศ. 2564 และเข้าสู่ภาวะ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) ใน พ.ศ. 2578 ดังนั้นหากประเทศไทยไม่สามารถพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและการเจริญเติบโตของรายได้มัธยฐาน (Median Wage) ของกำลังแรงงานไทยได้ทันกับการหดตัวของสัดส่วนประชากรวัยแรงงานในอัตราเร่งอย่างต่อเนื่องในอีก 10 ปี ข้างหน้าได้ ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด ก่อนการก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศรายได้สูง หรืออาจกล่าวได้ว่าคนไทยหรือประเทศไทยกำลัง “แก่ก่อนรวย”

ด้วยเหตุนี้ภารกิจที่สำคัญของประเทศไทยใน 10 ปีข้างหน้าคือ การจัดการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้แก่เด็กและเยาวชนทุกคนอย่างเสมอภาค ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยให้บรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติในการก้าวเข้าสู่ประเทศรายได้สูงภายใน 20 ปี ผ่านการยกระดับผลิตภาพ (Productivity) ของกำลังแรงงานรุ่นใหม่ que เข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อทดแทนกำลังแรงงานสูงวัย ด้วยกำลังแรงงานที่มีทักษะขั้นสูง (High Skilled Labor Force) ซึ่งในประเทศไทยจำเป็นต้องมีแรงงานกลุ่มนี้มากกว่าร้อยละ 50 และลดสัดส่วนกำลังแรงงานที่ไร้ทักษะ (Unskilled Labor Force) ซึ่งหลุดออกจากระบบการศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

การดำเนินงานตามภารกิจของ กสศ. ใน พ.ศ. 2563 จึงมุ่งสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวผ่านการดำเนินการโครงการที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายทั้งในระดับพื้นที่ และระดับประเทศ รวมถึงภารกิจดำเนินการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนมาตรการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดขึ้นจากวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยให้มีความพร้อมในการสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาวของประเทศที่ยั่งยืนตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติและแผนขั้นตอนการปฏิรูปประเทศ

⁵ สังคมที่มีประชากรอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากร

การดำเนินงาน ในปีงบประมาณ 2563

✓ วัตถุประสงค์
มาตรา 5
พ.ร.บ. กสศ.

 กลุ่มเป้าหมาย

 โครงการ

 งบประมาณ

5(1), 5(4)

เด็กเล็ก (0-2 ปี)
และเด็กปฐมวัย (3-5 ปี)
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์
เด็กวัยเรียน (6-14 ปี)
นอกระบบการศึกษา
เยาวชน (15-17 ปี)
ที่ไม่เรียนต่อหลังจบ ม.ต้น

โครงการจัดการศึกษา
เชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาค
ทางการศึกษา

296,980,469 บาท

5(2)

เด็กปฐมวัย (3-5 ปี) และ
เด็กนักเรียน (6-14 ปี)
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์
หรือด้อยโอกาส

โครงการจัดสรรเงินอุดหนุน
นักเรียนยากจนพิเศษ
แบบมีเงื่อนไข "ทุนเสมอภาค"

3,706,360,850 บาท

5(4)

นักเรียน ม.ต้น/ม.ปลาย/ปวช./
ปวส./เทียบเท่า (15-17 ปี)
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์
หรือด้อยโอกาส

โครงการทุนนวัตกรรม
สายอาชีพชั้นสูง

621,761,919 บาท

5(4)

นักเรียน ปวช./ปวส. (17-21 ปี)
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์
หรือด้อยโอกาส

โครงการทุนพัฒนา
เต็มศักยภาพสายอาชีพ
"ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ"

10,526,943 บาท

5(3), 5(5), 5(6)

นักเรียน ม.ปลาย/เทียบเท่า
(15-17 ปี)
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์
หรือด้อยโอกาส

โครงการสร้างโอกาส
ทางการศึกษาสำหรับนักเรียน
ในพื้นที่ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่
เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน
ของชุมชน "ครูรัก(ษ์)ถิ่น"

98,474,504 บาท

5(4)

ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
หรือด้อยโอกาส
ที่ต้องการพัฒนาทักษะแรงงาน

โครงการพัฒนาทักษะแรงงาน
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และ
ด้อยโอกาสที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

179,470,888 บาท

5(3), 5(4)

ครูนอกระบบการศึกษา และ
เด็กและเยาวชน
นอกระบบการศึกษา

โครงการสนับสนุนการพัฒนา
ครูและเด็กนอกระบบการศึกษา

173,000,000 บาท

5(3), 5(5), 5(6)

ครู โรงเรียน และสถานศึกษา

โครงการพัฒนาครูและโรงเรียน
เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา
อย่างต่อเนื่อง (TSQP)

282,100,000 บาท

5(6), 5(7)

งานวิจัยและนวัตกรรม
ด้านการศึกษา

โครงการวิจัยและนวัตกรรม
ด้านการศึกษา

306,629,254 บาท

ความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย
และทุกภาคส่วน

88,230,000 บาท

การบริหารและพัฒนาระบบงาน

152,259,984 บาท

งบประมาณตามแผนปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายเงิน
ประจำปีงบประมาณ 2563*

5,915,794,811 บาท

*งบประมาณตามพระราชบัญญัติตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 5,496,129,400 บาท
และจากแหล่งเงินอื่นจำนวน 419,665,411 บาท

1

โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย: เด็กปฐมวัย และ
เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

เน้นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กปฐมวัยที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา โดยพัฒนากลไกขับเคลื่อนการมีส่วนร่วม สนับสนุนให้เกิดระบบการช่วยเหลือและพัฒนากลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการดูแลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

แนวคิด

เน้นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน การเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย พร้อมกับการประสานความร่วมมือกับกลไกระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ซึ่งมีอยู่แล้ว เพื่อให้เกิดความร่วมมือในระดับพื้นที่สำหรับการดูแลกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง โดยในปีงบประมาณ 2563 โครงการต่อยอดการดำเนินงานใน 3 กรอบแนวคิดสำคัญ ดังนี้

1. การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหากลุ่มเป้าหมาย โดยเพิ่มบทบาทของกลไกครู กศน. ในระดับตำบลของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. การเชื่อมโยงฐานข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการทำงานของจังหวัด
3. การสร้างคณะทำงานในระดับพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างใกล้ชิด รวมถึงสามารถติดตามผล และส่งต่อการช่วยเหลือให้แก่หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องได้ต่อไป

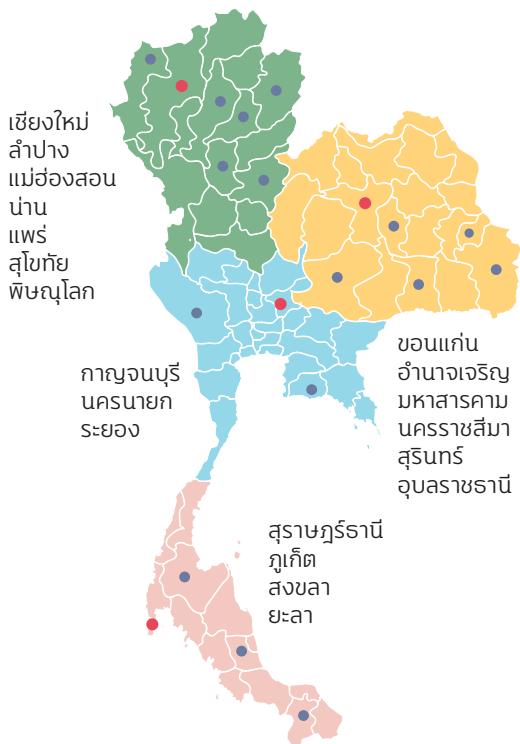

วิธีดำเนินงาน

- 1. พัฒนาความเข้มแข็งของกลไกสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในระดับจังหวัด**
ผ่านการพัฒนาเพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือการจัดการศึกษาในพื้นที่ หรือสนับสนุนเครือข่ายความร่วมมือที่มีอยู่แล้วให้มีความเข้มแข็ง ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการดูแลกลุ่มเป้าหมาย สำหรับเป็นเครื่องมือในการวางแผนและปฏิบัติการ ติดตามช่วยเหลือรายบุคคล และการรณรงค์ ขับเคลื่อน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้ และทราบถึงสภาพการณ์ในพื้นที่ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม
- 2. พัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการวางแผนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา** โดยจะใช้เป็นเครื่องมือในการบูรณาการการให้บริการของหน่วยงานในพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กระทรวงมหาดไทย หน่วยจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กระทรวงสาธารณสุข หรือ หน่วยงานภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เป็นต้น
- 3. พัฒนาระบบตัวอย่างเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา** โดยระดมความร่วมมือภาคีในชุมชนเพื่อการติดตามค้นหาเด็กปฐมวัยที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และค้นหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา เพื่อให้ได้รับการดูแลเตรียมความพร้อมสำหรับการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา
- 4. การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนา**
ระบบตัวอย่างเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้
 - (1) เด็กปฐมวัย** แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การสนับสนุนชุดสิทธิประโยชน์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรายละ 400 บาท และการสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด อปท. ศูนย์ละไม่เกิน 25,000 บาท
 - (2) เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา** สนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในเบื้องต้น จำนวนไม่เกิน 1,000 บาทต่อคน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและสนับสนุนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษาต่อ กศน. หรือต้องการพัฒนาทักษะอาชีพ รายละไม่เกิน 3,000 บาท

ภาพที่ 6 แสดง 20 จังหวัดนำร่องของ กสศ.

ที่มา: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563

เป้าหมาย

1. มีกลไกการช่วยเหลือดูแลกลุ่มเป้าหมายที่เข้มแข็งใน 20 จังหวัดนำร่อง (ภาพที่ 6) เพื่อให้สามารถดำเนินงานต่อเนื่องได้เองภายในระยะเวลา 3 ปี
2. เชื่อมโยงและถ่ายโอนแนวทางการดำเนินการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้แก่หน่วยงานหลักและหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อขยายผลการดำเนินงานในระดับประเทศ
3. จัดทำมาตรการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา

ผลการดำเนินงาน

- 1. เกิดการพัฒนากลไกขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาใน 20 จังหวัดนำร่อง** โดยขยายผลการดำเนินงานจากปีแรกเป็นการสร้างรูปแบบกลไกความร่วมมือของแต่ละจังหวัด โดยมีกระบวนการสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย ตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ให้มีการจัดตั้งสมัชชาการศึกษา สภาการศึกษา รวมถึงคณะทำงานในระดับจังหวัด เพื่อการบริหารจัดการในภาพรวมหรือจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะด้าน อย่างไรก็ตาม โครงสร้างของคณะทำงานใน 20 จังหวัดมีความแตกต่างกันตามลักษณะและสภาพแวดล้อมของแต่ละจังหวัด
- 2. เกิดฐานข้อมูลกลุ่มเป้าหมายเพื่อการวางแผนการดูแลและช่วยเหลือ** รวมจำนวนทั้งสิ้น 26,055 คน ประกอบด้วย
 - (1) ฐานข้อมูลเด็กปฐมวัยที่ยากจนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก** ได้แก่ อัตราการมาเรียน น้าหนัก ส่วนสูง และพัฒนาการ
 - (2) ฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา** ได้แก่ ความยากจน การศึกษา มาตรฐานความเป็นอยู่ และความต้องการช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่กำลังสำรวจเพื่อวางแผนช่วยเหลือตามสภาพปัญหาและความต้องการ เพิ่มเติมอีก 51,527 คน
- 3. เกิดการช่วยเหลือและพัฒนากลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา**
 - (1) กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ยากจนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (อายุ 2–5 ปี)** จำนวน 21,396 คน (เฉลี่ยจังหวัดละ 1,069 คน) ได้รับบริการเพิ่มเติมจากการสนับสนุนของ อปท. และกลุ่มศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด อปท. จำนวน 317 แห่ง (เฉลี่ยจังหวัดละ 16 แห่ง) ได้รับการปรับปรุงคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ เพื่อให้มีความพร้อมในการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมตามวัย
 - (2) กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา (อายุ 2–21 ปี)** จำนวน 4,659 คน (เฉลี่ยจังหวัดละ 232 คน) ได้รับการช่วยเหลือที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ โดย กสศ. ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานเจ้าภาพหลัก และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

“ หนูอยากกลับไป เรียนหนังสือต่อ ”

นางสาวจริยา ชะนวน (ขวัญ)

เยาวชนนอกระบบการศึกษา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

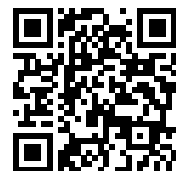

เส้นทางการศึกษาของน้องขวัญกลับมาเริ่มต้นใหม่อีกครั้ง หลังจากต้องสะดุดไปถึง 2 ปี ด้วยฐานะของครอบครัว จากความช่วยเหลือของ กสศ. สามารถดึงเธอให้กลับเข้าสู่เส้นทางการศึกษาที่ตั้งใจจะเป็นหมอได้อีกครั้ง

นางสาวจริยา ชะนวน (ขวัญ) อายุ 16 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเกรดเฉลี่ย 3.50 แต่เนื่องจากมีฐานะครอบครัวที่ยากจน เธอจึงขาดโอกาสในการศึกษาต่อไปในระดับที่สูงขึ้น แต่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจของทีมงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เริ่มตั้งแต่การออกติดตามค้นหาเด็กนอกระบบการศึกษา พูดคุย วางแผน กำหนดแนวทางแก้ปัญหาตามความต้องการของจริยา และครอบครัว ไปจนถึงการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้เส้นทางการศึกษาของจริยากลับมาเริ่มต้นใหม่อีกครั้ง จริยาได้กลับมาเรียนต่อ

ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำ โดยมีคุณครูคอยดูแลตลอดเวลา และไม่เสียค่าใช้จ่าย โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ ได้ช่วยดึงจริยากลับสู่เส้นทางการศึกษาที่ตั้งใจอยากจะเป็นหมอได้อีกครั้ง แม้จะไม่ใช่วางแผนง่าย แต่จริยายืนยันว่าจะทำให้ดีที่สุด และได้พิสูจน์ให้เห็นจากผลการเรียนที่ผ่านมาในภาคเรียนล่าสุด หลังกลับสู่ระบบการศึกษา ทำคะแนนเฉลี่ยได้ถึง 3.25 แม้การเรียนจะงัดไปถึง 2 ปี แต่ก็ไม่ใช่อุปสรรคที่จะลดศักยภาพลงได้

อ่านเพิ่มเติมได้ที่
<https://www.eef.or.th/20provinces/>

ก้าวต่อไป

“การใช้ท้องถิ่นเป็นฐานในการทำงาน”

การปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education Reform) เป็นแนวทางสากลที่หลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยกำลังดำเนินการอยู่ การดำเนินงานในระยะต่อไปจึงยังคงใช้แนวทางของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และมีกรอบแนวคิดสำคัญเพิ่มเติมดังนี้

1. คานงัดของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่โดยอปท.

อปท. มีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้จัดการศึกษาของท้องถิ่นด้วยเหตุผล 4 ประการสำคัญได้แก่

- (1) มีต้นทุนทางสังคมที่ดีในการจัดการศึกษา
- (2) มีอำนาจและความรับผิดชอบตามกรอบกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะ
- (3) เป็นองค์กรทางการเมืองที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหาและความต้องการ
- (4) สามารถที่จะสร้างความเชื่อมโยงกิจกรรมทางการศึกษากับปัญหาอื่น ๆ ในสังคมท้องถิ่นได้ ดังนั้น อปท. จึงมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเฉพาะในพื้นที่

2. การจัดทำแผนการศึกษาเชิงพื้นที่โดยใช้กลไกจังหวัด

นำข้อมูลสารสนเทศทุกด้านในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของจังหวัดมากำหนดกรอบทิศทางเชิงนโยบาย โดยมีแนวทางการขับเคลื่อนแผนงาน ที่บูรณาการงบประมาณและดำเนินงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

3. การใช้แนวคิด Learning City เป็นเครื่องมือในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้สำหรับเด็กด้วยโอกาส

กสศ. ร่วมมือกับองค์กรเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ในการสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) เพื่อช่วยท้องถิ่นพัฒนากลยุทธ์ในการสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม โดยเน้นการจัดการศึกษาอย่างครอบคลุม เท่าเทียม และมีคุณภาพ รวมถึงส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน

2

โครงการจัดสรรเงินอุดหนุน นักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข “ทุนเสมอภาค”

กลุ่มเป้าหมาย: เด็กปฐมวัย อายุ 3 – 5 ปี และ
เด็กนักเรียน อายุ 6 – 14 ปี
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 5(4) กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนถึงการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่ข้อเท็จจริงมีเด็กกลุ่มหนึ่งที่มีแม่จะได้เรียนฟรี แต่ความยากจนในระดับรุนแรงเป็นอุปสรรคสำคัญทำให้ไม่สามารถได้รับการศึกษาที่เหมาะสมได้ และทำให้นักเรียนยากจนเหล่านี้มีความเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา

แนวคิด

เน้นการช่วยเหลือกลุ่มนักเรียนในระบบการศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ซึ่งอยู่ในครัวเรือนยากจนที่สุดของประเทศ ร้อยละ 15 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล – มัธยมศึกษาตอนต้นทั่วประเทศ และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล – มัธยมศึกษาตอนปลายทั่วประเทศ

ในปีงบประมาณ 2563 กสศ. ได้จัดทำระบบเงินอุดหนุนต้นแบบเพื่อสนับสนุนแนวทางการจัดสรรงบประมาณตามหลักความเสมอภาค (Equity-based Budgeting) โดยพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมการคัดกรองความยากจนและการจัดสรรเงินอุดหนุนแบบอุปสงค์ (Demand-side Financing) ที่ทำให้เกิดการจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข (Conditional Cash Transfer: CCT) ที่สอดคล้องกับความต้องการเป็นรายบุคคล พร้อมทั้งมีระบบการติดตามการมาเรียนและพัฒนาการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันนักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา

วิธีดำเนินงาน

ดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาเป็นหลัก ประกอบด้วย สพฐ. อปท. และ บข.ตชด. ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา รวมถึงการสนับสนุนการดำเนินงานจากกลไกของหน่วยงานจัดการศึกษาในพื้นที่ เช่น เขตพื้นที่การศึกษา กองการศึกษา เป็นต้น เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตลอดกระบวนการ ในปัจจุบันมีสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการจำนวน 27,000 แห่ง และครูจำนวนกว่า 400,000 คน โดยโครงการใช้ระบบสารสนเทศ หรือ แอปพลิเคชัน (application) เป็นเครื่องมือสำคัญในเก็บข้อมูล การเยี่ยมบ้าน คัดกรองความยากจน การจัดสรรเงินอุดหนุนผ่านระบบพร้อมเพย์ของธนาคาร และการติดตามนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อประเมินผลด้านการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และด้านพัฒนาการให้เติบโตสมวัย

เป้าหมาย

การป้องกันนักเรียนยากจนหลุดออกจากระบบการศึกษาในระดับการศึกษาภาคบังคับ โดยใช้วิธีการแก้ไขปัญหาคือ การจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมและมีความยั่งยืนผ่านโครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข (ทุนเสมอภาค) เพื่อเป็นการบรรเทาอุปสรรคการมาเรียนของนักเรียน และสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถจัดอาหารเช้า หรือจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ อันจะส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาและเพิ่มพัฒนาการของนักเรียนทุนเสมอภาคที่สอดคล้องกับความถนัดและความต้องการตามศักยภาพได้เป็นรายบุคคล ภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญ คือ นักเรียนที่ได้รับทุนเสมอภาคจะมีการติดตามการเข้าเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 รวมถึงมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยยกระดับอัตราการมาเรียนของนักเรียนทุนเสมอภาคให้มีอัตราที่ก้าวหน้ามากขึ้น

ผลการดำเนินงาน

ในปีงบประมาณ 2563 กสศ. ได้พัฒนาหลักเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนยากจนที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในครัวเรือนปกติและครัวเรือนสถาบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการคัดกรองและการจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไขให้หน่วยจัดการศึกษาหลัก ทั้ง 3 สังกัด ได้แก่ สพฐ. และ อปท. ในระดับชั้นอนุบาล – มัธยมศึกษาตอนต้นทั่วประเทศ และ ตชด. ในระดับชั้นอนุบาล – มัธยมศึกษาตอนปลายทั่วประเทศ รวมจำนวนนักเรียน 994,428 คน

ด้วยการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่มีฐานะยากจน โครงการได้ทำการปรับแผนการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายนักเรียนทุนเสมอภาคในการบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ตามความจำเป็นเร่งด่วน โดยสามารถช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล – มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เฉพาะในสังกัด ตชด.

ให้สามารถคงอยู่ในระบบการศึกษา (ภาคเรียนที่ 1/2563) เป็นจำนวนมากถึง 753,996 คน

นอกจากนี้ การพัฒนาต้นแบบการคัดกรองและการจัดสรรเงินอุดหนุนเป็นรายบุคคลของ กสศ. ได้ถูกนำไปใช้จริงแล้วในสถานศึกษาทั้งในสังกัด สพฐ. และ อปท. ทั่วประเทศ ซึ่งทำให้เกิดฐานข้อมูลสำหรับการคัดกรองนักเรียนยากจน และสามารถช่วยจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนจากหน่วยงานต้นสังกัดให้ได้รับเงินอุดหนุนเป็นรายบุคคลได้เป็นจำนวนมากถึง 1.8 ล้านคน รวมถึงยังเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสนับสนุนการระดมทุนเงินบริจาค การมอบทุนการศึกษา และการส่งต่อความช่วยเหลือนักเรียนในมิติอื่น ๆ ในอนาคตต่อไป

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่านักเรียนยากจนพิเศษที่มีปัญหาขาดเรียนบ่อย มีอัตราการมาเรียนเพิ่มสูงขึ้นภายหลังได้รับทุนเสมอภาคต่อเนื่อง 3 ภาคเรียน

ก้าวต่อไป

1. ปฏิรูปการจัดสรรงบประมาณเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity-based Budgeting) เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามอุปสงค์ (Demand-side Financing) ตรงตามความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล

และเพื่อสนับสนุนหน่วยจัดการศึกษาหลักในการวางแผนทาง หลักเกณฑ์ และเชื่อมโยงข้อมูลของนักเรียนให้สามารถส่งต่อและดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ตรงตามสถานการณ์และสอดคล้องตามสภาพความเป็นจริง

2. ขยายความช่วยเหลือไปยังนักเรียนกลุ่มเป้าหมายใหม่ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายนักเรียนระดับชั้นอนุบาล – มัธยมศึกษาตอนปลายหรืออาชีวศึกษา รวมถึงการพัฒนาต้นแบบระบบการคัดกรองและให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเฉพาะ เช่น นักเรียนสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือนักเรียนการศึกษาพิเศษ เป็นต้น เพื่อให้สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54
3. บูรณาการการเยี่ยมบ้านนักเรียนและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้นแบบ โดยดำเนินงานร่วมกับศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน (ฉกขน.) ในสถานศึกษาสังกัด สพฐ. เพื่อหารูปแบบการดำเนินงานและการส่งต่อความช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติ
4. พัฒนาระบบสารสนเทศ เชื่อมฐานข้อมูล พร้อมทั้งจัดทำระบบติดตามการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ
5. การวิจัยและพัฒนาให้นักเรียนทุนเสมอภาคด้านการเพิ่มคุณภาพและสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ เพื่อศึกษาและพัฒนาเครื่องมือคัดกรองและประเมินความสามารถพิเศษ (screening) รวมถึงมุมมองแบบเติบโต (Growth Mindset) ของนักเรียนทุนเสมอภาค ทั้งด้านการเพิ่มคุณภาพและสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ นอกจากนี้ การวิจัยและพัฒนาดังกล่าวยังมุ่งหวังการสร้างนวัตกรรมและพัฒนาต้นแบบนักเรียนทุนเสมอภาค

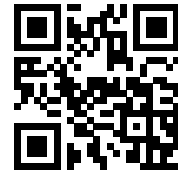
อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อนำไปสู่การค้นหา นักเรียนทุนเสมอภาคที่มีศักยภาพสูง หรือ “เด็กช้างเผือก” โดยผ่านกระบวนการพัฒนาความสามารถและการสร้างโอกาสที่เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนในแต่ละพื้นที่

6. การวิจัยเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงระบบงานของโครงการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการคัดกรองและการติดตามผลการดำเนินโครงการ รวมถึงพัฒนาต้นแบบการติดตามการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนทุนเสมอภาคทั้งในระดับครัวเรือนและสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
7. สร้างกลไกการติดตามและสร้างความเข้าใจการดำเนินงานโครงการระดับพื้นที่ เพื่อพัฒนาศักยภาพครู ซึ่งเป็นกลไกและหัวใจสำคัญในการคัดกรองนักเรียนยากจนควบคู่กับการสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนเพื่อการเข้าถึงข้อมูลนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ รวมถึงเพื่อสร้างการรับรู้ ความเชื่อมั่น และส่งต่อโอกาสไปยังกลุ่มเป้าหมายนักเรียนทุนเสมอภาค

อ่านเพิ่มเติมได้ที่
<https://www.eef.or.th/450/>

“กิจกรรมที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาต่อยอด สร้างคุณค่าให้ เกิดขึ้นภายในใจของนักเรียน เน้นกิจกรรมที่สามารถลดรายจ่าย สร้างรายได้เสริม เป็นกิจกรรมที่ เด็ก ๆ ได้ลงมือและเกิดผลงานที่เป็นรูปธรรม สร้างความภูมิใจ”

โรงเรียนบ้านแม่ก้อน
อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน

โรงเรียนบ้านแม่ก้อน อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน ตั้งอยู่บนดอยสูงในพื้นที่ห่างไกล มีนักเรียน 87 คน ทั้งนักเรียนที่อยู่บ้านไกลบนเขาสูง และเด็กจากฝั่ง ประเทศเมียนมา มาอยู่กินนอนที่โรงเรียนเหมือน โรงเรียนประจำ นักเรียนทุกคนจึงได้รับทุนอุดหนุน จาก กสศ. ครูจึงได้จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพ ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างความภาคภูมิใจ ให้กับนักเรียน ทั้งการสอนทอผ้าพื้นเมือง และการ ทำอิฐบล็อกนำมาสร้างอาคารภายในโรงเรียนจาก ฝีมือของนักเรียน

ด้วยความห่างไกลไม่ใช่อุปสรรคขวางกั้น จินตนาการแต่กลับยิ่งทำให้ครูและนักเรียน เกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อจัดกิจกรรมที่ทำให้ โรงเรียนสามารถพึ่งพาตนเองได้ดียิ่งขึ้น รวมถึง โรงเรียนได้พัฒนากิจกรรมที่ช่วยเติมเต็มความ ขาดแคลน เช่น กิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพ การทำอิฐบล็อกที่ไม่เพียงสามารถลดรายจ่าย ค่าวัสดุก่อสร้างของโรงเรียน แต่ยังเป็นวัสดุที่มีความ ต้องการในพื้นที่ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นพัฒนาสู่ การเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ต่อไป

การแจกอาหารแห้งและสิ่งของที่จำเป็นให้นักเรียนทุนเสมอภาค ในสถานการณ์ COVID-19

มาตรการฉุกเฉินเพื่อช่วยเหลือนักเรียนทุนเสมอภาค ในช่วงเลื่อนเปิดภาคเรียน เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

นักเรียนยากจนพิเศษ (ทุนเสมอภาค) ในระบบการศึกษาเป็นกลุ่มที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เนื่องจากสภาวะขาดแคลนอาหาร ซึ่งเป็นผลกระทบทางตรงจากการที่สถานศึกษาถูกเลื่อนกำหนดเปิดภาคเรียนออกไป จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดภาวะทุพโภชนาการในเด็กกลุ่มยากจนพิเศษจากการเข้าไม่ถึงอาหารมื้อหลักที่ควรได้รับจากสถานศึกษา และเนื่องมาจากครอบครัวของเด็กกลุ่มดังกล่าวจะต้องประสบปัญหาขาดแคลนรายได้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่ออัตราการมาเรียนของเด็ก ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาตามมา

โดยมาตรการผู้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เกิดจากการปรับแผนการดำเนินงานของ กสศ. สำหรับช่วยเหลือนักเรียนทุนเสมอภาค โดยทำงานเชิงรุกทั้งช่วงปิดภาคเรียนและเปิดภาคเรียนร่วมกับ สพฐ. สส. และ ตชด. ในการสำรวจและจัดสรรเงินอุดหนุนเพิ่มเติม เพื่อช่วยเติมเต็มมื้ออาหารในช่วงปิดภาคเรียนให้นักเรียนทุนเสมอภาคตั้งแต่ระดับอนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 753,996 คน รวมถึงการช่วยเหลือด้วยมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษาในช่วงเปิดภาคเรียน

3

โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียน ม.ต้น/ม.ปลาย/ปวช./ปวส./
เทียบเท่า อายุ 15 – 17 ปี
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส

โครงการมุ่งพัฒนาต้นแบบการจัดการศึกษาสายอาชีพที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เกิดการนำไปใช้ในระบับนโยบาย โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาต่อในสายอาชีพในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการและการพัฒนากำลังคนของประเทศ

แนวคิด

ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสให้มีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและศักยภาพ โดยปัจจุบันพบว่ามีเยาวชนเพียงร้อยละ 5 ในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 15 ของประเทศ มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งถือเป็นอัตราที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประชากรทั้งประเทศถึง 6 เท่า ในการส่งเสริมกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา โครงการได้กำหนดสาขาวิชาในทิศทางที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐบาล ซึ่งต้องการแรงงานฝีมือใน 10 สาขาวิชาหลักที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และสาขาที่มีความต้องการตลาดแรงงาน ได้แก่

1. กลุ่ม First S-Curve (อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ) ได้แก่ ยานยนต์สมัยใหม่, อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ, การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, เกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และการแปรรูปอาหาร
2. กลุ่ม New S-Curve (อุตสาหกรรมอนาคต) ได้แก่ หุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม, การบินและโลจิสติกส์, เชื้อเพลิง, ดิจิทัล และการแพทย์ครบวงจร (รวมถึงสาขาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและเทคโนโลยีดิจิทัล)
3. สาขาที่ขาดแคลน ในจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด
4. สาขาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science, Technology, Engineering, Mathematics: STEM) และเทคโนโลยีดิจิทัล

วิธีดำเนินงาน

ค้นหาและพัฒนาต้นแบบ (model) การจัดการศึกษาสายอาชีพที่มีประสิทธิภาพ เน้นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชน ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และส่งต่อให้แก่หน่วยงานหลักเพื่อดำเนินงานต่อในระดับนโยบาย โดยโครงการดำเนินงานภายใต้กรอบแนวคิดและหลักการสำคัญ คือ

1. ส่งเสริมโอกาสในการศึกษาต่อระดับสูงของกลุ่มเป้าหมาย ให้ความสำคัญกับการศึกษาต่อในสายอาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและการพัฒนากำลังคนของประเทศ
2. ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ผ่านนวัตกรรมการพัฒนาและผลิตนักศึกษา เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบการศึกษาของประเทศ
3. ขยายผลเป็นองค์ความรู้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาสายอาชีพที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งต่อให้แก่หน่วยงานหลักดำเนินงานในระดับนโยบายต่อไป

เป้าหมาย

1. สร้างนวัตกรสายอาชีพ (ปวช./ปวส./อนุปริญญา) จำนวน 2,500 คนต่อปีการศึกษา
2. สร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่เสริมสร้างสมรรถนะของสถานศึกษาสายอาชีพ จำนวน 66 แห่ง
3. มีส่วนในการผลิตบุคลากรสายอาชีพ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์สายอาชีพเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ประเทศไทย สมอง ความต้องการด้านแรงงานและยกระดับความสามารถของคนไทย

ผลการดำเนินงาน

1. สร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส โดยมีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสายอาชีพควบคู่ไปด้วย ในปีงบประมาณ 2563 กสศ. สามารถสนับสนุนทุนการศึกษาสะสมได้ทั้งสิ้น 4,588 คน โดยเป็นทุนใหม่ 2,646 คน สำหรับผลการเรียนของนักเรียนทุนในปีแรก ภาพรวมนักศึกษาทุนมีผลการเรียนอยู่ในระดับดีมาก มีเกรดเฉลี่ยสูงในระดับ 3.00 – 4.00 เป็นจำนวนร้อยละ 67 ของนักศึกษาทุนทั้งหมด
2. พัฒนาระบบการจัดการศึกษาสายอาชีพของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 66 แห่ง ใน 40 จังหวัด โดยในส่วนนี้มีสถานศึกษาที่สร้างโอกาสแก่นักศึกษาผู้มีความต้องการพิเศษทางการเรียนรู้ (เยาวชนที่มีความพิการทางด้านร่างกายหรือด้านสติปัญญา) จำนวน 5 แห่ง (เชียงใหม่ สุรินทร์ นครปฐม ชลบุรี และกรุงเทพมหานคร) พร้อมกันนี้โครงการได้ดำเนินงานควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การวางระบบการจัดการเรียนการสอนสายอาชีวศึกษา และการส่งเสริมการมีงานทำสำหรับเยาวชนผู้พิการ เพื่อตอบสนองต่อภาคนโยบาย

3. การสนับสนุนทุนการศึกษาเชิงรุกเพื่อ
ตอบโจทย์การพัฒนาเศรษฐกิจและ
อุตสาหกรรม 4.0 กับสถานศึกษาสายอาชีพ
ภายใต้ความร่วมมือกับสำนักงานคณะ
กรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาค
ตะวันออก จำนวน 5 แห่งใน 5 จังหวัด ได้แก่
ชลบุรี ตราด ระยอง ฉะเชิงเทรา และสระแก้ว
4. **สร้างความร่วมมือในระดับนโยบาย** โดยมีการ
ลงนามข้อตกลงความร่วมมือ (MoU) ร่วมกับ
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.)
และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์
วิจัยและนวัตกรรม (อว.) เป็นระยะเวลา 12 ปี
เพื่อนำไปสู่การผลักดันนโยบายและพัฒนา
นวัตกรรมในการยกระดับคุณภาพการเรียน
การสอนของสถานศึกษาสายอาชีพ
5. พัฒนาระบบการป้องกันการหลุดออกจาก
ระบบ (Hero-V) ผ่านการเสริมทักษะชีวิต
การดูแลช่วยเหลือและการให้คำปรึกษาวัยรุ่น
แก่ครู/อาจารย์ในสถานศึกษาสายอาชีพ
พร้อมกับการได้รับการสนับสนุนจากสถาบัน
สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์
กรมสุขภาพจิต ที่ช่วยให้สามารถขยายผลและ
ยกระดับเป็นนโยบายทางการศึกษาได้
6. **พัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตวัยรุ่น**
จำนวน 1 คนต่อ 1 จังหวัด รวม 40 จังหวัด
ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ติดตาม และประเมิน
ผลการช่วยเหลือนักศึกษา ให้แก่ครู/อาจารย์
พร้อมทั้งมีกลไกและระบบส่งต่อในกรณี
ที่เยาวชนมีปัญหาซับซ้อน ให้กับผู้เชี่ยวชาญ
หรือโรงพยาบาล สำหรับการช่วยเหลือ
ต่อไป

ก้าวต่อไป

- พัฒนาสถานศึกษาต้นแบบ** เพื่อค้นหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพ สำหรับใช้ในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาสายอาชีพระดับประเทศ โดยโครงการตั้งเป้าหมายให้มีนวัตกรรมอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่
 - (1) ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักศึกษาไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษา
 - (2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสมัยใหม่ และเทคนิคการพัฒนานักศึกษาในอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีใหม่สำหรับการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อนำไปสู่การยกระดับการจัดการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
 - (3) ด้านการส่งเสริมการมีงานทำผ่านความร่วมมือกับนายจ้าง
- การจับคู่ความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและสถานศึกษา (matching)** ให้ทุนการศึกษาในสาขาวิชาที่ตรงตามความต้องการบุคลากรของบริษัท โดยความร่วมมือกับบริษัทเอกชน และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่ระบุความต้องการกำลังคน เพื่อการันตีการมีงานทำของนักศึกษาทุน รวมถึงการใช้หลักการแสวงหาความร่วมมือในลักษณะ co-funding ซึ่งหากได้รับการสนับสนุน งบประมาณทุนการศึกษาของ กสศ. จะลดลง
- การประเมินคุณภาพสถานศึกษาสายอาชีพ** เพื่อให้เกิดชุดข้อมูลคุณภาพสถานศึกษาสำหรับนำมาส่งเสริมการจัดสรรทุนการศึกษา การส่งเสริมมาตรการและการพัฒนาหลักสูตรทางการศึกษา เพื่อตอบโจทย์การมีงานทำและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมถึงจัดให้มีการหนุนเสริมการทำงานของสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านมาตรฐานทวิภาคี เพื่อให้เกิดการยกระดับการทำงานอย่างต่อเนื่อง และเกิดเป็นข้อเสนอต่อหน่วยงานหลักในการทำงานต่อไป
- ส่งเสริมศึกษารุ่นแรกที่จะสำเร็จการศึกษาในระดับ ปวส. ให้มีงานทำ** โดยการแสวงหาความร่วมมือและคิดค้นรูปแบบการส่งเสริมการมีงานทำทั้งในลักษณะจับคู่กับภาคเอกชน การประชุมกับนายจ้างระดับพื้นที่ ท้องถิ่น และการสร้างพื้นที่ในการส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการ รวมถึงการพัฒนาเทคนิคการมีงานทำในด้านต่าง ๆ ได้แก่ เทคนิคการสมัครงานและการสัมภาษณ์งาน

“พอผมรู้ว่าจะได้เรียนในสาขาที่ชอบต่อก็ตัดสินใจสมัครทันที แต่สิ่งที่ผมได้รับจริง ๆ หลังจากนั้นกลับมากกว่าการได้เรียน มันยังช่วยเติมเต็มชีวิตด้านอื่น ๆ ของผมได้อีกด้วย”

นายตะวัน สุโรพันธ์ (ต๋าร์)
วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่
จ.เชียงใหม่

นายตะวัน สุโรพันธ์ (ต๋าร์) นักศึกษาทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ (พิการ) ชั้น ปวส.1 วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่ ที่เคยหยุดเรียนไป 1 ปีเต็ม หลังจบการศึกษาระดับ ปวช.3 ด้วยเกรดเฉลี่ย 3.75 ในสาขาคอมพิวเตอร์ เพราะความผิดพลาดในชีวิตทำให้เสียโอกาสได้เรียนต่อ จนไม่แน่ใจในอนาคตของตัวเองว่าจะเดินต่อไปอย่างไร จึงได้แต่บอกกับตัวเองว่าในช่วงที่รู้สึกท้อถอยมีเพียงความพยายามเท่านั้นที่จะพัฒนาตัวเองได้ไปเรื่อย ๆ กระทั่งได้รับโอกาสกลับมาเรียนอีกครั้งและใช้โอกาสที่ได้รับเป็นพลังงานขับเคลื่อนอย่างไม่หยุดหย่อน เพราะเป้าหมายไม่ใช่แค่การได้เรียนหนังสือ แต่คือความตั้งใจที่จะดูแลตัวเอง และสามารถส่งต่อความรู้ โอกาส และกำลังใจไปสู่ผู้รอบข้างได้อีกด้วย

ต๋าร์ย้ำว่า อยากให้กำลังใจทุกคนที่มีความไม่พร้อมในบางด้าน แต่มีใจที่รักก็อยากเรียนหนังสือ อยากทำฝันของตัวเองให้สำเร็จ ว่าโอกาสมืออยู่รอบตัวเสมอ มีคนที่พร้อมสนับสนุนช่วยเหลือ ขอแค่ไม่หมดกำลังใจ อย่าหยุดสู้ และต้องพยายามพัฒนาตัวเองต่อไป แล้วทุกอย่างจะดีขึ้นได้ แม้จะไม่ได้สมบูรณ์แบบเหมือนคนอื่น แต่เมื่อได้รับโอกาสมาแล้วก็จะผลักดันตัวเองให้มีความสามารถเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ให้ได้

อ่านเพิ่มเติมได้ที่
<https://www.eef.or.th/career-capital-16-02-21/>

4

โครงการทุนพัฒนาเต็มศักยภาพ สายอาชีพ “ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ”

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียน ปวช./ปวส. อายุ 17 – 21 ปี
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส

โครงการทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ “ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ” เน้นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่นักเรียนสายอาชีพที่มีผลการเรียนดีหรือมีความสามารถในระดับดีเด่น แต่มีฐานะยากจนหรือด้อยโอกาส (เด็กช่างเผือก) ให้ได้รับการศึกษาต่อในระดับสูงตั้งแต่ระดับปริญญาตรี โท และเอก ตามความสามารถของผู้เรียน โดยเฉพาะในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศ

แนวคิด

จากสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการพัฒนากำลังคนสายอาชีพของประเทศไทย พบว่า เยาวชนจากครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุดที่ร้อยละ 15 แรกของประเทศ มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายเพียงร้อยละ 5 ของประชากรในกลุ่มรายได้เดียวกัน ถือว่ามีอัตราค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประชากรทั้งประเทศถึง 6 เท่า ซึ่งในกลุ่มนี้รวมถึงเด็กกลุ่มช่างเผือก (Resilient Student) ที่มีอยู่ประมาณ 6,111 คน หรือร้อยละ 25 ของประชากรในกลุ่มดังกล่าว ซึ่งหากเด็กกลุ่มนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นก็ต้องออกนอกระบบการศึกษา หรือเด็กกลุ่มนี้ได้รับการศึกษาที่ไม่ตอบโจทย์กับศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ จะถือได้ว่าเป็นการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ของประเทศที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานที่กำลังต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงไปอย่างน่าเสียดาย โดยเฉพาะสาขาวิชาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านวิศวกรรม ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ และด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI)

วิธีดำเนินงาน

ค้นหาและพัฒนารูปแบบการคัดเลือก พัฒนา และส่งเสริมกลุ่ม Talent ที่มาจาก ครอบครัวยากจนหรือด้อยโอกาส เพื่อสร้าง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยมีกรอบแนวคิดและ หลักการสำคัญ ได้แก่

1. ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาต่อเติมศักยภาพ ให้แก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา และเกิดการพัฒนาต่อเติมศักยภาพ อย่างต่อเนื่อง ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป
2. เสริมสร้างสมรรถนะของกำลังคน เพื่อตอบสนองความต้องการในสาขาที่เป็น ความต้องการของตลาดแรงงานและตรงตาม เป้าหมายของการพัฒนากำลังคนของประเทศ เพื่อช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
3. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการ มีส่วนร่วมในการลงทุนในลักษณะ co-funding ทั้งการทำโครงการ/วิจัยของนักศึกษาทุน ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการ ทำงานให้แก่นักศึกษาผู้รับทุน
4. พัฒนาศักยภาพชั้นนำตั้งแต่ต้นน้ำอย่างมีความ ต่อเนื่อง ด้วยการพัฒนาความรู้ความสามารถ เฉพาะทาง พร้อมกับการเสริมประสบการณ์ และพัฒนาทักษะ (Enrichment Program)
5. ติดตามพัฒนาการของนักศึกษาทุนในรูปแบบ วิธีวิจัยเชิงกรณีศึกษา (Case Study Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลหรือขัดขวางต่อ พัฒนาการของนักศึกษาทุน ซึ่งอาจนำไปสู่ การศึกษาแบบ Meta-Analysis ซึ่งเป็นการ ป้องกันปัญหาและการหนุนเสริมนักศึกษา ได้อย่างตรงจุด

เป้าหมาย

1. ส่งเสริมและสนับสนุนเยาวชนที่มีศักยภาพและ มีความสามารถพิเศษ แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือด้อยโอกาส ที่สำเร็จการศึกษาในระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.)หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ให้ได้รับโอกาส ทางการศึกษาเพื่อเติมเต็มศักยภาพอย่าง ต่อเนื่องตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 40 ทุนต่อปีการศึกษา
2. ส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษจากกลุ่ม อาชีวศึกษาให้ได้ใช้ทักษะและพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญจากระบบการศึกษาระดับ สูง เพื่อสร้างให้เกิดผลกระทบในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
3. ส่งเสริมค่านิยมทางสังคมเพื่อให้เห็นถึง โอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาบุคลากร สายอาชีพ/อาชีวศึกษาถึงการมีโอกาสนในการ ศึกษาต่อระดับสูง และโอกาสในการมีงานทำ

ผลการดำเนินงาน

1. เกิดการสร้างโอกาสทางการศึกษาสายอาชีพ ระดับสูงให้แก่เยาวชนที่มีศักยภาพ แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสจำนวนรวมทั้งสิ้น 38 คน
2. เกิดการพัฒนานวัตกรรมความร่วมมือ และรูปแบบการแสวงหา คัดเลือก พัฒนา บ่มเพาะ และส่งเสริมกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนช่างเผือก ให้สามารถแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้
3. เกิดการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ให้แก่เยาวชน เช่น การส่งเสริมทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) การเปิดโลกด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาทุนเด็บโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความพร้อม และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป
4. เกิดการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการพัฒนานวัตกรรม และทักษะที่ต้องการในยุคดิจิทัล ได้แก่ บริษัท โกลโม่โล จำกัด และ บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่นักศึกษา

“ขอบคุณสำหรับ ‘โอกาส’ ในการศึกษาที่ได้รับ ในชีวิตไม่เคยคิดมาก่อนว่าจะได้เรียนปริญญาโท การได้ทุนนี้ทำให้ตระหนักว่าต้องตั้งใจเรียน ตั้งใจฝึกงาน จบออกไปแล้วจะนำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้ไปพัฒนาประเทศ พัฒนาการเกษตร บ้านเรา”

นางสาวศศิวิมล ม่วงมี (กระถิน)

นักศึกษาภาควิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช
วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพัทลุง
อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง

นางสาวศศิวิมล ม่วงมี (กระถิน) นักศึกษาภาควิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพัทลุง ผู้ผ่านการคัดเลือกได้รับทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ ในปี 2563 ของ กสศ. โดยได้รับโอกาสในการศึกษาต่อเนื่องจนถึงระดับปริญญาเอก ซึ่งถือเป็นทุนแรกของรัฐบาลไทยที่ส่งเสริมให้ผู้จบการศึกษาสายอาชีพได้เรียนต่อในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ในสาขาที่ตอบโจทย์ของประเทศ ทั้ง S-Curve, New S-Curve, STEM และเทคโนโลยีดิจิทัล

ในฐานะที่เป็นลูกหลานเกษตรกร ภาพการทำนา และทำสวนยางของที่บ้านเป็นภาพที่คุ้นชินมาตั้งแต่เด็ก แต่ตอนนั้นก็ยังไม่รู้ตัวว่าชอบการเกษตรจนได้มากุญกับเพื่อนที่เรียนที่วิทยาลัยเกษตรฯ และเข้าไปหาความรู้ในเว็บไซต์เพิ่มเติมเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ ทำให้ความเป็นเกษตรกร

ในตัวถูกปลุกขึ้นมาและค้นพบว่าตัวเองอยากเป็นนักวิชาการการเกษตรที่จะออกไปให้ความรู้คนอื่น

กระถิน วางแผนเส้นทางการศึกษาของตนตั้งแต่เริ่มศึกษาในระดับ ปวส.ว่าจะศึกษาต่อจนจบระดับปริญญาตรี และวางแผนสมัครเป็นนักวิชาการการเกษตร เมื่อทาง กสศ. ประกาศรับสมัครทุนการศึกษา ที่สนับสนุนทั้งค่าเรียน ค่ากินอยู่ และค่าใช้จ่ายในการทำวิจัย แม้ตอนแรกจะยังลังเล แต่เมื่อประกาศผลออกมาว่าได้รับทุน ตอนนั้นดีใจมาก รู้สึกภูมิใจในตัวเอง และภูมิใจที่ได้เห็นรอยยิ้มของแม่

อ่านเพิ่มเติมได้ที่
<https://www.eef.or.th/1661/>

อ่านเพิ่มเติมได้ที่
<https://www.eef.or.th/smart-05-08-20/>

นายพันธกานต์ อัจโยธา (บาส) ผู้เก็บขวดขาย ผู้ช่วยช่างไฟ รับเหมาดัดตั้งไฟฟ้าตามหมู่บ้านด้วยความตั้งใจแรกเพียงอยากจะหารายได้แบ่งเบาภาระผู้ปกครอง กลับเป็นตัวผลักดันสู่เส้นทางการเรียนวิศวกรรมไฟฟ้า บาสค้นพบความชอบหลังจากการได้ทำงานและคลุกคลีจนตั้งเป้าว่าจะเข้าเรียนเพื่อจบออกไปทำงานสายงานนี้ ถึงแม้ว่างานที่ทำจะเป็นการเชื่อมต่อสวิตช์ไฟ เปลี่ยนหลอดไฟ หรือช่วยหยิบจับสิ่งของ แต่นับเป็นประสบการณ์เล็ก ๆ ที่เบิกทางสู่การเป็นวิศวกรไฟฟ้า บาสรู้ว่าหากมีความรู้ความสามารถก็มีโอกาสออกไปรับเหมางานไฟฟ้า ซึ่งสามารถสร้างรายได้ได้เป็นจำนวนมาก

เมื่อบาสจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ความหวังที่จะเรียนต่อแทบจะไม่มี เพราะฐานะทางบ้านไม่ดี เลยคิดจะออกไปหางานทำเพื่อช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระที่บ้าน แต่พ่อและแม่อยากให้เรียนต่ออีกสักหน่อยเพราะจบการศึกษาเพียงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น หลังจากนั้นจึงกู้เงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เพื่อศึกษาต่อในระดับ ปวส. และเมื่อใกล้จบการศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาได้

“จุดเปลี่ยนของชีวิตอยู่ที่ กองทุนเพื่อความเสมอภาค ทางการศึกษา”

นายพันธกานต์ อัจโยธา (บาส)
นักศึกษาภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้า
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
วิทยาเขตสกลนคร จ.สกลนคร

แนะนำให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการมีงานทำและมีรายได้ที่สูงขึ้น

จุดเปลี่ยนของชีวิตอยู่ที่ กศศ. ซึ่งประกาศรับสมัคร “ทุนพระกนิษฐาสัมมาชีพ” โดยทุนนี้มีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนเยาวชนในสายอาชีพที่มีผลการเรียนดีแต่ฐานะไม่ดี ให้มีโอกาสดูเรียนต่อในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หลังจากได้รับโอกาสทางการศึกษา บาสตั้งใจว่าจะเรียนให้ดีที่สุด และเมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะทำงานและทำสิ่งที่ประโยชน์แก่สังคม

ก้าวต่อไป

1. สร้างโอกาสทางการศึกษาให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสแต่มีศักยภาพและมีความสามารถพิเศษในด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อให้ได้รับทุนศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป เพิ่มเติมจากการสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในระดับ ปวส. เพื่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรชั้นนำสายอาชีพได้ตั้งแต่ต้นน้ำ มีความต่อเนื่องในการพัฒนาความรู้ความสามารถเฉพาะทาง
2. เสริมประสบการณ์และหนุนเสริมทักษะ (Enrichment Program) ให้แก่นักศึกษาทุน โดยจากการทบทวนรูปแบบการหนุนเสริม และการพัฒนาทักษะของนักศึกษาทุน โครงการมีกรอบแนวคิดการพัฒนานักศึกษาทุนใน 2 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านการหนุนเสริมรายบุคคล (Individual Development) เช่น ทักษะในศตวรรษที่ 21 และทักษะชีวิต (Soft Skills and Life Skills) ทั้งด้านสุขภาวะทางกาย จิตใจและปัญญา การดูแลสุขภาพจิต การจัดการภาวะความเครียด ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนหรือปัญหาส่วนตัว เพศศึกษา การแนะนำเรื่องการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ในศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จ ทักษะทางการเงิน และทักษะดิจิทัล/ไอที

(2) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและกว้าง เพื่อให้ นักศึกษาทุนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ก้าวหน้า รวมถึงทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่เชื่อมโยงกับโลก และชุมชนท้องถิ่น

5

โครงการสร้างโอกาสทางการศึกษา สำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล เป็นครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพ โรงเรียนของชุมชน “ครูรัก(ษ์)ถิ่น”

กลุ่มเป้าหมาย: นักเรียน ม.ปลาย/เทียบเท่า อายุ 15 – 17 ปี
ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส

โครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน หรือ ครูรัก(ษ์)ถิ่น มีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนในพื้นที่ห่างไกล โดยการทำงานร่วมกันของหน่วยงานหลักในการผลิตและพัฒนาครู เพื่อให้เกิดนวัตกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การปรับระบบการผลิตและพัฒนาครูให้ครูรุ่นใหม่มีคุณภาพ มีศักยภาพและมีจิตวิญญาณความเป็นครู สามารถกลับไปทำงาน ในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล (Protected School) ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของตนเองได้อย่างยั่งยืน

แนวคิด

ในปัจจุบันยังพบปัญหาการกระจายตัวของครูที่มีคุณภาพ ซึ่งไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ในปีงบประมาณ 2563 โครงการร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 11 แห่ง จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทในแต่ละพื้นที่ โดยโครงการได้พัฒนาระบบการดูแลและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการทำงานร่วมกับแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อสร้างต้นแบบการผลิตและพัฒนาครูที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครู และมีสมรรถนะพร้อมใน 3 ด้าน เพื่อเตรียมความพร้อมในการกลับไปเป็นครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล คือ

- (1) สมรรถนะพื้นฐานของวิชาชีพครู
- (2) สมรรถนะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- (3) สมรรถนะของการเป็นนักพัฒนาชุมชน

วิธีดำเนินงาน

1. สื่อสารประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจโครงการในวงกว้าง และเชิญชวนสถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อมตามแนวทางของโครงการเสนอโครงการเข้าร่วมเป็นสถาบันเครือข่ายร่วมดำเนินงาน
2. คัดเลือกสถาบันอุดมศึกษาเข้าร่วมโครงการ โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะคัดเลือกสถาบันอุดมศึกษาตามเกณฑ์คุณภาพที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาเอกสารตามแบบเสนอโครงการและการลงพื้นที่เพื่อสำรวจสภาพจริงและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมมาวิเคราะห์ประกอบการพิจารณา
3. จัดทำข้อมูลร่วมกับโรงเรียนในระดับพื้นที่และสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ เพื่อค้นหา คัดกรอง และคัดเลือกนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคัดกรอง และคัดเลือกนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า เพื่อเป็นผู้รับทุนตามจำนวน และเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
4. เตรียมความพร้อมด้านวิชาการและทักษะด้านสังคมให้แก่ผู้รับทุนก่อนเริ่มเข้าเรียนตามหลักสูตร โดยสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการจะจัดรายวิชาหรือกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับผู้รับทุนให้มีความพร้อมและสามารถปรับตัวเข้าสู่ระบบจัดการเรียนการสอนตามที่เตรียมไว้สำหรับผู้รับทุนได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ
5. จัดให้มีกิจกรรมเสริมคุณภาพให้แก่ผู้รับทุนตามศักยภาพและสอดคล้องกับบริบทของการทำงานในโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล โดยความร่วมมือระหว่าง กสศ. และสถาบันอุดมศึกษา
6. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อทราบความก้าวหน้าและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงาน

เป้าหมาย

1. สร้างโอกาสและส่งเสริมให้นักเรียนยากจนที่มีศักยภาพและมีจิตวิญญาณความเป็นครูจำนวน 300 คนต่อปีการศึกษา ได้ศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีในคณะครุศาสตร์/คณะศึกษาศาสตร์อย่างมีคุณภาพ กลับไปเป็นครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลซึ่งเป็นท้องถิ่นของตนเอง และสามารถจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกันสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง
2. สนับสนุนให้มีการปรับกระบวนการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนาครูที่มีศักยภาพและมีความพร้อมปรับกระบวนการผลิตและพัฒนาครู ตั้งแต่การคัดเลือกผู้เข้าเรียน การปรับรูปแบบการเรียนการสอนและหลักสูตร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบการศึกษาของประเทศต่อไป
3. สนับสนุนให้โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลได้รับการพัฒนาและทำงานร่วมกับเครือข่ายในระดับพื้นที่ ทำให้เริ่มยกระดับคุณภาพทักษะการเรียนรู้ร่วมกันของครูและผู้เรียนตั้งแต่เริ่มโครงการ

ผลการดำเนินงาน

1. การเชื่อมโยงของการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานและโครงการต่าง ๆ ของ กสศ.

(1) เกิดข้อมูลเชิงลึกของนักเรียน โรงเรียน และชุมชนที่มีนักเรียนด้อยโอกาส จำนวน 282 โรงเรียน ด้วยเครื่องมือซีเป้าที่แม่นยำ (ระบบ iSEE) เพื่อนำมาวางแผนและออกแบบการทำงานร่วมกับ 11 สถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล พร้อม ๆ กับการผลิตและพัฒนาครูรุ่นใหม่

(2) เกิดการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับทุนเสมอภาค จากการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการกับเครือข่ายต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันอาชีวศึกษา ทำให้เด็กที่มีฐานะยากจนตามเกณฑ์มีโอกาสได้รับการศึกษาต่อได้ 2 ทางเลือกทั้งในโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น และทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง (ระดับ ปวส.) และมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมประสบการณ์ (Enrichment program) สำหรับนักศึกษาทุนเสมอภาค ร่วมกับทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง และทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น โดยในปี 2563 มีนักศึกษาทุนจำนวน 328 ทุน

(3) การประมวลผลจากฐานข้อมูลนักเรียนยากจนพิเศษของ กสศ. และการลงพื้นที่ของสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น เพื่อให้ทราบถึงบริบทของโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งยังขาดแคลนครูโดยเฉพาะครูที่สอนในระดับประถมศึกษา และมีข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติมที่จะนำมาวางแผนทางการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา เนื่องจากการจัดสรรทรัพยากรและการกระจายของครูที่ยังไม่มีประสิทธิภาพจะ

ส่งผลกระทบต่อตรงต่อคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้น กสศ. ได้มีแผนการทำงานเร่งด่วนเพื่อช่วยเหลือในการเตรียมความพร้อมและการรับมือกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยเฉพาะนักเรียนในครอบครัวที่มีฐานะยากจนพิเศษ จำนวน 7,993 คน ใน 282 โรงเรียน ให้ได้รับการช่วยเหลือในเบื้องต้น ผ่านกลไกที่มีการทำงานร่วมกันอยู่แล้วได้ทันที อาทิ เครื่องมือ/อุปกรณ์การศึกษาที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องเพื่อช่วยลดความเสี่ยงของการหลุดออกจากระบบการศึกษา และแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองได้อีกทางหนึ่ง

2. การเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่การเป็นต้นแบบของระบบการผลิตและพัฒนาครู

(1) เกิดแนวทางการกำหนดนโยบายด้านอัตรากำลังคนที่สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของแต่ละโรงเรียนให้ได้มากที่สุด โดยทำงานร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (กคศ.) เพื่อเตรียมอัตราการบรรจุครูสำหรับโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ซึ่งนักศึกษาทุนรุ่นที่ 1 จะสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรในปีการศึกษา 2566 และจะได้รับการบรรจุเป็นครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลในปี 2567

(2) เกิดการทำงานเชิงรุกเพื่อเตรียมความพร้อมให้เป็นสถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครู จากความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมเป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครูในโครงการ

3. การพัฒนาคุณภาพในพื้นที่ห่างไกลให้มีความพร้อมเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

การพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งเป็นโรงเรียนเป้าหมายปลายทางที่บัณฑิตครูรัก(ษ์)ถิ่นจะไปทำงานภายหลังสำเร็จการศึกษา จำนวน 280 โรงเรียน ใน 4 ภูมิภาค นอกจากจะเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาครูรุ่นใหม่ที่จะกลับมาทำงานหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว ยังเป็นการพัฒนาครูทั้งโรงเรียนไปพร้อมกัน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อให้ครูเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองร่วมกับเพื่อนครูทั้งโรงเรียน โดยนำการจัดการกระบวนการชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) มาเป็นเครื่องมือที่สำคัญ จากการดำเนินงาน พบผลเชิงคุณภาพในแต่ละด้าน ดังนี้

- **ด้านผู้บริหารและครู** พบว่า มีการใช้ข้อมูลเพื่อวางแผนการทำงาน ครูกล้าพูด กล้าคุย กล้าขอคำปรึกษาหารือระหว่างกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนครู และเกิดเครือข่ายผู้นำทางการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ทั้ง 4 ภูมิภาค

- **ด้านนักเรียน** พบว่า ในปีแรกของการทำงาน จะเป็นการเก็บข้อมูลของนักเรียนโดยเชื่อมโยงกับระบบเยี่ยมบ้านและคัดกรองนักเรียนยากจนผ่านระบบ iSEE และนักเรียนส่วนหนึ่งมีโอกาสได้รับการดูแลและพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- **ด้านโรงเรียน** พบว่า เริ่มมีเป้าหมายและแผนการพัฒนาที่ชัดเจน มีระบบสารสนเทศที่ใช้ประโยชน์มีการทำงานเป็นทีม มีกระบวนการชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ทั้งระบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น
- **ด้านผู้ปกครองและชุมชน** พบว่า มีตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหา คัดกรอง และคัดเลือกผู้รับทุน ทำให้ผู้ปกครองและชุมชนให้ความสนใจกับโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียน และสนับสนุนกิจการของโรงเรียนมากขึ้น

ก้าวต่อไป

มุ่งสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันผ่านการพัฒนาภาคีการมีส่วนร่วมระหว่างนักศึกษาทุน เครือข่ายคณาจารย์สถาบันผลิตและพัฒนาครู และครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล เพื่อกระตุ้นให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้ ควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรการผลิตครู และต่อยอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นไปสู่การผลิตนวัตกรรมสำหรับการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลและชุมชน ได้สอดคล้องกับความต้องการ และมีความหลากหลายตามบริบทของแต่ละพื้นที่

“การพัฒนาครูให้เป็น คลังปัญญาแห่งแดนใต้”

Extra Time
กิจกรรมเสริมทักษะโดยใช้หอพักเป็นฐาน
เพื่อพัฒนานักศึกษาครูรัก(ษ์)ถิ่น
รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2563
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Extra Time กิจกรรมเสริมทักษะโดยใช้หอพักเป็นฐาน เกิดขึ้นบนฐานความต้องการที่จะพัฒนานักศึกษาครูทั้งระบบให้มีจิตวิญญาณความเป็นครูในทุกมิติ ทั้งความรู้ในเนื้อหา การจัดการเรียนรู้ คุณลักษณะความเป็นครู และความสัมพันธ์กับชุมชน ทั้งในและนอกห้องเรียน และมีความรู้ในการดูแลช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพื่อการสร้างครูเก่ง มุ่งเน้นให้เป็นครูที่มีอัตลักษณ์ตามบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ภายใต้สถานการณ์ความไม่มั่นคงในพื้นที่ โดยมี

หัวใจสำคัญคือ การบ่มเพาะและการหล่อหลอมความเป็นครูให้กับนักศึกษาตั้งแต่เริ่มแรก เพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นนักศึกษาครูที่มีศักยภาพ โครงการนี้จึงถือเป็นหัวใจของการพัฒนาครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา “คลังปัญญาแห่งแดนใต้”

“โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น เป็นการสร้างโอกาสให้นักเรียนด้อยโอกาสที่มุ่งมั่นอยากเป็นครู และตั้งใจกลับไปสอนหนังสือในโรงเรียนภูมิลำเนาบ้านเกิดของตนเองได้อย่างแท้จริง”

“ถ้าไม่มีโครงการนี้หนูก็คงไม่ได้เรียนต่อเพราะอยู่ในพื้นที่ห่างไกล พ่อแม่ไม่มีเงินส่งให้เรียนระดับปริญญาตรี จนมีทุนนี้ก็ทำให้มีหวัง และสุดท้ายก็ได้เดินหน้าสู่เป้าหมายที่อยากกลับมาเป็นครูสอนน้อง ๆ ในพื้นที่ พอมีโอกาสได้เรียนก็ได้สานฝันของตัวเองให้เป็นจริง ได้นำความรู้นี้ไปพัฒนาชุมชน ไปพัฒนาโรงเรียน ไปพัฒนาเด็ก ๆ ทำให้เด็กมีความรู้มากขึ้น ชุมชนของเราก็จะพัฒนามากขึ้น ทุนนี้จึงไม่ใช่แค่ตัวเราแต่ได้ทั้งหมดบ้านทั้งชุมชน”

มะห์สวานี กาชอ (มัส)

นักศึกษา คณะครุศาสตร์ มรภ.ยะลา
หนึ่งในนักเรียนทุนจากโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 1

“ครูรัก(ษ์)ถิ่น ไม่ใช่แค่สอนหนังสือ แต่ต้องเป็นนักพัฒนาชุมชนด้วย ตอนนี้ตั้งใจเรียนเพื่อที่จะได้กลับไปเป็นครูที่ชุมชนตัวเอง ทำหน้าที่ตัวเองให้ดีที่สุด สมกับที่เขาเรียกเราว่าเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน มีอะไรก็จะพยายามอัพเดท เรียนการพัฒนาชุมชนเพื่อกลับไปพัฒนาน้อง ๆ ของเราในชุมชน”

อินทิรา สุขใจ (อิน)

นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มช.
หนึ่งในนักเรียนทุนจากโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 1

6

โครงการพัฒนาทักษะแรงงาน ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

กลุ่มเป้าหมาย: ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส
ที่ต้องการพัฒนาทักษะแรงงาน

โครงการดำเนินงานเพื่อสร้างโอกาส
สร้างงาน สร้างชุมชนให้แก่กลุ่มเป้าหมาย
ประชากรวัยแรงงานที่เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์
และผู้ด้อยโอกาส และได้รับผลกระทบจาก
การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั้งนี้ การใช้ชุมชน
เป็นฐานเป็นกระบวนการเพื่อสร้างให้เกิดการ
ยกระดับการประกอบอาชีพที่ตอบโจทย์ท้องถิ่น
และความต้องการของตลาดแรงงาน

แนวคิด

ปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับ
สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 กล่าวคือ
ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง
ใน 2 บริบท คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของไทยซึ่ง
อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากยุค 3.0 ไปสู่ 4.0
2. การเผชิญกับการแพร่ระบาดของโควิด-19
ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชากรวัยแรงงาน
อย่างรุนแรง และมีความเสี่ยงสูงในการ
ถูกเลิกจ้าง โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือ

โครงการเล็งเห็นถึงความสำคัญของการ
ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือประชากร
วัยแรงงานที่เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และ
ผู้ด้อยโอกาส ให้มีความรู้ความสามารถในการ
ประกอบอาชีพตามความถนัดและตามศักยภาพ
ของตน ประกอบกับนโยบายด้านการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ของรัฐบาล และด้านการ
สร้างโอกาสความเสมอภาคทางสังคมตามแผน
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยโครงการจะช่วย
ลดปัญหาในทางสังคมของประชากรวัยแรงงาน
มีการวางระบบการพัฒนาทักษะแรงงาน เพื่อให้
สอดคล้องกับความต้องการ ความถนัด และ
เชื่อมโยงกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับชุมชน

วิธีดำเนินงาน

ส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาทักษะแรงงานให้แก่กลุ่มเป้าหมายโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้ชุมชนสามารถยกระดับการประกอบอาชีพและพัฒนานวัตกรรมในธุรกิจระดับชุมชน โดยโครงการได้ประเมินผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อค้นหาต้นแบบของโครงการที่จะก่อให้เกิดการส่งเคราะห์บทเรียนสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและท้องถิ่น และจัดทำเป็นบทเรียนสาธารณะเพื่อเสนอต่อหน่วยงานในระดับนโยบาย

เป้าหมาย

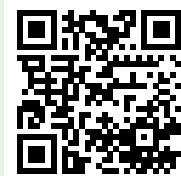
1. พัฒนาทักษะแรงงานให้แก่กลุ่มประชากรวัยแรงงานที่เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 จำนวน 10,000 คน
2. ส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือกลุ่มประชากรวัยแรงงานที่เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ให้ผ่านพ้นภาวะวิกฤต โดยการยกระดับทักษะและส่งเสริมให้เกิดการวางแผนการประกอบอาชีพและมีรายได้เลี้ยงตนเอง
3. วิจัยและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาทักษะกลุ่มประชากรวัยแรงงานที่เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ในทักษะด้านที่ตลาดแรงงานต้องการ และเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการสร้างโอกาสการประกอบอาชีพให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และเป็นการค้นหานวัตกรรมชุมชนที่เสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย และชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการดำเนินงาน

1. ประชากรวัยแรงงานที่เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพและมีแผนการประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมหรือแรงงานฝีมือในชุมชน จำนวน 9,056 คน เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยพัฒนาอาชีพ จำนวน 129 โครงการ ครอบคลุม 51 จังหวัด ใน 6 ภูมิภาค
2. พัฒนาหลักสูตรการยกระดับการประกอบอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ตามกลุ่มอาชีพที่ตอบโจทย์ท้องถิ่น และความต้องการของตลาดแรงงาน นำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการและแรงงานฝีมือในชุมชน จำนวน 50 หลักสูตร
3. ความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในการพัฒนาหลักสูตรเสริมระดับภูมิภาค มีเครื่องมือและชุดความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับหน่วยพัฒนาอาชีพ ให้สามารถวิเคราะห์ทุนชุมชน เพื่อการพัฒนาทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับทุนชุมชนและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนการบริหารหนี้สินและเศรษฐศาสตร์ครัวเรือน
4. ความร่วมมือกับองค์กรภาคประชาสังคม และองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ในการพัฒนาเครื่องมือและชุดความรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับหน่วยพัฒนาอาชีพ สำหรับการพัฒนาให้เกิดหลักสูตรการยกระดับการประกอบอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ตามกลุ่มอาชีพที่ตอบโจทย์ท้องถิ่น และความต้องการของตลาดแรงงาน
5. เครือข่ายคนรุ่นใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในการร่วมพัฒนาการประกอบอาชีพชุมชน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน
6. นวัตกรรมการพัฒนาอาชีพและชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ จำนวน 100 ชิ้น เช่น รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตและส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการให้แก่กลุ่มเป้าหมายเปราะบาง การรวมกลุ่มที่สามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน การยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าสูง ผ่านการใช้เทคโนโลยีออนไลน์ เป็นต้น

แผนที่ทุนพัฒนาอาชีพ
ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน
[https://csr.eef.or.th/
commubased-map/](https://csr.eef.or.th/commubased-map/)

सानฝัน สร้างอนาคตให้ พ่อแม่วัยใส ก้าวสู่การเป็น ผู้ประกอบการขนาดเล็ก

กลุ่มคนวัยใสภายใต้การสนับสนุนของ กสศ. ให้ความช่วยเหลือกลุ่มพ่อแม่วัยรุ่นในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ อายุ 13 – 24 ปี จำนวน 50 คน เป้าประสงค์ของโครงการ คือ การดัดศักยภาพของพ่อแม่วัยรุ่นเหล่านี้ให้สามารถประกอบอาชีพที่สามารถเลี้ยงดูตัวเองและบุตรของพวกเขาได้อย่างมีคุณภาพ พร้อมไปกับการสร้างคุณภาพภูมิใจในชีวิต แก้ปัญหาครอบครัวและสังคมได้อย่างยั่งยืน จากข้อมูลของสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ใน พ.ศ. 2561 พบว่า สถานะของวัยรุ่นช่วงก่อนตั้งครรภ์ร้อยละ 38 เป็นนักเรียน

นักศึกษา และพบว่าเมื่อมีการตั้งครรภ์จนคลอดแล้ว กว่า 1 ใน 3 จากจำนวนนั้นมีการหยุดเรียนหรือลาออก ทำให้ต้องหลุดออกจากระบบการศึกษาไปโดยปริยาย กสศ. จึงได้ดำเนินการค้นหา จัดทำฐานข้อมูลระดับอำเภอ ให้การดูแลให้คำปรึกษา ปรับสภาพจิตใจและฝึกทักษะอาชีพ จนหลายครอบครัวสามารถเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กผ่านกระบวนการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ รวมถึงการช่วยแก้ไขปัญหาค่าครอบครัว

ก้าวต่อไป

- 1. สนับสนุนทุน** เชื่อมพันธมิตรการทำงานใหม่ โดยทำงานร่วมกับภาคีที่มีความเชี่ยวชาญ และสามารถช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายมาร่วมดำเนินงานมากขึ้น เช่น เครือข่ายผู้พิการ ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น บัณฑิตรุ่นใหม่ กลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE) เป็นต้น
- 2. ขยายฐานกลุ่มเป้าหมายเดิม** เป็นการขยายฐานกลุ่มประชากรวัยแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ให้ครอบคลุมถึงกลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากภาวะเศรษฐกิจเนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และดิจิทัลดิรัปชัน (Digital Disruption)
- 3. การต่อยอดและการใช้นวัตกรรม** ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงชุมชนกับฐานข้อมูลความรู้ การสร้างสรรค์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยสามารถอยู่ในรูปกิจกรรม กระบวนการ และสินค้าหรือบริการ ที่เป็นประโยชน์ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและยกระดับการประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืนในรูปแบบ Community and Innovation Based ซึ่งเป็นการใช้เทคโนโลยีในการเชื่อมโยงกับนอกชุมชน การพัฒนาเครือข่ายการทำงาน และการใช้อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นจุดขาย
- 4. การติดตาม ประเมิน และถอดความรู้** เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาทักษะ สมรรถนะ ทักษะศตวรรษที่ 21 รวมถึงเป็นแนวทางในการขยายผลที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

พัฒนาอาชีพ ให้แก่ผู้ด้อยโอกาส ที่ใช้ทุนชุมชนเป็นฐาน จากผลิตภัณฑ์ เกษตรอินทรีย์ คุณภาพสูง

กลุ่มเกษตรกรที่ไม่มีพื้นที่ทำกิน กลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ คนพิการ และกลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบที่หนุนโดย อบต. หนองสนธิ จังหวัดสุรินทร์ สามารถเกิดการรวมกลุ่มเป็น “สหกรณ์การเกษตรพืชผักอินทรีย์หนองสนธิ จำกัด” ที่ผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์คุณภาพสูงได้ต่อเนื่องสม่ำเสมอ และสามารถส่งไปจำหน่ายในร้าน ทีท็อปส์ มาร์เก็ต (Tops Market) และ ศูนย์ค้าส่งแม็คโคร (Makro) ได้ ภายใต้แบรนด์ “หนองสนธิ” ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้และมีรายได้ที่ยั่งยืน

โดยมีเกษตรกร ประชาชนชุมชน ที่มีประสบการณ์ในจังหวัดสุรินทร์เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงการทำเกษตรอินทรีย์ และสนับสนุนปัจจัยการผลิต และเมื่อได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 โครงการได้ปรับกลยุทธ์เป็นการบริการส่งถึงบ้าน และได้วางแผนสร้างตลาดออนไลน์เพื่อเป็นช่องทางหลักในอนาคตต่อไป

เรื่องเล่าจากชุมชนสุ่อาชิป
<https://www.eef.or.th/communities/>

7

โครงการสนับสนุนการพัฒนาครู และเด็กนอกระบบการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย: ครูนอกระบบการศึกษา และ
เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

แนวคิด

ดำเนินงานโดยการสนับสนุนเครือข่ายเพื่อให้เกิดการพัฒนาครู ให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการดำเนินชีวิตและได้รับโอกาสในการฝึกทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการมีคุณลักษณะและอุปนิสัยที่พึงประสงค์ รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด-19

การสนับสนุนการพัฒนาครูและเด็กนอกระบบการศึกษา เป็นการสนับสนุนทุนช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายโดยการเปิดรับข้อเสนอโครงการคุณภาพ (competitive grant) สำหรับภาคีเครือข่ายที่กำลังดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และมีโอกาสเข้ารับการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพและความต้องการ และเพิ่มศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้และระดมความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

วิธีดำเนินงาน

1. ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในระยะเวลา 4 – 6 เดือนแรกของโครงการดำเนินงาน โดยเน้นให้ครูสามารถออกแบบและบริหารจัดการเพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ตามแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น จัดสรรค่าอาหาร ค่ายารักษาโรค ส่งเสริมทักษะการดูแลสุขภาพ (COVID-19 Literacy) เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าสู่วิถีสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่ดี และเตรียมความพร้อมทางร่างกายและจิตใจสำหรับการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแผนการพัฒนากลุ่มเป้าหมายในระยะต่อไปของโครงการ
2. จัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนให้ครูสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนมากที่สุดตามสิทธิการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณพื้นฐาน และการคิดวิเคราะห์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อได้ เมื่อมีโอกาสกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา
3. สนับสนุนให้ครูจัดกระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีคุณลักษณะ และอุปนิสัยที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันจากปัจจัยเสี่ยงและอบายมุขต่าง ๆ เช่น สุรา ยาเสพติด การพนัน การล้วงละเมิดทางเพศ วุฒิภาวะทางอารมณ์ และสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสังคม ตลอดจนการเป็นพลเมืองดีของสังคม
4. สนับสนุนให้ครูจัดกระบวนการพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียน ที่สอดคล้องกับความถนัดและความต้องการของผู้เรียน รวมถึงการฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสารและทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีโอกาสทดลองทำงานในสถานที่จริง ซึ่งโครงการได้พัฒนาความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรในชุมชน หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่กระบวนการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายในระยะต่อไป

เป้าหมาย

1. กลุ่มครูนอกระบบการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่ให้การศึกษา ให้ความรู้ ให้กำลังใจ และช่วยแก้ปัญหาชีวิตของเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา รวมถึงจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนากลุ่มเป้าหมายตามศักยภาพและสอดคล้องกับสถานการณ์ และปัญหาที่เกิดขึ้นจริง
2. กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา อายุ 2 – 25 ปี ที่ขาดทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ซึ่งปัจจุบันไม่ได้เข้ารับการศึกษายู่ในสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้รับเงินอุดหนุนด้านการศึกษาจากรัฐบาล

ผลการดำเนินงาน

ในปีงบประมาณ 2563 กสศ. ได้สนับสนุนทุนโครงการให้กับองค์กรและเครือข่าย จำนวน 66 โครงการ ครอบคลุมพื้นที่การดำเนินงานใน 74 จังหวัด โดยโครงการเริ่มต้นให้ทุนสนับสนุนในเดือนกรกฎาคม – กันยายน 2563 ซึ่งเป็นช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในการดำเนินงานจึงเน้นการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบอย่างใกล้ชิด รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญในมิติต่าง ๆ เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและวางรากฐานการทำงาน เพื่อให้เกิดภาคีเครือข่ายการทำงานในระยะยาว จากข้อมูลที่รวบรวมได้พบสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจปากท้อง พ่อแม่หรือผู้หารายได้หลักของครอบครัวถูกเลิกจ้างจากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ขาดรายได้ และเกิดภาวะทุพโภชนาการในเด็กและเยาวชนในครอบครัว

ที่ยากจนหรืออาศัยอยู่ในชุมชนห่างไกล รวมถึงปัญหาความเครียดภายในครอบครัว ซึ่งอาจส่งผลต่อการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

2. ผลกระทบด้านสังคมและความสัมพันธ์ในชุมชน การปิดชุมชนหรือมาตรการล็อกดาวน์ส่งผลให้กิจกรรมสัมพันธ์ต่าง ๆ ในครอบครัวและชุมชนเกิดการหยุดชะงัก ทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

3. ผลกระทบด้านพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ในช่วงการปิดชุมชน เด็กไม่ได้ออกมารวมตัวกันเล่นสนุกตามวัย เกิดปัญหาเด็กติดเกม ปัญหาจากการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

4. ผลกระทบต่อการดำเนินโครงการ การจัดกิจกรรมตามโครงการต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ และรูปแบบให้สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19

ก้าวต่อไป

การสนับสนุนการพัฒนาครูและเด็กนอกระบบการศึกษา จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานเพื่อศึกษาหารูปแบบและกระบวนการในการพัฒนากลุ่มเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่ต้นแบบในการทำงาน เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนทุนโครงการในระยะต่อไป รวมถึงความมุ่งมั่นในการลดความเหลื่อมล้ำให้แก่กลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

พัฒนากทักษะอาชีพสู่การมีงานทำของคนพิการ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

มูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ จังหวัดชลบุรี

มูลนิธิพระมหาไถ่ เป็นองค์กรที่ดูแลเด็กพิการนอกระบบการศึกษาซึ่งขาดโอกาสทางการศึกษาหรือมีคุณสมบัติไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะได้รับการศึกษาตามระบบปกติ โดยมีเด็กพิการนอกระบบการศึกษาอยู่ภายใต้การดูแล จำนวน 178 คน ครูที่ดูแลเด็กพิการนอกระบบการศึกษาจำนวน 86 คน มูลนิธิมีการจัดการศึกษาที่ใช้หลักการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (learning by doing) และการเรียนรู้ผ่านการบริการชุมชน

(service learning) โดยนำความรู้ที่ได้ไปช่วยคนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครือข่าย (networking) และการเป็นหุ้นส่วน (partnership) ในการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน โดยส่งเสริมให้ครูจากสถานประกอบการที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะมาสอนผู้เรียน และมีการส่งต่อให้ผู้เรียนไปฝึกงานในสถานประกอบการ และส่งเสริมให้เข้าทำงานในสถานประกอบการที่ได้ฝึกงานเมื่อสำเร็จการศึกษา

8

โครงการพัฒนาครูและโรงเรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา อย่างต่อเนื่อง (TSQP)

กลุ่มเป้าหมาย: ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน
ในโรงเรียนและสถานศึกษาเป้าหมาย
และโรงเรียนขนาดกลาง

การพัฒนาคุณภาพครูและสถานศึกษา เป็นการพัฒนาในหลายมิติที่เกี่ยวเนื่องกัน ทั้งมิติ ด้านครู โรงเรียนหรือสถานศึกษา และรูปแบบ การเรียนการสอน โดย กสศ. ได้ดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพครูและสถานศึกษาแบบ องค์กรรวม เพื่อให้ครู โรงเรียนหรือสถานศึกษา สามารถพัฒนาตนเองได้ในระยะยาว และใน ปีงบประมาณ 2563 กสศ. ได้พัฒนาคุณภาพครู และสถานศึกษาเพิ่มเติมในโรงเรียนสังกัดตำรวจ ตระเวนชายแดน และโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญ) ในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ รวมถึงการเชื่อมโยงการเรียนรู้ผ่าน ช่องทางออนไลน์ และ การพัฒนาทักษะครูและ นักจัดการเรียนรู้สำหรับห้องเรียนพัฒนาทักษะใน ศตวรรษที่ 21

แนวคิด

มีวัตถุประสงค์ให้โรงเรียนสามารถพัฒนา คุณภาพได้ด้วยตนเองทั้งระบบ (Whole School Approach) โดยการเสริมหนุนมาตรการต่าง ๆ เพื่อ สร้างกรอบแนวคิดความก้าวหน้าให้แก่ผู้บริหาร ในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงองค์กร รวมถึง เสริมสร้างความสามารถให้ครูผู้สอนสามารถ จัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (active learning) เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (ทักษะ ศตวรรษที่ 21) ให้แก่ผู้เรียน ในการดำเนินงาน โครงการอาศัยเครือข่ายองค์กร สถาบันอุดมศึกษา หรือสถาบันวิชาการ ที่มีต้นทุนและตัวแบบที่ดี ในการพัฒนาครูเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน จากภายนอก สำหรับการหนุนเสริมการพัฒนา ตนเองของโรงเรียน โครงการได้ออกแบบการ ทำงานเพื่อพัฒนาทั้งระบบ ทั้งด้านบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และความปลอดภัยแก่นักเรียน นอกจากนี้โครงการได้จัดให้มีการติดตามและ ประเมินระหว่างการทำงาน เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลพร้อมสำหรับ การขยายผลในโรงเรียนอื่น ๆ ได้ในระยะต่อไป

วิธีดำเนินงาน

1. แนวทางคัดเลือกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 290 โรงเรียน ในรุ่นที่ 1 มีการพัฒนาการดำเนินงานต่อเนื่องอีก 1 ภาคการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินโครงการ โดยในปีงบประมาณ 2563 โครงการคาดว่าจะมีโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ในรุ่นที่ 2 จำนวน 560 โรงเรียน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกคือโรงเรียนขนาดกลางที่มีเด็กด้อยโอกาสหนาแน่นที่มีความพร้อมและสมัครใจเข้าร่วมโครงการ โดยตั้งอยู่ในพื้นที่กว่า 50 จังหวัดทั่วประเทศ

2. แนวทางการสนับสนุนงบประมาณไปยังโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

(1) สนับสนุนงบประมาณผ่านองค์กรภาคีเครือข่าย ซึ่งทำหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริม จัดกระบวนการ ให้คำปรึกษาแนะนำ และหนุนเสริมโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพต่อเนื่องทั้งระบบ

(2) คัดเลือกองค์กร/ภาคีเครือข่าย ที่มีประสบการณ์ทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาครูและคุณภาพโรงเรียน

(3) กรอบงบประมาณการสนับสนุนองค์กรภาคีเครือข่าย รุ่นที่ 1 (พัฒนาต่อเนื่อง) จำนวน 290 แห่ง แห่งละ 100,000 บาท รุ่นที่ 2 จำนวน 560 แห่ง แห่งละ 250,000 บาท

3. บทบาทและแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายร่วมสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ

(1) คัดเลือกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางประจำตำบล (รวมโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา) ที่มีเด็กด้อยโอกาสหนาแน่น ที่มีความพร้อมและสมัครใจเข้าร่วมโครงการ

(2) ออกแบบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและเป็นไปตามแนวทางเป้าหมายของโครงการ และขอบเขตของงานที่กำหนด

(3) สร้างความรู้ความเข้าใจ และวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

(4) จัดหาทีมพี่เลี้ยง (coach) ภายนอกโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริม จัดกระบวนการ ให้คำปรึกษา แนะนำเทคนิคกระบวนการพัฒนาระบบบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก ให้แก่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

(5) สนับสนุนการพัฒนาผู้บริหารและครูแกนนำ ให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการบริหารจัดการ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การใช้ระบบสารสนเทศ (Info) การสร้างเครือข่าย (network) การจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก

(6) สนับสนุน ส่งเสริม และสร้างกระบวนการให้แก่โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

(7) ติดตามผลการดำเนินงาน และสรุปบทเรียนจากการทำงานของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย

เป้าหมาย

1. โรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 121 – 600 คน) ในสังกัด สพฐ. สช. และ อปท. ซึ่งเป็นโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายของโครงการ
2. โรงเรียนเป้าหมายของโครงการร้อยละ 80 มีการพัฒนาตนเองตามวัตถุประสงค์
3. นักเรียนกลุ่มเป้าหมายของโครงการอย่างน้อยร้อยละ 80 ของกลุ่มเป้าหมายเกิดการเรียนรู้ มีทักษะในศตวรรษที่ 21 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น
4. ครูกลุ่มเป้าหมายของโครงการร้อยละ 80 มีความเข้าใจและสามารถจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกในชั้นเรียนได้ โดยประเมินผลทั้งด้านการออกแบบแผนการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเปรียบเทียบก่อนและหลัง
5. ผู้บริหารของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 80 มีความเข้าใจและสามารถดำเนินการกำหนดเป้าหมาย แผนการพัฒนาการใช้ระบบสารสนเทศ การสนับสนุนการเรียนการสอนแบบเชิงรุกในชั้นเรียน การจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเครือข่าย

ผลการดำเนินงาน

ในปีงบประมาณ 2563 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการจำนวน 834 แห่ง ใน 50 จังหวัด โดยมีทั้งโรงเรียนในสังกัด สพฐ. สช. อปท. ตชด. และโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีนักเรียนในโรงเรียนและสถานศึกษาเป้าหมาย จำนวน 194,600 คน และครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 19,660 คน โครงการดำเนินงานผ่านเครือข่ายสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ จำนวน 11 เครือข่าย ซึ่งร่วมสนับสนุนทั้งด้านการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอนด้วยนวัตกรรมการเรียน

การสอนแบบเชิงรุก รวมถึงการสร้างระบบกลไก ทีมหนุนเสริมการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ จำนวน 5 เครือข่าย เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการชุดโครงการ การวิจัย ติดตาม และประเมินผลโครงการ การออกแบบเครื่องมือประเมินผู้เรียน การสนับสนุนระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียน (Q-info) การถอดบทเรียนโครงการ และการพัฒนาด้วยกระบวนการ Development Evaluation โดยในปีงบประมาณ 2563 พบผลการทำงานในเชิงคุณภาพ ดังนี้

- 1. ด้านครู** ครูเข้าใจผู้เรียน ทราบความต้องการของผู้เรียนในรายบุคคล สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกที่เหมาะสม และดูแลช่วยเหลือเด็กตามความต้องการได้ รวมถึงร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครูทั้งในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนในพื้นที่ ผ่านการเปิดห้องเรียนให้เพื่อนครูสังเกตการสอน พร้อมทั้งสามารถวัดและประเมินผลแบบการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) มากขึ้น
- 2. ด้านนักเรียน** มีความสนใจในการเรียน กล้าถาม กล้าตอบครู เข้าเรียนตรงเวลา กล้าเข้าพบ พูดคุย และขอคำปรึกษาจากครู

มีการดูแลใส่ใจ ห่วงใยเพื่อน ช่วยเหลือเรื่องการเรียนระหว่างนักเรียน มีความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง กล้าแสดงออก มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากขึ้น

- 3. ด้านโรงเรียน** มีเป้าหมายและแผนการพัฒนาที่ชัดเจน มีระบบสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ มีการทำงานเป็นทีม มีกระบวนการชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) มีส่วนร่วมในการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาครู และมีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนาโรงเรียน
- 4. ด้านผู้ปกครองและชุมชน** มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียน และร่วมดูแลและช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น

ก้าวต่อไป

- 1. ดำเนินการสนับสนุนโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย** อย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 2 ปีการศึกษา เพื่อให้เกิดต้นแบบที่สามารถนำไปขยายผลเป็นแนวปฏิบัติในระยะยาว
- 2. ก้าวต่อไปสู่การทำงานที่ยั่งยืนใน 3 มิติ ทั้ง**
 - (1) โรงเรียนและครู
 - (2) หน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่
 - (3) ภาควิชาเครือข่ายร่วมสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ

การพัฒนาครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ร.ร.ตชด.) ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ทุรกันดาร และมีภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติหลากหลายทั้ง ด้านความมั่นคง การช่วยเหลือด้านการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยรอบ ทำให้การพัฒนาสมรรถนะครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจำเป็นต้องมีลักษณะเฉพาะที่ต้องยืดหยุ่นต่างจากระบบในโรงเรียน ในการพัฒนาสมรรถนะครูจะใช้รูปแบบการพัฒนา โดยมีโรงเรียนเป็นฐาน (School-based Teacher Development) ซึ่งเป็นการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ ทั้งด้านความรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านคุณลักษณะความเป็นครู และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาต่อในหลักสูตร เพื่อเพิ่มคุณวุฒิทางวิชาชีพครู

ในปีงบประมาณ 2563 มีการดำเนินงาน 2 ส่วน คือ (1) ครูใน ร.ร.ตชด. ได้รับการพัฒนาสมรรถนะจากการฝึกปฏิบัติจริงในโรงเรียน จำนวน 50 แห่ง ใน 15 จังหวัด ร่วมมือกับสถาบันการศึกษา 6 แห่ง และ (2) ดำเนินการพัฒนาและปรับการจัดการศึกษาในหลักสูตรผลิตครู เพื่อเอื้อให้ครู ตชด. มีทางเลือกในการศึกษาต่อสำหรับเพิ่มคุณวุฒิทางวิชาชีพครู โดยมีสถาบันที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 6 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี* และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*

การพัฒนาสมรรถนะครู ด้วยการส่งเสริมทักษะ การอ่านออกเขียนได้ (ภาษาไทย) ผ่านอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ ของชุมชน (spatial identity)

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านวังชมพู อ.เอราวัณ จ.เลย

โครงการมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาทักษะภาษาไทยในด้านการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน พร้อมกับการบูรณาการความรู้ ผ่านทักษะการเรียนรู้ด้วยบริบทชุมชน โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม และมีการกำกับ ดูแล ติดตาม ตลอดจนการหนุนเสริมทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นโดยโรงเรียน

หมายเหตุ: * คือ มหาวิทยาลัยที่ร่วมดำเนินการ เฉพาะส่วนที่หนึ่ง

การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สู่ทักษะสัมมาอาชีพ

โครงการมีแนวคิดในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ได้มาตรฐานและเป็นประโยชน์ในด้านการพัฒนาบุคลากร ควบคู่ไปกับการอำนวยการและสืบสานพระพุทธศาสนาให้เจริญก้าวหน้า ผ่านการพัฒนาครู โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก สำหรับพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้กับสามเณรนักเรียนตามความถนัด และเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

หรือศึกษาต่อสายอาชีพ ภายหลังสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ

ในปีงบประมาณ 2563 มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ ได้รับการจัดตั้งให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 9 แห่ง โดยมีผู้บริหารและครูจำนวน 1,115 รูป ใน 51 โรงเรียน เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะสัมมาชีพ และเทคนิคการสอนแบบเชิงรุก และสามเณรนักเรียนและครูจากจำนวน 2,128 รูป ใน 40 โรงเรียน เข้ารับการพัฒนาการเรียนรู้แบบเชิงรุก

ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ บนฐานของชุมชน

โรงเรียนพระปริยัติธรรม
วัดนิโครธาราม จ.น่าน

โรงเรียนได้มีความพยายามดำเนินงานภายใต้ “ยุทธศาสตร์การเรียนรู้บนฐานของชุมชน” เน้นการจัดการศึกษาโดยชุมชนและเพื่อชุมชน ผ่านความร่วมมือระหว่างเด็กและเยาวชน สมาชิกชุมชน และผู้ที่มีส่วนในการจัดการศึกษา โดยนำองค์ความรู้ที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง เรียนรู้ในวิถีชีวิตจริง ทำเป็น คิดเป็น อยู่ร่วมกัน และจัดการเป็น เพื่อชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดี ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้สามเณรนักเรียนได้ฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ผ่านวัตรปฏิบัติ

การพัฒนาครูเพื่อศิษย์สร้างการเรียนรู้สู่ระดับเชื่อมโยงออนไลน์

โครงการมีแนวคิดสำคัญในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนด้วยการพัฒนา “ครู” ผ่านแผนการสร้างองค์ความรู้และสร้างรูปธรรมของการเรียนรู้ โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดำเนินการตามแนวทางในหนังสือ “ครูเพื่อศิษย์ สร้างการเรียนรู้สู่ระดับเชื่อมโยง” ที่มีสาระสำคัญ คือ การเรียนรู้แบบชัดแจ้ง (visible learning) ครูศิษย์มีเป้าหมายเรียนรู้เป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อนำพาให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ จากบทบาทและหน้าที่ของครู ในฐานะผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นรายคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในปีงบประมาณ 2563 โครงการได้สนับสนุนให้เกิดช่องทางการเรียนออนไลน์ (online learning) ระหว่างผู้เชี่ยวชาญและโรงเรียนแนวทางใหม่ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ทางแพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้ผู้อำนวยการและครูมีองค์ความรู้ในการพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการประเมิน Effect Size (ES) ผลการเรียนรู้ก่อนและหลังของนักเรียนทุกคน รวมถึงข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ ตลอดจนการถอดบทเรียนของผู้เชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการ และครู เพื่อใช้สำหรับการสื่อสารขยายผลและสร้างการเรียนรู้กับสังคม

สร้างกระบวนการชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC)

โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา

โรงเรียนได้ออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นฐาน ผ่านการบูรณาการกระบวนการ PBL ฐานสมรรถนะ ครูประจำชั้นร่วมเรียนรู้กับนักเรียน ป.4 หน่วยบ้านนอก เป็นหน่วยที่มีความสุขทั้งครูและนักเรียน ได้ลงมือทำร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของวิถีชีวิตคนชนบท โดยการยึดหลักการบูรณาการเชื่อมโยงกับปัญหาในชีวิตจริง ผ่านการชวนคิดเชิงนวัตกรรมให้นักเรียนออกแบบนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาและมีกระบวนการถอดบทเรียนหลังจากกิจกรรม เพื่อเรียนรู้ผ่านการเขียนและการอภิปรายกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ร่วมกัน

การพัฒนาทักษะครูและนักจัดการเรียนรู้สำหรับห้องเรียน ในศตวรรษที่ 21

โครงการมุ่งเน้นการสร้างหลักสูตรการ
พัฒนาครูเพื่อให้มีทักษะความคิดสร้างสรรค์
ในศตวรรษที่ 21 เพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึง
ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนและการ
เลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน
รายบุคคล โดยการคัดเลือกครูเข้าร่วมโครงการ
จากหลักสูตรของภาครัฐและภาคเอกชนทั้งภายใน
และภายนอกเครือข่าย โครงการได้พัฒนาครูแกนนำ
และนักจัดการเรียนรู้ ด้วยหลักสูตรการอบรม
ระยะสั้นที่ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพครู ในการ
จัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปปรับใช้กับบริบท
เชิงพื้นที่ และสามารถต่อยอดความรู้ให้เกิด
แนวทางการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ เพื่อสร้าง
องค์กรแห่งการเรียนรู้

ในปีงบประมาณ 2563 โครงการเกิดการ
จัดอบรมเชิงปฏิบัติการและรูปแบบการจัด
การเรียนการสอนออนไลน์ จำนวน 6 หลักสูตร
ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูแกนนำ ครูเฉพาะทาง
และนักจัดการเรียนรู้จากโรงเรียนเครือข่ายของ
กสศ. จำนวน 130 คน

หลักสูตรการออกแบบการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานนวัตกรรม เพื่อชุมชน

“โครงการ One Family One Product”
ใช้การออกแบบการเรียนรู้ บนฐานการทำงาน
ที่มีชุมชนเป็นฐานในการเรียนการสอนที่เปิด
มุมมองให้นักเรียนได้คิด รู้จักเคารพสิทธิ
ในความแตกต่าง โดยครูมีมุมมองที่ดีและ
ตระหนักถึงความแตกต่างของนักเรียน
แต่ละคน เพื่อผลักดันให้นักเรียนสามารถ
นำองค์ความรู้ในห้องเรียนไปปรับใช้ในการ
สร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน
ครอบครัว และชุมชนได้ต่อไป

9

โครงการวิจัย และนวัตกรรมด้านการศึกษา

หนึ่งในภารกิจที่สำคัญของ กสศ. คือ การวิจัยพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งกองทุนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน โดยแผนการพัฒนานวัตกรรมและการวิจัยของ กสศ. ประกอบด้วยโครงการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมที่มุ่งตอบโจทย์ 3 เรื่อง ซึ่งคณะกรรมการบริหาร กสศ. ได้พิจารณาแล้วว่า จะเป็นตัวเปลี่ยนเกม (Game Changer) ที่สำคัญในการสนับสนุนภารกิจการปฏิรูปเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาของประเทศไทยในอนาคตได้แก่

1. การปฏิรูปโครงสร้างและการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศของกลุ่มเป้าหมายมากกว่า 4 ล้านคน ของ กสศ.
2. การปฏิรูปกระบวนการจัดทำนโยบายด้านความเสมอภาคทางการศึกษา ด้วยองค์ความรู้เชิงระบบ และข้อมูลเชิงประจักษ์ (Research-based and Evidence-based Equitable Education Policy)
3. การปฏิรูปความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ด้วยหลักการปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) โดยมีสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) เป็นกลไกสำคัญในการแปลงวิสัยทัศน์ดังกล่าวสู่การดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ

ในปีงบประมาณ 2563 กสศ. ทำการวิจัยนวัตกรรมด้านการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ทั้งสิ้น 23 โครงการ โดยจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. การพัฒนานวัตกรรม ระบบเทคโนโลยี และระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จำนวน 9 โครงการ
2. การวิจัยเชิงระบบและการประเมินผล จำนวน 7 โครงการ
3. การพัฒนาเครือข่ายการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมและการทำข้อเสนอเชิงนโยบาย จำนวน 7 โครงการ

โครงการวิจัยและนวัตกรรมด้านการศึกษาที่นำเสนอในส่วนนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 4 โครงการ โดย**โครงการวิจัยที่ 9.1 และ 9.2** มีวัตถุประสงค์เพื่อ**ปฏิรูปกระบวนการด้านข้อมูลสารสนเทศ** ช่วยสนับสนุนกระบวนการค้นหาและติดตามกลุ่มเป้าหมาย และช่วยสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานภาคีเพื่อให้สามารถดำเนินการได้เป็นรายบุคคลและรายพื้นที่ ส่วน**โครงการวิจัยที่ 9.3 และ 9.4** มีวัตถุประสงค์ในการ**สร้างองค์ความรู้เชิงระบบและนวัตกรรมทางสังคม** เพื่อการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

รายชื่อโครงการวิจัย
และนวัตกรรมด้านการศึกษา
ของ กสศ. ประจำปีงบประมาณ 2563
<https://qrqo.page.link/DFLBk>

โดย กสศ. มีแผนทดสอบต้นแบบการดำเนินงาน ร่วมกับหน่วยงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ เพื่อส่งต่อผลการวิจัยและข้อเสนอเชิงนโยบาย สู่การปฏิรูปที่ยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ วสศ. ได้จัดทำข้อเสนอมาตรการตอบสนองต่อ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างเร่งด่วน เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้สำหรับสนับสนุนคณะกรรมการบริหาร กสศ. ในการพิจารณา กำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ตอบสนองต่อ วิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้น

9.1 การวิจัยนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร

แนวคิด

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดารมากกว่า 1,500 แห่ง ที่ไม่สามารถยุบและควบรวมได้ ซึ่งจัดการศึกษาให้กับนักเรียนราว 100,000 คน โดยภาครัฐได้จัดสรรงบประมาณในรูปแบบเงินอุดหนุนรายหัว (per-head subsidy) ซึ่งเป็นสาเหตุของความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนกลุ่มนี้เป็นอย่างมาก ประเทศเวียดนามภายใต้ความร่วมมือกับธนาคารโลก (World Bank) ประสบความสำเร็จในการนำเครื่องมือ “มาตรฐานปัจจัยพื้นฐานในการจัดการศึกษาขั้นต่ำ” (Fundamental School Quality Level: FSQL) มาใช้ในการแก้ไขปัญหาระบบของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาในกลุ่มโรงเรียนดังกล่าว ด้วยหลักความเสมอภาค (Equity-based Budgeting) ซึ่งส่งผลดีอย่างมากต่อภาพรวมของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเวียดนาม

สถานการณ์ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดารของไทย มีความซับซ้อนและเป็นปัญหาเชิงระบบ ไม่ว่าจะเป็นระบบการจัดสรรงบประมาณ ระบบสารสนเทศ ทรัพยากรทางการศึกษา และระเบียบข้อบังคับ จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ สร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญห และสร้างการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการปฏิรูปให้เกิดผลชัดเจนและยั่งยืน

วิธีดำเนินงาน

โครงการกำหนดระยะเวลาดำเนินงาน 3 ปี ระหว่างปี 2563 – 2565 โดยในปีแรกโครงการได้ทำการวิจัยเพื่อค้นหามาตรฐานปัจจัยพื้นฐานในการจัดการศึกษาขั้นต่ำ (FSQL) ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดารของไทย

เป้าหมาย

สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เชิงระบบ และพัฒนาเครื่องมือที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร

(Equitable Education for Isolated School) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ผลการดำเนินงาน

กสศ. และธนาคารโลก ร่วมกับ สพฐ. ทำการวิจัย เรื่อง Thailand: Advice on Narrowing the Learning Gaps between Schools เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล ที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของโรงเรียนแต่ละประเภท รวมถึงบริบทเฉพาะของชุมชนที่เกี่ยวข้อง และจากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถจำแนกกลุ่มของโรงเรียนได้ 5 ประเภท ดังนี้

1. โรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถควบรวมได้ (Protected Schools)

2. โรงเรียนขนาดกลางในพื้นที่ห่างไกล (Isolated Schools)

3. โรงเรียนศูนย์กลาง (Hub Schools)

4. โรงเรียนในเครือข่าย (Affiliated Schools)

5. โรงเรียนขนาดใหญ่ (Large Schools)

ในการดำเนินงาน กสศ. ได้สร้างฐานข้อมูลระยะทางการเดินทางจากบ้านไปโรงเรียนของนักเรียน โดยอาศัยกระบวนการเยี่ยมบ้านคัดกรองความยากจนด้วยแอปพลิเคชัน CCT และการพัฒนามาตรฐานขั้นต่ำในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของโรงเรียน (FSQL) สำหรับเป็นกรอบการประเมินเพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนในด้านต่าง ๆ

ก้าวต่อไป

ในปีงบประมาณ 2564 กสศ. และธนาคารโลก มีแผนการวิจัยร่วมกับ สพฐ. เพื่อนำงานวิจัยมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียน 2 กลุ่ม คือ

1. โรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถควบรวมได้

2. โรงเรียนขนาดกลางในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่นักเรียน

ยากจนหรือด้อยโอกาสเป็นส่วนใหญ่ พร้อมทั้งประเมินผลการดำเนินงาน สำหรับสนับสนุนการเอามาตรฐานดังกล่าวมาปรับใช้กับโรงเรียนอีก 2 กลุ่ม คือ โรงเรียนศูนย์กลาง (Hub Schools) และโรงเรียนในเครือข่าย (Affiliated Schools) ต่อไป

9.2 โครงการพัฒนาเครื่องมือและการสำรวจ และประเมินศักยภาพระดับจังหวัด

แนวคิด

เป็นการศึกษาวิจัย พัฒนาองค์ความรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการด้านกำลังแรงงานและยกระดับความสามารถของคนไทย โดยเฉพาะหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและพัฒนานโยบาย ซึ่งจำเป็นต้องใช้ข้อมูลและความรู้เชิงวิชาการ ในการวางแผนดำเนินงาน และจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของจังหวัด

วิธีดำเนินงาน

1. **สำรวจและประเมินความพร้อมและทักษะของทรัพยากรมนุษย์ตามช่วงวัยสำคัญทั้ง 2 ช่วงวัย** ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยในการเข้าสู่ประถมศึกษา (School Readiness Survey) และการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่อาชีพของนักเรียน (Career Readiness Survey) เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน และประเมินได้รอบด้าน โดยการดำเนินงานได้เริ่มจากการพัฒนาเครื่องมือ การทดลอง-

ปรับปรุงเครื่องมือ การกำหนดจังหวัดเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการเก็บข้อมูล

2. **สำรวจสถานการณ์สำคัญด้านความเสมอภาคทางการศึกษา** โดยมีรายละเอียดดังนี้

- (1) สถานการณ์ระดับจังหวัดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG 4)
- (2) บัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาในระดับจังหวัด (Provincial Education Account: PEA)

เป้าหมาย

มีเครื่องมือ ตัวชี้วัด และฐานข้อมูลระดับจังหวัดในด้านการศึกษาทั้งมิติคุณภาพประชากรในระดับปฐมวัยและประชากรวัยเรียน มิติการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG 4) และมิติบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาในระดับจังหวัด

(Provincial Education Account: PEA) ใน 77 จังหวัด ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญที่สนับสนุนการทำแผนกลยุทธ์ระดับจังหวัด และการจัดทำนโยบายด้านการศึกษาในระดับประเทศ

ผลการดำเนินงาน

1. การสำรวจและประเมินความพร้อม และทักษะของทรัพยากรมนุษย์ตาม ช่วงวัยสำคัญ

(1) การสำรวจความพร้อมของเด็กปฐมวัย ในการเข้าสู่การศึกษาระดับประถมศึกษา (School Readiness Survey) สำรวจใน 25 จังหวัด พบข้อสรุปที่น่าสนใจ คือ เด็กปฐมวัย ส่วนใหญ่มีความพร้อมด้านคณิตศาสตร์และ ภาษาในระดับที่ยอมรับได้ โดยในด้านทักษะ การคิดเชิงบริหาร (executive functions) มีเด็กปฐมวัยร้อยละ 13 ที่ไม่สามารถจำและ บอกเลขไปข้างหน้า (forward digit span memory) และร้อยละ 23 ที่ไม่สามารถจำ และบอกเลขกลับหลัง (backward digit span memory) ซึ่งเด็กปฐมวัยที่มาจากครอบครัว ยากจน มักมีความพร้อมต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การช่วยเหลือเด็กปฐมวัยที่จะลดช่องว่าง ของระดับความพร้อม (school readiness gap) คือ การพัฒนาทักษะผู้ปกครองให้จัดกิจกรรม ที่มีคุณภาพกับบุตรหลาน (parenting education) และยกระดับการศึกษาปฐมวัยให้มี คุณภาพมากขึ้น

(2) การสำรวจความพร้อมในการเข้าสู่ อาชีพของนักเรียน (Career Readiness Survey) โครงการดำเนินการพัฒนาแบบ ประเมิน คลังข้อสอบ และจัดทำแบบประเมิน แบบออนไลน์เรียบร้อยแล้ว ขณะนี้โครงการ อยู่ระหว่างการเก็บข้อมูลใน 5 จังหวัด ได้แก่ สุรินทร์ สุราษฎร์ธานี ระยอง เชียงใหม่ และ อุบลราชธานี เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวาง แนวทางการทำงานในระยะต่อไป

2. การสำรวจสถานการณ์สำคัญด้านความ เสมอภาคทางการศึกษา

(1) สถานการณ์ระดับจังหวัดตาม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG4) จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่ โครงการได้ทำการศึกษา ใน 4 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เชียงใหม่ สุรินทร์ และสงขลา พบว่า เด็กและเยาวชนใน จ.เชียงใหม่ และ จ.สงขลา เข้าถึงการศึกษাপฐมวัย ประถมศึกษาและ มัธยมศึกษาตอนต้นได้ครอบคลุม และจ.เชียงใหม่ มีอัตราการเข้าศึกษาในมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับและมีอัตราการ เรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ในระดับสูงกว่า จังหวัดอื่น

กลุ่มเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เด็กต่าง สัญชาติ เด็กไม่ปรากฏสัญชาติ มีแนวโน้มลดลง ในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยพบว่ากลุ่ม เด็กยากจนมีอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษา โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาและมัธยม- ศึกษาตอนต้น

(2) บัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาระดับ จังหวัด (Provincial Education Account: PEA) เป็นการจัดทำข้อมูลงบประมาณการ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สพฐ. เพื่อให้ เข้าใจถึงแนวทางการจำแนกงบประมาณ ด้านการศึกษาเชิงพื้นที่จากระบบข้อมูลกลาง รวมถึงการใช้จ่ายงบประมาณขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และรายจ่ายด้านการศึกษา ของภาคครัวเรือนแต่ละพื้นที่

ก้าวต่อไป

โครงการมีแผนการจัดเก็บข้อมูลทั้งประเทศ โดยจะครบสมบูรณ์ภายในปี พ.ศ. 2565 และจะมีการจัดทำรายงานสถานการณ์ประจำปี

รวมถึงการประสานงานกับจังหวัดที่ดำเนินงานร่วมกับ กสศ. เพื่อทดลองนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดแผนและนโยบายในระดับจังหวัดต่อไป

9.3 โครงการวิจัยพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (iSEE 2.0)

แนวคิด

ระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Information System for Equitable Education: iSEE) เป็นเครื่องมือเพื่อการแสดงสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากว่า 4 ล้านคน ในทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย การพัฒนาระบบ iSEE มีการวางแผนงานเป็นระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2561 – 2565) โดยเมื่อ

ระบบพัฒนาเสร็จสิ้น จะสามารถเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐทั้ง 6 กระทรวงที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงการคลัง รวมถึงข้อมูลจากระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS)

วิธีดำเนินงาน

1. วิจัยและออกแบบระบบสารสนเทศเพื่อนำเสนอข้อมูลกลุ่มเป้าหมายของ กสศ. จากฐานข้อมูลที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. การพัฒนาเว็บไซต์ระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา และแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ (mobile application) เพื่อรายงานข้อมูลกลุ่มเป้าหมายของ กสศ.
3. การสนับสนุนให้เกิดการใช้งานเว็บไซต์ และระบบแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ
4. การจัดให้มีระบบและวิธีการรักษาความปลอดภัยของฐานข้อมูล (database security) ในทุกขั้นตอน

เป้าหมาย

ระบบ iSEE เป็นระบบสารสนเทศที่แสดงข้อมูลของเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ด้วยการเชื่อมโยงเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก เข้ากับฐานข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐทั้ง 6 กระทรวง เพื่อสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐเครือข่าย

สถานศึกษา และครูทั่วประเทศ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายของ กสศ. ที่ตรงกับความต้องการและทั่วถึง รวมถึงช่วยให้รัฐบาลและประชาชนทราบว่าการลงทุนของภาครัฐผ่าน กสศ. สามารถสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

ผลการดำเนินงาน

กสศ. พัฒนาระบบ iSEE มาตั้งแต่ พ.ศ. 2561 คือ ระบบ iSEE 1.0 ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบ “จำนวน” เป็นหลัก ใน พ.ศ. 2563 กสศ. ได้พัฒนาเป็นระบบ iSEE 2.0 ซึ่งเป็นนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Ed-Tech) ที่เสนอข้อมูลเชิงลึกตั้งแต่ระดับประเทศ ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล โรงเรียน จนถึงรายบุคคล โดยข้อมูลที่เผยแพร่ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. สถานการณ์การศึกษาไทย ซึ่งมีข้อมูลตั้งแต่ สถิตินักเรียน – นักเรียนด้อยโอกาส/พิการ ครูและบุคลากร แผนที่โรงเรียน พื้นที่ที่ไม่มีโรงเรียน ทรัพยากรโรงเรียน
2. ข้อมูลนักเรียนยากจนพิเศษ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงลึก เช่น น้ำหนัก ส่วนสูง ข้อมูลครัวเรือน เป็นต้น

3. กลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษา แผนที่เด็กนอกระบบการศึกษา สถิติ สถานการณ์ ครัวเรือน และสภาพปัญหาและความต้องการ

นอกจากนี้ กสศ. ได้ออกแบบให้ระบบ iSEE นำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่ง่ายและสอดคล้องกับการใช้งานจริง เพื่อให้ผู้จัดทำนโยบาย “มองเห็น” (iSEE) สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำได้ชัดเจนทั่วทุกพื้นที่ในประเทศ ตลอดจนเป็นเครื่องมือให้กับหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ สามารถใช้งานได้ตรงตามความต้องการและภารกิจ

ระบบสารสนเทศ
เพื่อความเสมอภาค
ทางการศึกษา (iSEE)
<https://isee.eef.or.th/>

ก้าวต่อไป

กสศ. ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือ และการสำรวจและประเมินศักยภาพระดับจังหวัด ต่อยอดจากการทำงานของระบบ iSEE 2.0 เป็นระบบ iSEE 3.0 โดยเพิ่มข้อมูลเชิงคุณภาพระดับจังหวัด ดังนี้

1. ความพร้อมและทักษะของทรัพยากรมนุษย์ตามช่วงวัยสำคัญ คือ ความพร้อมของเด็กปฐมวัยในการเข้าสู่ประถมศึกษา (School Readiness Survey) และความพร้อมในการเข้าสู่อาชีพของนักเรียน (Career Readiness Survey)

2. สถานการณ์สำคัญด้านความเสมอภาคทางการศึกษา คือ สถานการณ์ระดับจังหวัดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG 4) และบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษา ระดับจังหวัด (Provincial Education Account: PEA)

9.4 โครงการเครือข่ายสถานศึกษาเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา และพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการร่วมมือเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity Partnership's School Network)

แนวคิด

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ระหว่างสถานศึกษาในเขตเมืองและเขตชนบทมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมา โดยดัชนีความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity Profile) ระหว่าง พ.ศ. 2555 – 2558 พบช่องว่างด้านสมรรถนะของนักเรียนเขตเมืองและเขตชนบทเพิ่มขึ้นจาก 1.1 ปี เป็น 1.8 ปี และช่องว่างระหว่างนักเรียนจากครอบครัวยากจนที่สุด กับนักเรียนจากครอบครัวที่มีรายได้สูงที่สุด มีแนวโน้มสูงขึ้นจาก 1.6 ปี เป็น 1.8 ปี แสดงว่า สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย โดยวัดจากผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนทั้งมิติเศรษฐกิจและที่ตั้งของสถานศึกษา มีแนวโน้มแย่ลง

อย่างไรก็ดี การแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดย กสศ. แต่เพียงลำพังย่อมไม่เกิดผลได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน จึงมีการพัฒนาแนวคิดการดำเนินงานแบบ “นวัตกรรมเครือข่ายสถานศึกษาเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา” เพื่อนำร่องการสร้างกลไกการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษาในเขตเมืองกับสถานศึกษาในเขตชนบท ในการส่งเสริม สนับสนุน และทำงานร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาได้ตามความถนัดและศักยภาพ สอดคล้องกับภารกิจของ กสศ. โดยร่วมออกแบบกระบวนการทำงานระหว่างสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินงาน

1. รับสมัครสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการ โดยคัดเลือกจากโรงเรียนที่มีนักเรียนทุนเสมอภาคอยู่
2. จัดกิจกรรมเวิร์กช็อปร่วมกันระหว่างนักเรียนและครูจากโรงเรียนไทยที่เข้าร่วมโครงการ
3. พัฒนาเครือข่ายสถานศึกษาไทยและนานาชาติ โดยทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การสาธิตเทคนิคการจัดเรียนการสอน (21st Century Skills) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกันระหว่างสถานศึกษา เป็นต้น
4. สรุปบทเรียนจากการทำงานร่วมกันในเครือข่าย เพื่อพัฒนาแนวทางการทำงานในระยะต่อไป

เป้าหมาย

นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพและมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง โดยความร่วมมือจากเครือข่ายโรงเรียนนานาชาติ และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพให้ก้าวพ้นจากความยากจนได้ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อให้แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีความยั่งยืนในอนาคต

ผลการดำเนินงาน

กสศ. ร่วมกับ บริษัท เซ็นทรัล เจดีคอมเมิร์ซ จำกัด และโรงเรียนนานาชาติโซर्सเบอรี ดำเนินงานภายใต้ชื่อ “เครือข่ายสถานศึกษาเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา” เพื่อทดลองกลไกการทำงานในรูปแบบนวัตกรรมระหว่างสถานศึกษาในเขตเมืองและสถานศึกษาในเขตชนบท ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลผลิตจากนักเรียนทุนเสมอภาค นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการผ่านสื่อออนไลน์ โดยมีสถานศึกษาในเขตชนบทเข้าร่วม 10 แห่ง มีนักเรียนและครูที่เข้าร่วม 50 คน สำหรับสถานศึกษาในเขตเมือง

คือ โรงเรียนนานาชาติโซर्सเบอรี และโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน มีนักเรียนและครูที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 39 คน โดยผลการดำเนินงานพบว่า

1. นักเรียนและครูจากเครือข่าย กสศ. ได้พัฒนาตนเองในแง่ของการเป็นผู้ประกอบการเบื้องต้น เกิดมุมมองใหม่ต่อผลิตภัณฑ์ของโรงเรียน และเกิดทักษะการพัฒนาจนสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากขึ้น ทั้งนี้ มีบางผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการต่อยอดผลิตภัณฑ์ และสนับสนุนช่องทางจัดจำหน่ายอื่น ๆ นอกเหนือจาก

ช่องทางออนไลน์อีกด้วย สำหรับนักเรียน
จากโรงเรียนนานาชาติ มีความเห็นและ
ทัศนคติต่อความเหลื่อมล้ำในสังคมและ
การทำงานเพื่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2. เกิดนวัตกรรมรุ่นเยาว์ที่มีทัศนคติ ศักยภาพ
และความพร้อมในการช่วยเหลือผู้ที่
ด้อยโอกาสจากโรงเรียนห่างไกลในชนบท
และเครื่องมือหรือกระบวนการที่เกิดจาก
การถอดบทเรียน สรุปลองค์ความรู้สำหรับ
การขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นที่ห่างไกล

ที่มีความประสงค์จะพัฒนาทั้งนักเรียน
ครู กระบวนการจัดการการเรียนสอน
ที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น
ในอนาคต ที่ประกอบด้วยด้านทักษะชีวิต
และทักษะอาชีพ ตลอดจนการรวมพลัง
เครือข่ายที่มีความพร้อมจะช่วยเหลือ
ผู้ด้อยโอกาสให้มีช่องทางและโอกาสในการ
เข้าถึงข้อมูลและกลุ่มเป้าหมายได้อย่าง
ถูกต้องเหมาะสม

ก้าวต่อไป

1. ขยายเครือข่ายการทำงาน ทั้งในส่วนของ
เครือข่ายโรงเรียนนานาชาติ และเครือข่าย
ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. เสริมกระบวนการเพิ่มทักษะความรู้ ให้กับ
นักเรียน ครู จากโรงเรียนในเครือข่ายของ
กสศ. ให้มีความพร้อมมากขึ้น โดยความรู้
เหล่านี้จะต่อยอดขยายผลกับสถานศึกษาและ
กลุ่มเป้าหมายอื่นได้อย่างยั่งยืน
3. การวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้องค์ความรู้
ผลิตภัณฑ์ และเครือข่ายการทำงานดำเนินงาน
ต่อเนื่องได้อย่างมีคุณค่า เกิดประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลในระยะยาว

มาตรการตอบสนองต่อสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโควิด-19

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และช่วยเหลือเด็กและเยาวชนด้วยโอกาสทางการศึกษาของประเทศ จึงจำเป็นต้องมีข้อมูลเชิงประจักษ์ และหลักฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ประกอบการตัดสินใจที่รวดเร็ว และมีคุณภาพสูง เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) จึงจัดทำข้อเสนอมาตรการตอบสนองต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างเร่งด่วน โดยทบทวนวรรณกรรมวิจัยทั้งเชิงวิชาการและเชิงนโยบายในระดับนานาชาติ เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้สำหรับสนับสนุนคณะกรรมการบริหาร กสศ. ในการพิจารณากำหนดทิศทางการดำเนินงานที่ตอบสนองต่อวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ของ กสศ. รวมถึงมาตรการของสถานศึกษา ครู ครอบครัว และชุมชน เพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้วยโอกาส ตลอดจนการเตรียมความพร้อมสำหรับก้าวเข้าสู่ช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยข้อเสนอมาตรการตอบสนองต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างเร่งด่วน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

- 1) การทบทวนผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อความเสมอภาคทางการศึกษาจากข้อมูลในระดับนานาชาติ
- 2) ตัวอย่างมาตรการตอบสนองต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จากประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ
- 3) ข้อเสนอเชิงมาตรการตอบสนองต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย ซึ่งจะแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 มาตรการตอบสนองระยะเร่งด่วน (short term interventions) ที่ต้องดำเนินการภายใน 3-6 เดือน

ระยะที่ 2 มาตรการตอบสนองระยะยาว (long term interventions) ที่ต้องดำเนินการภายใน 1-3 ปี

1. ผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อความเสมอภาคทางการศึกษา

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 นับเป็นปรากฏการณ์ที่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต รวมถึงการศึกษาของประเทศ โดยกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบ

อย่างรุนแรงมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนจากทั่วโลก โดยเฉพาะเด็กในกลุ่มขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และเปราะบาง ทั้งผลกระทบจากการขาดการเรียนรู้ในระยะยาว (learning loss) การขาดอาหารจากโรงเรียน (school lunch) ผลกระทบทางเศรษฐกิจของครอบครัว (economic impact) ผลกระทบจากความรุนแรงในบ้าน หรือความเสี่ยงอื่น ๆ ในสังคม เช่น ปัญหาสุขภาพจิต อันเกิดจากความเครียด ความกังวล ซึมเศร้า หากรัฐบาลของประเทศไม่ได้ใช้มาตรการในการบรรเทา ป้องกัน หรือฟื้นฟูที่เข้มข้นเพียงพอ สำหรับประเทศไทยซึ่งมีปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่สูงที่สุดแห่งหนึ่งในโลกก็มีความเป็นไปได้สูงมากที่เด็กและเยาวชนไทยจะต้องหลุดออกจากระบบเพิ่มขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง โดยผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส จำแนกได้ 4 ประการ ดังนี้

1) ผลกระทบต่อความหิวโหย (Acute Hunger) ของเด็กและเยาวชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Information System for Equitable Education: iSEE) ในปีการศึกษา พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนยากจนพิเศษมีภาวะทุพโภชนาการในสัดส่วนที่สูงกว่าในนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษ โดยที่ปัญหาภาวะทุพโภชนาการดังกล่าว มีความรุนแรงในกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษามากกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยที่นักเรียนในระดับประถมศึกษาที่มีภาวะทุพโภชนาการคิดเป็นร้อยละ 5.8 ของจำนวนนักเรียนยากจนพิเศษระดับประถมศึกษา ส่วนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีภาวะทุพโภชนาการ คิดเป็นร้อยละ 3.6 ของจำนวนนักเรียนยากจนพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้เติบโตในอนาคตอย่างถาวรได้

2) ผลกระทบต่อการเลี้ยงดูและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน

ข้อมูลจากการสำรวจโดยระบบ iSEE พบว่า มีเด็กนักเรียนทุนเสมอภาค ร้อยละ 34 ที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ แต่อาศัยกับญาติ หรือบุคคลอื่น ๆ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจที่อาจทำให้พ่อแม่ต้องออกจากบ้านหรือชุมชน เพื่อไปหางานทำต่างถิ่นมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อสวัสดิภาพ สวัสดิการ และความมั่นคงของครัวเรือนค่อนข้างมาก เด็กอาจไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่ดี รวมถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพและสิทธิของเด็กและเยาวชนอันจะนำไปสู่ปัญหาทางสังคมอื่น ๆ ตามมา

3) ผลกระทบต่อการเดินทางไปโรงเรียน

ข้อมูลจากการสำรวจโดยระบบ iSEE ของ กสศ. พบว่า เด็กนักเรียนยากจนพิเศษ มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาเรียนเฉลี่ยคนละ 850 บาทต่อหนึ่งภาคการศึกษา โดยเด็กจะมีระยะทางจากบ้านไปโรงเรียนเฉลี่ย 5.7 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาในการเดินทางเฉลี่ย 19 นาที สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อาจจะทำให้การเดินทางระหว่างบ้านกับโรงเรียน หรือการเดินทางระหว่างชุมชนต่าง ๆ

มีข้อจำกัดมากขึ้น หรือมีต้นทุนที่สูงขึ้น รวมถึงความปลอดภัยของครูที่มีความจำเป็นในการเดินทางเพื่อไปเยี่ยมบ้านเด็ก หรือดูแลความเรียบร้อยในด้านการเรียนการสอนของเด็กซึ่งกระจายอยู่ตามหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ มากกว่าในภาวะปกติด้วย

4) ผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของครูและสถานศึกษา

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้โรงเรียน ครู ชุมชน ต้องทำการยกระดับความพร้อมของสถานศึกษาและชุมชนอย่างมาก เพื่อจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดทั้งในด้านของสุขอนามัย การเว้นระยะห่างทางสังคม และการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามมาตรฐานของความปลอดภัยทางสาธารณสุข ทั้งแนวทางการจัดการศึกษาในเชิงกายภาพ และความพร้อมของผู้บริหารและครูในการจัดการศึกษาตามมาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดการศึกษาแก่ผู้พิการด้วยโอกาสประเภทต่าง ๆ

2. ตัวอย่างมาตรการตอบสนองต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ของแต่ละประเทศ

ระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ได้ทบทวนนโยบายการศึกษาของตนเอง เพื่อเตรียมสร้างระบบการศึกษาใหม่ที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น (build back better education system) ผ่านทางการปรับปรุงระบบความช่วยเหลือต่าง ๆ ดังนี้

1) การบริหารจัดการในเรื่องอาหารของโรงเรียน (School Feeding Programs)

หลายประเทศได้มีโครงการการจัดสรรแบ่งปันอาหาร (Food distribution) โดยเฉพาะเน้นการเข้าถึงเด็กกลุ่มที่ยากจนที่สุด ตัวอย่างแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับปฏิบัติการด้านความมั่นคงทางอาหารของนักเรียน เช่น การใช้แอปพลิเคชัน หรือระบบเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตกับผู้รับ เช่น FarmLink⁶ (ในสหรัฐอเมริกา) หรือ ธุรกิจสตาร์ทอัพด้านอาหาร (FoodTech) หรือโครงการในลักษณะ home grown school feeding แบบต่าง ๆ โดยทั่วไปโครงการลักษณะนี้จะมีวัตถุประสงค์ทั้งในมิติด้านการศึกษา สุขภาพ โภชนาการ เกษตรกรรม และการพัฒนาชุมชนควบคู่ไปด้วย

2) การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดผลเพื่อรองรับนักเรียนที่กลับเข้ามาในโรงเรียน

หลักสูตรการเรียนการสอนควรจะต้องมีการปรับปรุงรูปแบบแนวทางให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนมากขึ้น ระบบการเรียนในรูปแบบ Blended Learning ที่มีทั้งระบบการเรียนแบบในห้องเรียน มีปฏิสัมพันธ์พบเจอครู เพื่อนฝูง กับการเรียนด้วยตนเองอยู่ที่บ้านโดยมีพ่อแม่ผู้ปกครอง

⁶ Stanford Students Help connect farmers with food banks.

<https://news.stanford.edu/2020/05/14/stanford-students-help-connect-farmers-food-banks/>.

คอยดูแล อาจจะเป็นสิ่งที่ยังคงอยู่ต่อไป กลายเป็น New Normal⁷ เช่นในสหรัฐอเมริกา หลายมหาวิทยาลัย ได้ยกเลิกข้อกำหนดเรื่องการสอบมาตรฐานในการสมัครสอบไป แต่มุ่งไปที่ความสำคัญของการวัดและ ประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Formative Assessment) มากขึ้น

3) ปัญหาด้านอารมณ์ จิตใจ (Socio-emotion) ของเด็กและเยาวชนที่เกิดจาก สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

แนวทางในการแก้ปัญหาในด้านของอารมณ์สังคมจิตใจสามารถทำได้ตั้งแต่ในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เช่น ระดับโรงเรียนโดยผ่านการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนแบบ Whole School Approach ระบบสนับสนุนในแบบต่าง ๆ⁸ หรือมีการให้บริการด้านคำปรึกษาทางจิตวิทยาสำหรับเด็กและ เยาวชนที่มีความเครียด มีปัญหาสุขภาพจิต อาจจะมีการสนับสนุนงบประมาณสำหรับการจ้างนักจิตวิทยา ประจำโรงเรียน การเพิ่มชั่วโมงการทำงานของนักจิตวิทยา หรือการแสวงหาวิธีการฝึกฝนอบรมจากองค์กร ช้างนอก

4) การป้องกันเด็กและเยาวชนตกหล่นออกนอกระบบการศึกษา เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

สำหรับแนวทางการป้องกันปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา หลายประเทศมีการ ใช้ระบบการสื่อสารผ่านการรณรงค์ หรือการให้เงินอุดหนุนแบบมีเป้าหมาย รวมถึงการใช้ระบบติดตาม (tracking) เด็กที่เสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาโดยเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลและระบบเทคโนโลยี ที่มี ในกรณีประเทศไทย สามารถสร้างระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ เช่น การเชื่อมโยงฐานข้อมูลของ สพฐ. กสศ. มหาดไทย เข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ว่าเด็กคนใดที่สามารถกลับเข้ามาโรงเรียนได้ หรือเด็กกลุ่มไหนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงของการออกนอกระบบการศึกษา เช่น การใช้ระบบ iSEE ของ กสศ. ในการติดตามนักเรียนยากจนพิเศษกลุ่มต่าง ๆ เพื่อรับทราบถึงความต้องการ ปัญหาที่เกิดขึ้น และช่วยเหลือ ได้อย่างตรงจุด

5) ผลกระทบต่อเด็กกลุ่มปฐมวัยและกลุ่มเด็กที่มีความจำเป็น ความต้องการพิเศษ

การที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือโรงเรียนในระดับอนุบาลต้องทำการปิดเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเด็กกลุ่มล่างของสังคม ควรมีการสร้าง โปรแกรมหลักสูตรการดูแลเด็กในระดับปฐมวัยเพื่อช่วยเหลือผู้ดูแลเด็ก โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือ

⁷ Education Above All. 2020. "Home Learning Support for Parents and Guardians." <https://inee.org/resources/home-learning-support-parents-and-guardians>.

⁸ Durlak, J. A., R. P. Weissberg, A. B. Dymnicki, R. D. Taylor, and K. B. Schellinger. 2011. "The Impact of Enhancing Students' Social and Emotional Learning: A Meta-Analysis of School-Based Universal Interventions." *Child Development* 82 (1): 405–432.

ของพ่อแม่กับชุมชน หรือความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในท้องถิ่น จัดโปรแกรมให้ความรู้พ่อแม่ หรือช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษที่ไม่มีพ่อแม่ดูแล

6) การบริหารจัดการงบประมาณทางการศึกษาของประเทศในระยะยาว

การแพร่ระบาดของโควิด-19 อาจส่งผลต่อการตัดลดงบประมาณของภาครัฐเพื่อนำไปใช้ในโครงการในภาคสังคมหรือกระตุ้นเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่เห็นว่าสำคัญ⁹ งบประมาณการศึกษาของหลาย ๆ ประเทศมีแนวโน้มถูกตัดลดลง อันส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษา ภาครัฐจำเป็นต้องมีการใช้นโยบายด้านการคลังเพื่อกระตุ้นภาคการศึกษา เช่น การสนับสนุนงบประมาณไปยังนักเรียน ครู โรงเรียน อาจจะเป็นในลักษณะมุ่งเป้า (targeted) หรือให้เป็นงบประมาณแบบ Block grant โดยเน้นไปที่การช่วยผ่อนคลายภาระหนี้สิน (debt relief) หรือช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน ครูเอกชน ที่อาจจะได้รับผลกระทบจากวิกฤต

3. ข้อเสนอเชิงมาตรการตอบสนองต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 สำหรับประเทศไทย

1) มาตรการตอบสนองระยะเร่งด่วน (short term interventions)

(1) การแก้ไขปัญหาความหิวโหยของเด็กและเยาวชนในครอบครัวยากจนด้วยโอกาส

การเลื่อนเปิดภาคเรียนที่ 1/2563 เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดภาวะทุพโภชนาการสำหรับเด็กและเยาวชนในครอบครัวยากจนด้วยโอกาสที่เดิมอาศัยอาหารมื้อกลางวันที่โรงเรียนเป็นหลัก กสศ. จึงมีมาตรการสนับสนุนเรื่องอาหารสำหรับเด็กนักเรียนกลุ่มทุนเสมอภาค ผ่านโครงการ “สู้วิกฤตให้น้องอิ่ม คนละมือ เพื่อมือน้อง” จัดสรรอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการตามมาตรฐานที่ได้รับการออกแบบโดยนักโภชนาการผู้เชี่ยวชาญระดับประเทศ เป็นการช่วยเหลือบรรเทา ก่อนที่ภาคการศึกษาปกติจะเปิดดำเนินการและนักเรียนสามารถได้รับอาหารจากโรงเรียนได้ตามระบบปกติ

(2) การส่งเสริมชุมชนและครอบครัวให้มีขีดความสามารถในการสนับสนุนโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงจัดเครือข่ายอาสาสมัครด้านการศึกษา (อสม.การศึกษา) ในการเฝ้าระวังช่วยเหลือครอบครัวเด็กที่ยากจนหรือด้อยโอกาสและเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษ

สนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายเครือข่ายอาสาสมัครด้านการศึกษา (อสม.การศึกษา) ในการเฝ้าระวังช่วยเหลือครอบครัวเด็กที่ยากจนหรือด้อยโอกาสและเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษ โดยใช้นวัตกรรมระบบ iSEE ในรูปแบบแอปพลิเคชัน ในการสนับสนุน อสม.การศึกษา ทำการค้นหาเป้าหมาย และระบุตัวตนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการดูแลช่วยเหลือ และคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นพิเศษ ภายใต้สถานการณ์

⁹ Al-Samarrai, S. 2020. “The Impact of the COVID-19 Pandemic on Education Financing.” Memo, World Bank.

การแพร่ระบาดของโควิด-19 และการทำงานร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐและประชาสังคมในพื้นที่เครือข่าย ส่งเสริมชุมชนและครอบครัวให้มีขีดความสามารถในการสนับสนุนโรงเรียน ในการเฝ้าระวังช่วยเหลือ ครอบครัวเด็กที่ยากจนหรือด้อยโอกาสและเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษไม่ให้เกิดหลุดจากการศึกษา และ การพัฒนาทักษะการเงินสำหรับครัวเรือน

(3) การพัฒนาทักษะแรงงานคืนถิ่น

กสศ. ทำงานวิจัยร่วมกับ ILO และองค์กรในด้านการพัฒนาแรงงานในระดับประเทศและ เครือข่ายพื้นที่ในการพัฒนาแรงงานท้องถิ่น สภาผู้นำชุมชน ซึ่ง กสศ. สามารถใช้ประสบการณ์นี้ในการ สนับสนุนการพัฒนาทักษะแรงงานที่ต้องย้ายกลับสู่ภูมิลำเนาเนื่องจากได้รับผลกระทบการเลิกจ้างงานจาก สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยแนวทางการทำงานอาจใช้ อปท. เป็นฐานในการวิเคราะห์ ค้นหาอาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ยกระดับขีดความสามารถของชุมชนด้านการตลาดและพัฒนาทักษะ อาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

(4) การพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร (Protected/Isolated Schools) ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมด้านสุขภาพอนามัยจาก ผลการวิจัย (Fundamental school quality level: FSQL)

ผลการวิจัยของธนาคารโลก กสศ. และ สฟฐ. พบว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีโรงเรียนขนาดเล็ก ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร (protected schools) จำนวน 1,155 แห่ง และโรงเรียนขนาดกลางในพื้นที่ ห่างไกลทุรกันดาร (isolated schools) จำนวน 4,370 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษา ก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อยู่แล้ว ดังนั้น เพื่อสนับสนุนการเตรียม ความพร้อมสถานศึกษาเหล่านี้เพื่อรองรับการเปิดภาคเรียนในเดือนกรกฎาคมที่จะถึงนี้ จึงควรมีการลงทุน พัฒนาสถานศึกษาเหล่านี้ให้มีความพร้อมตามกรอบ FSQL ด้านสาธารณูปโภค (school infrastructure) และความพร้อมในการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ School Accessibility, Optimal spaces for learning, Safety, Health and Equity และ Learning materials and Aids for students

(5) การส่งเสริมแนวทางการเรียนการสอนและปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มี นักเรียนยากจนหรือด้อยโอกาสอยู่ในอัตราส่วนสูง

มาตรการส่งเสริมการปรับการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีนักเรียนยากจน หรือด้อยโอกาสอยู่ในอัตราส่วนสูง โดยส่งเสริมขีดความสามารถของครูและโรงเรียน จัดสรรงบประมาณ สำหรับปรับปรุงปัจจัยพื้นฐาน รวมถึงเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ทางไกลและการจัดการเรียน การสอนตามบริบทท้องถิ่น กสศ. สามารถจัดโครงการนำร่องได้กับโรงเรียนกลุ่ม Hub Schools ประมาณ 500 โรงเรียน โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล 500 โรงเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 300 แห่ง โดย กสศ. โดยใช้ฐานจากโครงการจัดการความรู้ของเครือข่ายโรงเรียนพัฒนาคุณภาพต่อเนื่อง เครือข่ายครูทายาท เครือข่ายครูรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรี UN Agencies (UNICEF, UNESCO, World Bank)

(6) การเตรียมความพร้อมในด้านสุขภาพกายและจิตใจ-อารมณ์-สังคม (Socio-emotional) แก่นักเรียนกลุ่มยากจนหรือด้อยโอกาส ภายหลังจากสภาวะวิกฤต

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชนในลักษณะต่าง ๆ กันไป มีเด็กและเยาวชนจำนวนมากไม่น้อยที่ต้องเจอกับปัญหาอันเนื่องมาจากผลกระทบทางเศรษฐกิจของที่บ้าน บางรายอาจจะต้องเผชิญกับความรุนแรงในครัวเรือน สิ่งสมจวนเกิดความเครียด ความกังวล ซึมเศร้า ซึ่งจะส่งผลในระยะยาวต่อทุนมนุษย์ กสศ. จึงร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ กรมอนามัย กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ในการพัฒนามุมมองแบบเติบโต (Growth Mindset) และการพัฒนาความสามารถในการฟื้นตัว (Resilience) ให้แก่นักเรียน รวมถึงทำระบบติดตามประเมินผลสุขภาพกายและจิต เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาได้ทัน่วงที เพื่อลดการออกนอกระบบการศึกษาและปัญหาอื่น ๆ ที่ตามมา ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้ปกครอง โรงเรียน ชุมชน ได้มีความสามารถในการดูแลสุขภาพกาย จิตใจ พัฒนาการทางอารมณ์ของนักเรียน การพัฒนาความสามารถในการฟื้นตัว หรือมุมมองแบบเติบโต ภายหลังจากเกิดวิกฤต รวมถึงการเฝ้าสังเกตปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

2) มาตรการตอบสนองระยะยาว (Long term interventions)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีแนวโน้มว่าจะยังส่งผลกระทบต่อสังคมไปอีกระยะเวลาหนึ่ง งบประมาณฉุกเฉิน หรือการระดมเงินบริจาคย่อมไม่เพียงพอที่จะพาเด็กและเยาวชนไทยพ้นวิกฤตครั้งนี้ไปได้อย่างยั่งยืน ระบบการศึกษาไทยจึงจำเป็นต้องมีการวาง “ระบบการคุ้มครองทางสังคม” (Social Protection) อย่างเป็นระบบ และใช้โอกาสนี้ในการลงทุนปฏิรูปกระบวนการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในมิติต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้สังคมไทยมีความพร้อมในการสู้กับวิกฤตได้ทั้งในวันนี้ และวันหน้าอย่างยั่งยืน จากข้อมูลเชิงประจักษ์ และการทบทวนงานวิชาการข้างต้น จึงอาจสรุปมาตรการการคุ้มครองทางสังคม ที่เรียกว่า “ระบบการคุ้มครองทางสังคมในระบบการศึกษา” (Social Protection in Education System) 5 มิติ ดังนี้

- (1) ความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) ให้แก่เด็กและเยาวชนทุกคนในระบบการศึกษา ชั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาค
- (2) ความมั่นคงของสถาบันครอบครัว (Family Security)
- (3) ความพร้อมและความปลอดภัยในการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียน (Travel Security)
- (4) ความพร้อมและความปลอดภัยของสถานศึกษาและครู (School Security)
- (5) ความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น (Community Security)

ระบบการคุ้มครองทางสังคมในระบบการศึกษาทั้ง 5 มิติจะเป็นเสาหลักที่สำคัญของระบบการศึกษา ในการส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา และคุณภาพการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายทั้งในและนอกระบบการศึกษา ทั้งในวัยเรียนและในวัยแรงงาน ซึ่งล้วนเป็นกลุ่มเป้าหมายตามภารกิจของ กสศ. เมื่อประชาชนกลุ่มเป้าหมายกว่า 10 ล้านคนเหล่านี้ได้รับความคุ้มครองทางสังคมแล้ว ความจำเป็นในการพึ่งพามาตรการกู้วิกฤตในภาวะฉุกเฉินอย่างที่ผ่านมา ก็จะลดลง ระยะเวลาที่ใช้ในการกลับสู่ภาวะปกติก็จะลดลง เพราะสังคมไทยจะมีภูมิคุ้มกันเพื่อสู้วิกฤตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

- ความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายและทุกภาคส่วน
- ข้อค้นพบจากการดำเนินงาน
- ก้าวต่อไปของ กสศ.

ความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย และทุกภาคส่วน

พลังความร่วมมือเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัญหาขนาดใหญ่และซับซ้อนมากกว่าที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะแก้ปัญหานี้แต่เพียงลำพังได้ กสศ. จึงให้ความสำคัญอย่างมากต่อการธำรงไว้ซึ่งบทบาทการเป็นหน่วยงานสานพลังความร่วมมือทุกภาคส่วน พร้อมไปกับการทุ่มเททำงานร่วมกับหน่วยงานหลักที่ดูแลกลุ่มเป้าหมายโดยตรง เพื่อขยับไปสู่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเชิงโครงสร้างให้ได้มากที่สุด ปลายทางคือการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย โดยอาศัยความร่วมมือของภาคประชาชน ภาคธุรกิจ เอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงภาคีนานาชาติ สนับสนุนเติมเต็มซึ่งกันและกัน นี่คือหัวใจของหลักการ ปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) การระดมทุกสรรพกำลังเพื่อให้การศึกษาไปถึงเด็กทุกคนในทุกสภาพปัญหาและความต้องการ

สานพลังฝ่ายบริหาร-นิติบัญญัติ

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือเรื่องที่ถูกฝ่ายพร้อมช่วยกัน

การดำเนินงานลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ผ่านมา พิสูจน์ได้ว่าเป็นประเด็นที่อยู่เหนือความขัดแย้งทางการเมือง ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติต่างให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ในส่วนของฝ่ายบริหารนั้น นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี สำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง ได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของ กสศ. โดยเฉพาะการสนับสนุนงบประมาณ การให้คำแนะนำการพัฒนาแนวทางดำเนินงานอย่างใกล้ชิด รวมถึงภาคีหน่วยงานหลัก เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการอุดมศึกษา ฯ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่มีผู้แทนอยู่ในคณะกรรมการบริหาร กสศ. ร่วมกันพิจารณา หนุนเสริม บูรณาการการทำงานทุกโครงการของ กสศ. พร้อมสนับสนุนขยายผลเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง

“ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ของ กสศ. หรือ iSEE ถือว่าเป็นการนำเทคโนโลยี มาช่วยภาครัฐเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และ ตรงกับความต้องการของเยาวชนรายคน จะช่วยให้ภาคนโยบายมองเห็นสถานการณ์ ความเหลื่อมล้ำได้ชัดเจนในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ และเป็นเครื่องมือให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีภารกิจในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อไม่ให้มีเยาวชนคนใดถูก ทอดทิ้งไว้ข้างหลัง ต้องขอบคุณทุกท่าน ที่ช่วยกันพลิกโฉมการบริหารจัดการระบบ การศึกษาของประเทศ และขอให้ กสศ. กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้เร่งดำเนินการเพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนและครูในการกรอกข้อมูล ที่ถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ”

พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

นายกรัฐมนตรี

ในขณะที่ฝ่ายนิติบัญญัตินั้นได้ให้ทิศทางการทำงานแก่ กสศ. มาโดยตลอดทั้งในวาระการประชุม ร่วมกับคณะกรรมการฯ คณะอนุกรรมการฯ ของทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การลงพื้นที่ศึกษา ดูงานโครงการต่าง ๆ ที่สำคัญอย่างมากคือ ให้ความสำคัญสนับสนุนให้ กสศ. ทำงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษา โดยพิจารณาอนุมัติคำขอแปรญัตติปรับเปลี่ยนงบประมาณปี 2563 ให้แก่ กสศ. ในส่วนที่ ตัดลดไปจำนวน 1,939 ล้านบาท

กสศ. ได้มีโอกาสจัดนิทรรศการ “ระบบ iSEE 2.0: Edtech เพื่อพัฒนานโยบายสร้างความเสมอภาค ทางการศึกษา” ที่สภาผู้แทนราษฎร โดยมี ฯพณฯ ขวณ หลีกภัย ประธานรัฐสภาและประธานสภา ผู้แทนราษฎร เป็นประธานในการกล่าวเปิดนิทรรศการ พร้อมสนับสนุนให้สมาชิกรัฐสภานำระบบ สารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษามาใช้ประโยชน์ในภารกิจช่วยเหลือประชาชน

“ระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา หรือ iSEE จะช่วยให้สภาผู้แทนราษฎร ขับเคลื่อนวาระการสร้างเสมอภาคทางการศึกษาด้วยพลังของข้อมูลลดช่องว่างระหว่างรัฐสภาและประชาชนในพื้นที่สนับสนุนการทำงานของสมาชิก โดยเฉพาะในการกิจเพื่อช่วยเหลือพี่น้องประชาชน เช่น การมองเห็นข้อมูลนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษในพื้นที่ ตั้งแต่ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ข้อมูลเหล่านี้ จะช่วยให้สมาชิก ทำหน้าที่เป็นเสียงสะท้อนวางแผนและผลักดันนโยบายที่ช่วยแก้ไข ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งในระบบพื้นที่และระดับประเทศ โครงการของ กสศ. ลึกลงไปจากอดีต ถ้าลงได้ถึงขนาดนี้แสดงว่าเราไปแก้ปัญหาถึงตัวบุคคล เป็นเรื่องดีมาก”

ฯพณฯ ชวน หลีกภัย

ประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร

“iSEE คือ เครื่องมือฉายภาพรวมสถานการณ์การศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งมีประโยชน์มากกับมูลนิธิเราที่ทำงานกับเด็กยากจน เพราะเมื่อเราดูว่ามีเด็กยากจนหรือยากจนพิเศษอยู่ในพื้นที่ไหนบ้าง เราจะสามารถออกแบบโครงการในแต่ละปีที่รับกับสถานการณ์ที่สำคัญ คือ การทำงานของ กสศ. ที่มีทิศทางและยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทำให้เราในฐานะภาคประชาสังคมจะได้เห็นชุดข้อมูลไปในทางเดียวกัน แล้วข้อมูลนี้เองที่จะช่วยกำหนดทิศทางการทำงานของเราเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของประเทศในภาพใหญ่ได้”

ดร.สราวุธ ราชศรีเมือง

ผู้อำนวยการมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย

จับมือองค์กรสาธารณะประโยชน์ เดินหน้าสู่การแก้ปัญหาที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ กสศ. ระดมสมองร่วมกับเครือข่ายองค์กรสาธารณะประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็น มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย มูลนิธิยุวพัฒน์ ร้อยพลังการศึกษา StartDee, insKru, a-chieve, Saturday School เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน และนำฐานข้อมูลความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของ กสศ. ไปต่อยอดกำหนดทิศทาง และโจทย์ใหม่ ๆ ในการทำงาน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในระยะยาวร่วมกัน

จับมือภาคธุรกิจเอกชนร่วมพัฒนา สู่การให้ที่ยั่งยืน

“เอสโซ่เราเป็นเพียงบริษัทแรก ๆ ที่เห็นประโยชน์จากวิธีการและระบบที่ กสศ. ได้บริหารจัดการอยู่ ซึ่งเราอยากเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยทำให้บริษัทเอกชนอื่น ๆ หรือใครก็ตามที่ประสงค์อยากสนับสนุนการศึกษาของน้อง ๆ กลุ่มนี้ เข้ามาร่วมมือกัน กสศ. ถือเป็นช่องทางหนึ่งที่ คุณจะมั่นใจได้ว่าทุกบาททุกสตางค์ที่ส่งมานั้นสำคัญจริง ๆ

การเข้าร่วมงานกับ กสศ. เพราะเล็งเห็นในพันธกิจและวัตถุประสงค์ด้านการศึกษาที่ชัดเจน โดยเฉพาะระบบ iSEE ที่ กสศ. นำมาใช้เพื่อคัดกรองและระบุตัวตนพร้อมรายละเอียดต่าง ๆ ของเด็กนักเรียนทุนเสมอภาคได้เป็นรายคน ซึ่งเรามองว่าจะสามารถช่วยพัฒนาการศึกษาในประเทศไทยได้อย่างก้าวกระโดด เมื่อเราสามารถระบุเด็กที่เขามีความต้องการพิเศษหรือเร่งด่วนรายคนได้ จะทำให้ความช่วยเหลือเข้าถึงเด็กและครอบครัวได้ตรงจุด ทั้งยังจะเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการต่าง ๆ อีกมากมาย ที่จะเกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาของน้อง ๆ กลุ่มนี้ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศได้ ก่อนที่พวกเขาจะต้องหลุดออกจากระบบการศึกษาไป”

ดร.อดิศักดิ์ แจ้งกมลกุลชัย

ประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการ
บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)

ในปีงบประมาณ 2563 กสศ. ได้ระดมทรัพยากรเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนให้การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสามารถตอบสนองปัญหาได้ทันสถานการณ์ เน้นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน และการหาจุดคานงัด (leverage point) ในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อนักเรียนยากจนพิเศษ ซึ่งทำให้นักเรียนในกลุ่มดังกล่าวขาดแคลนอาหารในช่วงปิดภาคเรียนที่ยาวนานขึ้น นำไปสู่พลังความร่วมมือทางสังคมทั้งจากสื่อมวลชน ภาคธุรกิจเอกชนและประชาชน เกิดเป็นโครงการ “สู่วิกฤตให้น้องอิม คนละมือ เพื่อมีน้อง” เพื่อช่วยเหลือนักเรียนยากจนพิเศษที่มีภาวะทุพโภชนาการ และนักเรียนยากจนพิเศษในระดับชั้นอนุบาล 1-3 จำนวนกว่า 42,000 คน ใน 7,728 โรงเรียน 3,331 ตำบล 848 อำเภอ ครอบคลุม 77 จังหวัด ให้ได้รับทุนค่าอาหาร รวม 604,980 มื้อ และถุงยังชีพกระจายไปในพื้นที่ต่าง ๆ โดยมีองค์กรภาคธุรกิจเอกชนร่วมสมทบความช่วยเหลือ ทั้งในรูปแบบเงินและสิ่งของ เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน) บริษัท กลุ่มเซ็นทรัล จำกัด (Central Group) เป็นต้น โครงการนี้ยังนำไปสู่การต่อยอดโรงเรียนนาร่องพัฒนาระบบความมั่นคงทางอาหาร เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เต็มศักยภาพให้แก่เด็กนักเรียนยากจนพิเศษ ซึ่งจะดำเนินการตลอด พ.ศ. 2564 ซึ่งมีภาคธุรกิจเอกชนร่วมสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น บริษัท เอ็มเค เรสโตรองต์ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) เครือบริษัทแสงทองสหฟาร์ม และอีครา กรุ๊ป จำกัด Ceva Animal Health บริษัท เงินติดล้อ จำกัด เป็นต้น

นอกจากนี้ กสศ. ยังมีบทบาทเป็น CSR Solution ที่เชี่ยวชาญการให้คำแนะนำแก่ภาคธุรกิจเอกชน พัฒนากิจกรรมเพื่อสังคม ในมิติการศึกษาและพัฒนาทุนมนุษย์ที่สร้างผลกระทบสูงและนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ด้วยระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาค หรือ iSEE ของ กสศ. ซึ่งสามารถติดตามรายงานผลการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับเชื่อมโยงการทำงาน เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ระดับโครงสร้างร่วมกัน

ในปีงบประมาณ 2563 ภาคธุรกิจเอกชนได้ริเริ่มโครงการเพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนยากจนพิเศษที่เรียนดี และนักเรียนที่มีความพิการทางร่างกายจำนวน 2,420 คน เยาวชนนอกระบบการศึกษา สามารถกลับเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟู เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพหรือระบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นตามศักยภาพต่อไปได้ จำนวน 198 คน

ตัวอย่างโครงการ

- บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ผ่านโครงการเอสโซ่ปันน้ำใจพาน้องกลับห้องเรียน
- บริษัท มิตรชุบิชิ มอเตอร์ส (ประเทศไทย) จำกัด ผ่านโครงการมิตรชุบิชิ มอเตอร์ส ให้น้องได้เรียน
- บริษัท กลุ่มเซ็นทรัล จำกัด ผ่านโครงการทุนการศึกษาให้นักเรียนของกลุ่มเซ็นทรัล

พลังบรรณรักษ์ พาหัวใจคนไทย ร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

“ผมคิดว่า กสศ. ทำหน้าที่ตรงนี้ได้ดี เป็นองค์กรที่ทำงานหนัก มีกิจกรรม สถิติการลงพื้นที่ มีข้อมูลเชิงลึกที่จะช่วยให้ประชาชน ภาคเอกชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถลงพื้นที่ไปช่วยเหลือเด็กยากจนได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ผมอยากใช้เสียงของผมให้เป็นประโยชน์ ด้วยการเป็นสื่อกลางเชิญชวนให้ประชาชนและภาคเอกชนร่วมบริจาคสมทบทุนช่วยเหลือโครงการของ กสศ. ดีใจที่ได้ทำหน้าที่ตรงนี้ในฐานะของนักร้อง ได้ใช้ช่วงเวลาที่ไม่ได้ร้องเพลง ทัวร์คอนเสิร์ตมาทำประโยชน์ให้กับสังคม ได้ใช้สิ่งที่เราเป็นทำประโยชน์ให้กับคนอื่น เรามีความสุขที่ได้ทำและยังคงทำต่อไปในมิติที่เรามีความสุขแบบนี้ ”

คุณอาทิตย์ คุมมาลัย (คุณตูน)

ประธานมูลนิธิก้าวคนละก้าว

ผลจากการบรรณรักษ์ความร่วมมือของ กสศ. ยิ่งก่อให้เกิดแรงบันดาลใจ และนำมาสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่น่าความรู้ความเชี่ยวชาญของตนเองมาพัฒนากิจกรรมจิตอาสา และระดมเงินบริจาค/ทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ กสศ. ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น

- มูลนิธิก้าวคนละก้าว โดย คุณอาทิตย์ คุมมาลัย (คุณตูน) ริเริ่มโครงการ “ก้าวเพื่อน้องเวอร์ชวลรัน” เพื่อระดมเงินบริจาคสนับสนุนการศึกษาให้กับเยาวชนที่มีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบ ได้ศึกษาต่อในชั้นมัธยมปลายหรือสายอาชีพ

- **Grab ประเทศไทย** เปิดแพลตฟอร์ม **“ร้านทุพโภชนา”** ร้านแรกและร้านเดียวในแอปพลิเคชัน GrabFood ที่เมื่อกดสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันแต่จะไม่มีการจัดส่งอาหาร แต่ Grab จะนำเงินค่าอาหารทุกบาททุกสตางค์ไปสมทบทุนเลี้ยงมือเข้าน้อง ๆ นักเรียนยากจนพิเศษ
- **บริษัท เกรฮาร์ด คาเฟ่ จำกัด** ริเริ่มโครงการ The Empty Plate Project สร้างสรรค์เมนูพิเศษด้วยแนวคิด **“เส้นทางนี้ อิ่มทางนั้น”** เงินค่าอาหารที่ลูกค้าสั่งจะนำไปสมทบโครงการมื้ออาหารเข้าสำหรับเด็ก ๆ ที่ขาดแคลนอาหารและมีภาวะทุพโภชนาการ

ชุมชนท้องถิ่น

ปกป้องเด็กและเยาวชนไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษา

กสศ. จับมือกับสถาบันพระปกเกล้า และสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จัดประชุมเชิงนโยบายเพื่อระดมพลังความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่น ในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและร่วมมีบทบาทนำในการปฏิรูปการศึกษาระดับพื้นที่ เพราะ “ทุกคน” ในชุมชนล้วนเป็นคนสำคัญในการ “สร้างคน” ในท้องถิ่นของตนจะขาดใครไปก็ไม่ได้แม้แต่คนเดียว “It takes a village to raise a child” ในการประชุมครั้งนี้ มีผู้แทนชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมกว่า 400 องค์กร ในเวทิดังกล่าวมีต้นแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศอยู่หลายพื้นที่มาร่วมแลกเปลี่ยนการทำงานของตนเองให้แก่เครือข่าย เช่น เทศบาลนครขอนแก่น – ต้นแบบการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้วยการฟื้นฟูเยียวยาและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนชายขอบในเมืองที่หลุดออกจากระบบการศึกษา เทศบาลนครภูเก็ต – ต้นแบบระบบสนับสนุนทางการศึกษาที่มีการนำระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของจังหวัดในรูปของ “พิมพ์เขียวทางการศึกษา” และการสร้างอาสาสมัครการศึกษาเพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนและครูในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นต้น

นอกจากนี้ กสศ. ได้นำเสนอนโยบายสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครด้านการศึกษา (อสม. การศึกษา) ในการเฝ้าระวังช่วยเหลือครอบครัวเด็กที่ยากจนด้วยโอกาสและเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษ โดยใช้นวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา หรือ iSEE ในรูปแบบแอปพลิเคชันในการสนับสนุน อสม. การศึกษา รวมถึงท้องถิ่น ในด้านการค้นหาเป้าหมายและระบุตัวตนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการดูแลช่วยเหลือ และคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นพิเศษ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เช่น การติดตามเด็กนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง รวมถึงการทำงานร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐ และภาคประชาสังคมในพื้นที่เครือข่าย เพื่อส่งเสริมชุมชนและครอบครัวให้มีขีดความสามารถในการสนับสนุนโรงเรียนในการเฝ้าระวังช่วยเหลือครอบครัวเด็กที่ยากจนด้วยโอกาส และเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษไม่ให้เด็กหลุดจากการศึกษา โดยใช้ระบบเทคโนโลยีในการเฝ้าระวัง การติดตามที่เหมาะสม

“เห็นความสำคัญของการพัฒนาเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของไทยให้เข้าใกล้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง”

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี

การประชุมวิชาการนานาชาติ
เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา: ปวงชนเพื่อการศึกษา
10 กรกฎาคม 2563

ปาฐกถา
สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
<https://qr.go.page.link/WJd2P>

ยกระดับการสร้างเสมอภาคให้เป็นวาระสำคัญของโลก

กสศ. ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับองค์การยูเนสโก เพื่อสร้างเสมอภาคทางการศึกษาและการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG4) ทั้งในประเทศไทยและเอเชียแปซิฟิก โดยข้อตกลงนี้นำไปสู่ความร่วมมือระหว่าง กสศ. กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย องค์การยูเนสโก องค์การยูนิเซฟ และองค์การช่วยเหลือเด็ก จัดการประชุมวิชาการนานาชาติเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาครั้งที่ 1 ระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (The First International Conference on Equitable Education: All for Education) เมื่อวันที่ 10-11 กรกฎาคม 2563 ในโอกาสครบรอบ 30 ปี “ปฏิญญาจอมเทียน” ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของผู้นำเกือบ 200 ประเทศที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนทุกคนเข้าถึงและสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาได้ร้อยละ 100 และเป็นจุดเริ่มต้นของความร่วมมือเพื่อการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน

การประชุมจัดขึ้นในรูปแบบออนไลน์ โดยมี **สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** เสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานในพิธีเปิดและพระราชทานปาฐกถาพิเศษเรื่อง “สี่ทศวรรษ การทรงงานด้านการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนด้วยโอกาส” พร้อมทั้งนักปฏิรูป ผู้นำด้านการศึกษา กว่า 60 คน จาก 14 ประเทศร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เช่น อมาตยา เซน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ผู้เชี่ยวชาญด้านการแก้ปัญหาคความยากจน

และความเหลื่อมล้ำ อลิส อัลไบรท์ ผู้จัดการกองทุนการศึกษาโลก (Global Partnership for Education: GPE) องค์กรที่มุ่งสนับสนุนการจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศกำลังพัฒนามาแล้วกว่า 68 ประเทศ อันเดรียส ซไลเซอร์ ผู้ริเริ่มและอยู่เบื้องหลังการประเมินทักษะนักเรียนนานาชาติ (PISA) และยังมีผู้นำด้านการพัฒนาครูของภูมิภาคเอเชียจากประเทศสิงคโปร์ นักการศึกษาชั้นนำจากฟินแลนด์ เป็นต้น การประชุมครั้งนี้สามารถขับเคลื่อนประเด็นทางวิชาการและสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาทั้งระดับพื้นที่ ประเทศ และนานาชาติ นำมาสู่การร่วมกันวางยุทธศาสตร์นำโดยหลัง 10 ปีสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกด้านการศึกษา (SDG4) ให้สำเร็จภายใน พ.ศ. 2573 ตลอดจนการจัดการต่อวิกฤตการณ์ของแต่ละประเทศและองค์การภาคีเครือข่าย เพื่อจัดทำเป็นแนวปฏิบัติ และมาตรการตอบสนองสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

สำหรับประเทศไทย กสศ. ยังได้ร่วมนำเสนอการพัฒนานวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เช่น การปฏิรูปการจัดสรรงบประมาณเพื่อความเสมอภาค ระบบบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษา เพื่อการลงทุนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ท้องถิ่นต้นแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และต้นแบบการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายโรงเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพ เป็นต้น

ทั้งนี้ที่ประชุมยังมีข้อเสนอแนะทางการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับการทำงานของ กสศ. ดังนี้

- 1) การมีกฎหมายหรือข้อบังคับเพื่อให้เด็กทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาค
- 2) การมีทุนการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำโดยเฉพาะ
- 3) การมีสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ
- 4) การมีฐานข้อมูลที่ถูกต้อง มีคุณภาพและแม่นยำ เพื่อนำเงินทุนที่มีไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สาระสำคัญจากการประชุมจะถูกนำเสนอในการประชุมระดับรัฐมนตรีด้านการศึกษาแห่งภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 4 (SDG 4) ครั้งที่ 2 และยังนำไปสู่การริเริ่มเครือข่ายนานาชาติเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Equitable Education Alliance) ซึ่งเป็นเครือข่ายยุทธศาสตร์ในระดับนานาชาติ เพื่อให้เกิดการรวบรวมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และเผยแพร่บทบาทและวิธีการทำงานของ กสศ. สู่นานาชาติ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและภาคีเครือข่ายสู่ระดับสากล

การประชุมวิชาการนานาชาติ
เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
<https://afe.eef.or.th/>

“ไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่เป็นดาวสองแสงให้ประเทศอื่นได้เห็น หากมองไปในทวีปเอเชีย ยังไม่มีองค์กรแบบ กสศ. เกิดขึ้น ทั้ง ๆ ที่มีปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำสูง เราชื่นชมประเทศไทยและจากสถานการณ์โควิด-19 ที่ดูเหมือนจะทำให้เด็กเสี่ยงหลุดออกนอกระบบการศึกษามากขึ้น แต่ในทางบวกจะเป็นพลังให้การทำงานของ กสศ. กับภาคีเสริมพลังกันมากขึ้นที่จะขับเคลื่อนความเสมอภาค หลังจากที่ได้มีการหารือในเวทีนานาชาติ คาดหวังว่าจะเห็นนวัตกรรมการแก้ไขปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำจาก กสศ. ตั้งแต่ตอนนี้ จนถึง 10 ปีข้างหน้า เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว และรัฐบาลประเทศอื่น ๆ ดำเนินการตามประเทศไทยมากขึ้น”

นายอิชิโร่ มียาซาเวะ

ตัวแทนจากองค์การยูเนสโก ประจำประเทศไทย

“รัฐบาลไทยได้แสดงความเป็นผู้นำในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา ด้วยการจัดตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ด้วยโอกาสทั้งในและนอกระบบการศึกษา เป็นการสานต่อความเป็นผู้นำของไทยในเอเชียเรื่องการแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาตลอดช่วง 30 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่การประชุมระดับโลกด้านการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ที่หาดจอมเทียนจนเป็นที่มาของปฏิญญาจอมเทียน ยูเนสโกประทับใจและชื่นชมความมุ่งมั่นทำงานของไทยและหวังให้ประเทศในเอเชียรวมถึงประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกเรียนรู้และเอาไทยเป็นแบบอย่างในการริเริ่มดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG4) ยูเนสโกเชื่อมั่นว่าประเทศไทยจะยังคงเป็นผู้นำด้านความเสมอภาคทางการศึกษา และเดินหน้าสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ต่อไป”

นายชินงู อาโอยากิ

ผู้อำนวยการองค์การยูเนสโก ประจำประเทศไทย

การส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศอื่น ๆ

1. การพัฒนาเครื่องมือและนวัตกรรมทางการเงิน เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็กและเยาวชนนอกระบบ (Learn Coin) ร่วมกับองค์การยูเนสโก เพื่อค้ำหามาตรการที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือให้แก่เด็กและเยาวชนนอกระบบจำนวน 500 คน นำร่องใน 4 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน นครนายก ยะลา และกรุงเทพมหานคร

2. การระดมความร่วมมือทางวิชาการร่วมกับธนาคารโลก ในการสำรวจทักษะและความพร้อมของกลุ่มประชากรวัยแรงงานของประเทศไทย (Adult Skills Survey) จำนวนกว่า 9,000 คน เพื่อสำรวจและประเมินทักษะ ตลอดจนขีดความสามารถของกลุ่มประชากรวัยแรงงาน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล และเป็นต้นแบบ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการวัดทักษะในการเรียนรู้ของกลุ่มประชากรวัยแรงงาน โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานผู้ใหญ่ที่มีทักษะต่ำและบุคคลที่ด้อยโอกาสในตลาดแรงงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางกลยุทธ์ด้านการพัฒนาและยกระดับทักษะให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการสร้างความสามารถในการแข่งขันด้านมนุษย์ของประเทศ ตลอดจนเสนอแนะนโยบายด้านการยกระดับทักษะของแรงงาน และนโยบายด้านการศึกษา

3. การจัดทำบทความและสื่อชุดความรู้จำนวนกว่า 60 ชิ้น สำหรับเผยแพร่ให้แก่บุคลากรของ กสศ. และภาคีเครือข่าย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะ และใช้องค์ความรู้ต่างประเทศที่ทันสมัยในการดำเนินงานเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานของ กสศ. ในรูปภาพาต่างประเทศ ผ่านเวทีเสวนาวิชาการความร่วมมือ เช่น องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ ประเทศฟินแลนด์ องค์กรภาคประชาสังคมประเทศอินเดีย และสหภาพยุโรป เป็นต้น

ข้อค้นพบจากการดำเนินงาน

การดำเนินงานในปีที่สองของ กสศ. ได้ค้นพบผลลัพธ์จากโครงการที่เริ่มดำเนินงานในปีงบประมาณ 2562 ได้แก่ **โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข (ทุนเสมอภาค)** ซึ่งพบว่ามีส่วนช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย และอัตราการมาเรียนของนักเรียนทุนเสมอภาค โดยสามารถช่วยให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสไม่หลุดออกจากระบบการศึกษาก่อนวัยอันควรได้อย่างมีนัยสำคัญ **โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (TSQP)** ซึ่งพบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ครูที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครู และการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาครูและโรงเรียน **โครงการพัฒนาทักษะแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน** ซึ่งพบว่ากระบวนการทำงานที่เน้นความสำคัญของเครือข่าย การมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ และการเรียนรู้ร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ เป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างองค์ความรู้ในการทำงานทั้งในระดับพื้นที่และกลไกส่วนกลาง เพื่อยกระดับเป็นต้นแบบการพัฒนาชุมชน และสามารถนำไปบูรณาการใช้กับชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว โดยรายละเอียดของข้อค้นพบจากการดำเนินงานมีดังนี้

ข้อค้นพบจากโครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข (ทุนเสมอภาค)

โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข (Conditional Cash Transfer: CCT) หรือ “ทุนเสมอภาค” เป็นโครงการที่จัดทำต้นแบบเพื่อค้นหาแนวทางสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity Based Budgeting) และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้แก่ นักเรียนที่มีฐานะยากจนที่สุดในระบบการศึกษา ด้วยการจัดสรรเงินอุดหนุนเป็นรายบุคคล (Demand-side Financing) และมีการติดตามอย่างต่อเนื่องด้วยระบบที่ กสศ. จัดทำขึ้น เพื่อป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษา

การให้เงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 2 ปีการศึกษา เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านอาหารเช้า ค่าเดินทาง และค่ากิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพของนักเรียน ส่งผลให้

นักเรียนยากจนพิเศษมีแนวโน้มการเจริญเติบโตและการมาเรียนที่ดีขึ้น โดย กสศ. ได้ทำการวิเคราะห์ผลลัพธ์จากการให้เงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษ (ทุนเสมอภาค) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ผลลัพธ์ของเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษต่ออัตราการเจริญเติบโตและอัตราการมาเรียน โดยใช้วิธีการทางเศรษฐศาสตร์ที่เรียกว่า Difference-in-Differences เพื่อดูผลลัพธ์ของเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษเปรียบเทียบกับก่อนและหลังการได้รับเงินอุดหนุนฯ โดยขจัดผลของตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการเจริญเติบโตและการมาเรียน นอกจากนี้ กสศ. ได้วิเคราะห์ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยจะได้รับจากการลงทุนการปรับเพิ่มอัตราเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษ รวมถึงสรุปผลการวิเคราะห์และข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้จากโครงการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลลัพธ์ของเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษต่ออัตราการเจริญเติบโต (น้ำหนัก/ส่วนสูง)

กลุ่มนักเรียน (อายุ 6 – 14 ปี) ที่ใช้ในการวิเคราะห์อัตราการเจริญเติบโต เป็นกลุ่มนักเรียนที่เป็นบุคคลเดิมซึ่งมีข้อมูลน้ำหนักและส่วนสูงต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2561 – 2563 จำนวน 1,847,748 คน โดยแบ่งกลุ่มของการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ช่วงอายุ คือ อายุ 6 – 11 ปี ซึ่งเทียบเท่าระดับประถมศึกษา และช่วงอายุ 12 – 14 ปี ซึ่งเทียบเท่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบน้ำหนักและส่วนสูงของนักเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนฯ และไม่ได้เงินอุดหนุนฯ พบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ต่างมีน้ำหนักและส่วนสูงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รายละเอียดตามตารางที่ 2 และตารางที่ 3 อย่างไรก็ตาม ค่าเฉลี่ยของน้ำหนักและส่วนสูงของกลุ่มนักเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนฯ เพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุนฯ และเพื่อให้สามารถเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของน้ำหนักและส่วนสูงระหว่างเพศและอายุของนักเรียนทั้งสองกลุ่มได้ จึงใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อเปรียบเทียบค่ามาตรฐาน หรือ การวิเคราะห์ค่ามาตรฐาน (Z-score)

ตารางที่ 2 การเปลี่ยนแปลงน้ำหนักเฉลี่ยและส่วนสูงเฉลี่ยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนฯ และไม่ได้เงินอุดหนุนฯ

อายุในปี 2561/การรับเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษ	น้ำหนักเฉลี่ย (กิโลกรัม)		ส่วนสูงเฉลี่ย (เซ็นติเมตร)	
	ก่อนรับทุน (2561)	หลังรับทุน (2563)	ก่อนรับทุน (2561)	หลังรับทุน (2563)
6 – 11 ปี (ประถมศึกษา)				
- ไม่ได้เงินอุดหนุนฯ	28.51	37.26	129.01	141.98
- ได้รับเงินอุดหนุนฯ	28.34	37.18	129.82	142.89
12 – 14 ปี (มัธยมศึกษาตอนต้น)				
- ไม่ได้เงินอุดหนุนฯ	45.67	52.14	154.47	162.63
- ได้รับเงินอุดหนุนฯ	43.31	50.6	152.27	161.25

ที่มา: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563

จากการวิเคราะห์ค่ามาตรฐาน (Z-score) เพื่อเปรียบเทียบค่ามาตรฐานของน้ำหนักกับอายุเฉลี่ย (Z-score Weight-for-age: W/A) และค่ามาตรฐานของส่วนสูงเทียบกับอายุเฉลี่ย (Z-score Height-for-age: H/A) ด้วยวิธี Difference-in-Differences โดยจัดผลของตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของน้ำหนักและส่วนสูงของนักเรียน เช่น ระยะเวลา พบข้อสรุปสำคัญดังนี้

(1) ค่ามาตรฐานของน้ำหนักเปรียบเทียบกับอายุเฉลี่ย (W/A) พบว่า ในกลุ่มเด็กอายุ 6 – 11 ปี (เทียบเท่าประถมศึกษา) มีค่าความแตกต่างระหว่างนักเรียนที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุนฯ และได้รับเงินอุดหนุนฯ เท่ากับ 0.01 กล่าวคือ การให้เงินอุดหนุนแก่นักเรียนยากจนพิเศษในระดับประถมศึกษา มีผลในเชิงบวก ส่วนในกลุ่มเด็ก 12 – 14 ปี (เทียบเท่ามัธยมศึกษาตอนต้น) มีค่าความแตกต่างระหว่างนักเรียนที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุนฯ และได้รับเงินอุดหนุนฯ เท่ากับ -0.04 กล่าวคือ การให้เงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังไม่เห็นผลที่ชัดเจน

(2) ค่ามาตรฐานของส่วนสูงเปรียบเทียบกับอายุเฉลี่ย (H/A) พบว่า การให้เงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษยังไม่เห็นผลที่ชัดเจนในการเปลี่ยนแปลงของส่วนสูง เนื่องจากส่วนสูงเป็นการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวและเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าการเปลี่ยนแปลงของน้ำหนัก

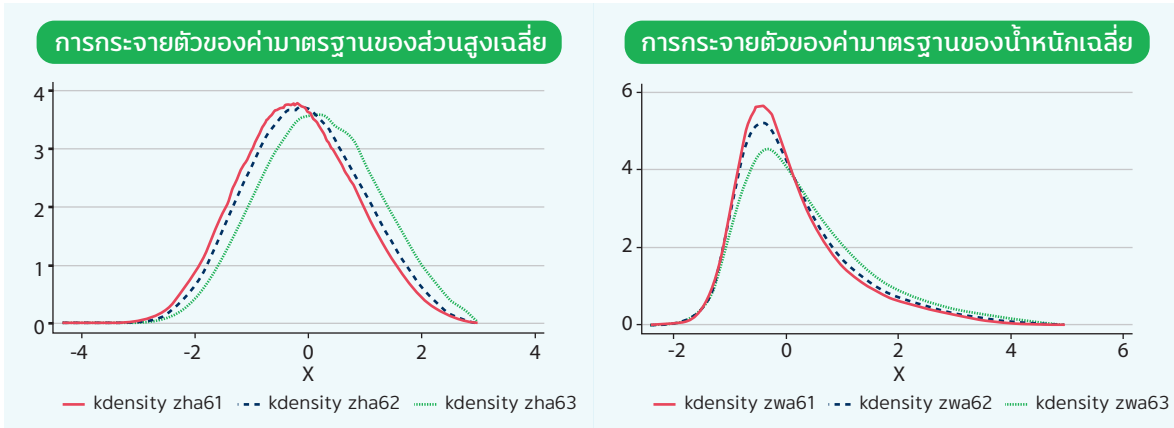
ตารางที่ 3 ค่ามาตรฐานของน้ำหนักเปรียบเทียบกับอายุเฉลี่ย (W/A) และค่ามาตรฐานของส่วนสูงเปรียบเทียบกับอายุเฉลี่ย (H/A) เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนฯ และไม่ได้รับเงินอุดหนุนฯ

ความแตกต่างระหว่างนักเรียนที่ไม่ได้รับ/ได้รับเงินอุดหนุนฯ	น้ำหนักเทียบกับอายุเฉลี่ย (W/A)			ส่วนสูงเทียบกับอายุเฉลี่ย (H/A)		
	ก่อนรับทุน (2561)	หลังรับทุน (2563)	เปลี่ยนแปลงระหว่างปี (หลัง-ก่อน)	ก่อนรับทุน (2561)	หลังรับทุน (2563)	เปลี่ยนแปลงระหว่างปี (หลัง-ก่อน)
6 – 11 ปี (เทียบเท่าประถม)	0.18	0.19	0.01	0.22	0.21	-0.01
12 – 14 ปี (เทียบเท่า มัธยมศึกษาตอนต้น)	0.24	0.20	-0.04	0.28	0.25	-0.02

ที่มา: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563

เมื่อนำค่ามาตรฐานของน้ำหนักและส่วนสูงมาแสดงการกระจายตัวพบว่า ค่ามาตรฐานของน้ำหนักเปรียบเทียบกับอายุและค่ามาตรฐานของส่วนสูงเปรียบเทียบกับอายุของนักเรียนยากจนพิเศษหลังได้รับเงินอุดหนุนฯ ชยับไปทางขวา แสดงว่าจำนวนนักเรียนที่น้ำหนักและส่วนสูงน้อยกว่าเกณฑ์มีจำนวนลดลง หรือมีการเปลี่ยนแปลงน้ำหนักและส่วนสูงในทิศทางที่ดีขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 7

ภาพที่ 7

ที่มา: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563

เมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียนยากจนพิเศษที่มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ เปรียบเทียบก่อนและหลังได้รับเงินอุดหนุนฯ พบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า นักเรียนที่มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ (น้อยกว่า -1 SD) มีจำนวนลดลงหลังได้รับเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษ รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษที่มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ (น้อยกว่า -1 SD)

หน่วย: คน

สถานะการรับเงินอุดหนุน	น้ำหนักเปรียบเทียบกับอายุ			ส่วนสูงเปรียบเทียบกับอายุ		
	ก่อนรับทุน (2561)	หลังรับทุน (2563)	ร้อยละการเปลี่ยนแปลง	ก่อนรับทุน (2561)	หลังรับทุน (2563)	ร้อยละการเปลี่ยนแปลง
ได้รับเงินอุดหนุน	22,317	19,900	-10.83	70,166	43,130	-38.53

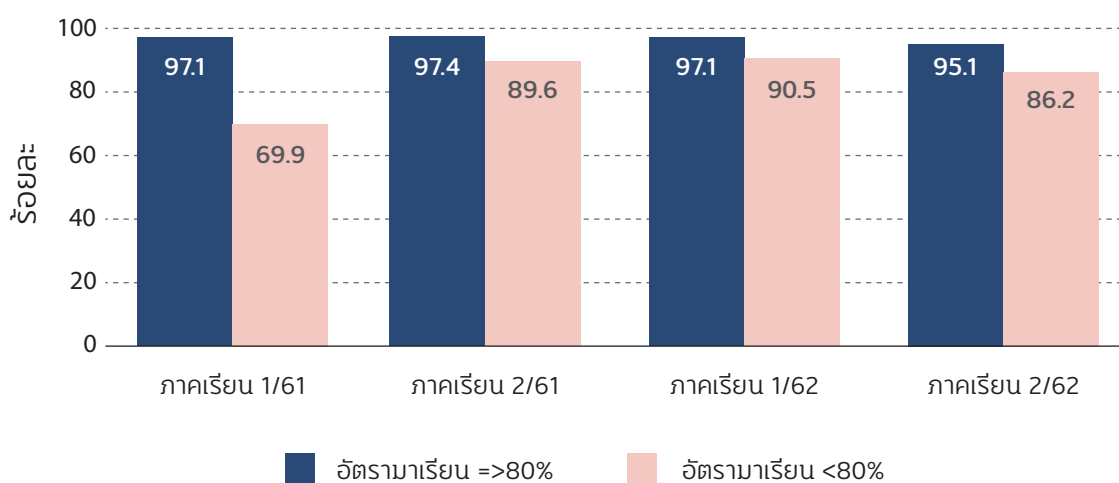
ที่มา: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563

2. การวิเคราะห์ผลลัพธ์ของเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษ (ทุนเสมอภาค) ต่ออัตราการมาเรียน

หลังจากที่ กสศ. ได้ดำเนินการจัดสรรทุนเสมอภาคให้แก่นักเรียนยากจนพิเศษต่อเนื่อง 3 ภาคการศึกษา (ภาคที่ 2/2561 ภาคที่ 1/2562 และภาคที่ 2/2562) เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างระหว่างนักเรียนทุนเสมอภาคที่ได้รับเงินอุดหนุนฯ ต่อเนื่อง 3 ภาคการศึกษา กับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุนฯ พบว่า อัตราการมาเรียนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันมากนัก (อัตราการมาเรียนเฉลี่ยประมาณร้อยละ 98) ทั้งนี้อาจเพราะในภาพรวมของนักเรียนไทยหรือนักเรียนยากจนของไทยไม่ได้มีอัตราการมาเรียนต่ำ เนื่องจากประเทศไทยมีนโยบายที่กำหนดให้นักเรียนมาเรียนขั้นต่ำที่ร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด รวมถึงเกณฑ์เงื่อนไขของนักเรียนยากจนพิเศษ

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์กลุ่มนักเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนฯ ต่อเนื่อง และมีอัตราการมาเรียนต่ำกว่าร้อยละ 80 หรือขาดเรียนมากกว่า 1 วันต่อสัปดาห์ พบข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ นักเรียนยากจนพิเศษกลุ่มนี้ เมื่อได้รับเงินทุนเสมอภาคแล้วทำให้มีอัตราการมาเรียนที่สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด (อัตราการมาเรียนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01) กล่าวคือ ก่อนได้รับเงินทุนเสมอภาค (ในภาคเรียนที่ 1/2561) เด็กกลุ่มนี้มีอัตราการมาเรียนเฉลี่ยประมาณร้อยละ 69.9 เมื่อเด็กกลุ่มนี้ได้รับเงินช่วยเหลือในภาคเรียนถัดมา พบว่า อัตราการมาเรียนเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 89.6 และเมื่อเด็กกลุ่มเดิมนี้อีกหนึ่งภาคเรียน อัตราการมาเรียนเฉลี่ยของเด็กกลุ่มนี้ยิ่งเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 90.5 แสดงให้เห็นว่า เงินทุนเสมอภาคที่จัดสรรให้แก่เด็กนักเรียนยากจนพิเศษ ช่วยยกระดับอัตราการมาเรียนของเด็กยากจนพิเศษที่มีอัตราการมาเรียนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด รายละเอียดดังที่ได้แสดงไว้ในภาพที่ 8

ภาพที่ 8 แนวโน้มอัตราการมาเรียนของนักเรียนทุนเสมอภาคที่ได้รับเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษต่อเนื่อง 3 ภาคเรียน (ปีการศึกษา 2561 – 2562)

ที่มา: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563

3. ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการลงทุนของประเทศไทยที่ได้จากการลงทุนเพิ่มอัตราเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษ

จากการวิเคราะห์ของ Results for Development และองค์การยูเนสโก ได้ประเมินมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจของประเทศไทยไว้ว่า ด้วยจำนวนเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนราว 5 – 6 แสนคนในปัจจุบัน หากไม่ได้รับการแก้ไขหรือช่วยเหลือจะสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมต่อประเทศไทยเป็นมูลค่าสูงมากถึงร้อยละ 1.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ซึ่งเป็นมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจที่สูงเป็นอันดับ 2 ของอาเซียน ดังนั้น หากประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้สำเร็จ

อัตราผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการลงทุนดังกล่าว ย่อมมีมูลค่าสูงมากกว่าร้อยละ 1.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศไทย

ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) ได้ประเมินว่า ประเทศไทยจะต้องใช้งบประมาณมากกว่าร้อยละ 5 ของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศเป็นเวลาอย่างน้อย 5 ปีเพื่อให้เพียงพอต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในแต่ละปีโดยผ่านมาตรการเชิงป้องกันไม่ให้เกิดเด็กนอกระบบการศึกษารุ่นใหม่จากกลุ่มนักเรียนยากจนหรือด้อยโอกาสซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษา ที่มีจำนวนมากกว่า 2 ล้านคน และมาตรการแก้ไขปัญหาเด็กนอกระบบการศึกษาที่มีอยู่แล้ว จำนวนมากกว่า 5 แสนคน ซึ่งนำไปสู่การกำหนดเป็นข้อสังเกตในท้ายพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 โดยระบุว่ารัฐบาลควรจัดสรรเงินอุดหนุนตามร่างมาตรา 6(3) ให้แก่ กศศ. ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของเงินงบประมาณรายจ่ายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของปีงบประมาณก่อนหน้า เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าวซึ่งมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูง

4. สรุปผลการวิเคราะห์และข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากการใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มอัตราการเจริญเติบโต (น้ำหนัก/ส่วนสูง) และอัตราการมาเรียน หลังจากมีการเพิ่มอัตราเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษ (ทุนเสมอภาค) ที่จัดสรรตรงไปที่ครอบครัวและนักเรียนจากภาคเรียนละ 1,000 บาท ในปีการศึกษา 2/2562 เป็นภาคเรียนละ 2,000 บาท ในปีการศึกษา 1/2563 พบว่า ค่ามาตรฐานของน้ำหนักเปรียบเทียบกับอายุและค่ามาตรฐานของส่วนสูงเปรียบเทียบกับอายุของนักเรียนยากจนพิเศษหลังได้รับเงินอุดหนุนฯ ชยับไปทางขวา แสดงว่าจำนวนนักเรียนที่มีน้ำหนักและส่วนสูงน้อยกว่าเกณฑ์มีจำนวนลดลง หรือมีการเปลี่ยนแปลงของน้ำหนักและส่วนสูงในทิศทางที่ดีขึ้น นักเรียนที่มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ (น้อยกว่า -1 SD) มีจำนวนลดลงหลังได้รับเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษในอัตราใหม่ที่เพิ่มขึ้น ในกลุ่มนักเรียนอายุ 6 – 11 ปี (เทียบเท่าประถมศึกษา) มีความแตกต่างของค่ามาตรฐานของน้ำหนักเปรียบเทียบกับอายุเฉลี่ย (W/A) ระหว่างนักเรียนที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุนฯ และได้รับเงินอุดหนุนฯ มีค่าดีขึ้นเท่ากับ 0.01

การสนับสนุนทุนเสมอภาคอย่างต่อเนื่อง 3 ภาคเรียน (ปีการศึกษา 2/2561 – 2/2562) ช่วยยกระดับอัตราการมาเรียนของเด็กยากจนพิเศษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะนักเรียนยากจนพิเศษที่มีอัตราการมาเรียนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด ซึ่งก่อนได้รับเงินทุนเสมอภาค เมื่อภาคเรียนที่ 1/2561 เด็กกลุ่มนี้มีอัตราการมาเรียนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 69.9 แต่เมื่อเด็กกลุ่มนี้ได้รับเงินช่วยเหลือในภาคเรียนถัดมา พบว่า อัตราการมาเรียนเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 89.6 และเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 90.5 ในปีการศึกษา 2562 หลังจากการเพิ่มอัตราการสนับสนุนทุนเสมอภาคจาก 1,600 บาทต่อปี เป็น 3,000 บาทต่อปี ดังนั้น การสนับสนุนทุนเสมอภาคและการเพิ่มอัตราเงินอุดหนุนฯ ให้แก่นักเรียนยากจนพิเศษ

โดยพิจารณาความสอดคล้องกับระดับการศึกษาจะสามารถช่วยลดอัตราการขาดเรียนของนักเรียนยากจนพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการได้รับเงินอุดหนุนฯ ในอัตราที่เพิ่มขึ้น จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย และอัตราการมาเรียนของนักเรียนทุนเสมอภาค เมื่อเทียบกับนักเรียนที่ไม่ได้รับทุนเสมอภาคอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยควบคุมปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงต่อตัวแปรเป้าหมายทั้ง 2 ให้คงที่ แต่ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างนักเรียนยากจนพิเศษและนักเรียนทั่วไปยังคงมีอยู่ เนื่องด้วยการให้เงินอุดหนุนฯ ทุนเสมอภาคในอัตรา 3,000 บาทต่อปีการศึกษาแล้วก็ยังไม่เพียงพอต่อ ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาที่ครัวเรือนยากจนและยากจนพิเศษจำเป็นต้องจ่ายเพิ่มในแต่ละปีดังแสดง ในตารางที่ 5 ซึ่งแสดงผลการสำรวจค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือนยากจนที่แม่จะมีการอุดหนุน ค่าใช้จ่าย 5 รายการจากงบเรียนฟรี 15 ปีของรัฐบาลเป็นประจำทุกปีแล้วก็ตาม สำนักงานสถิติก็ยังคงสำรวจ พบภาระค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่ม (Out of Pocket) ด้านการศึกษาใน 4 รายการที่แสดงในตารางที่ 5 นี้เป็นประจำ ทุกปี โดยระดับภาระค่าใช้จ่ายจะเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษาที่สูง จากระดับอนุบาลที่ 4,099 บาท และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญที่ 8,454 บาท ซึ่งล้วนสูงกว่าอัตราทุนเสมอภาคที่ กสศ. จัดสรร ให้ในแต่ละปี

ตารางที่ 5 ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือนชั้นรายได้ที่ 2*
จำแนกตามระดับการศึกษาและรายการใช้จ่าย พ.ศ. 2562 (บาท/คน/ปี)

ระดับการศึกษา	ค่าเล่าเรียน	ค่าเครื่องแบบ	ค่าสมุด หนังสือ อุปกรณ์	ค่าเดินทาง	รวม
อนุบาล	983	661	280	2,175	4,099
ประถม	1,434	824	507	2,358	5,123
ม.ต้น	1,776	1,249	785	2,840	6,650
ม.ปลาย (สามัญ)	2,831	1,358	921	3,344	8,454

* ครัวเรือนที่มีชั้นรายได้ต่ำกว่าเดซิล์ที่ 2 ซึ่งเป็นระดับรายได้ที่ต่ำกว่าเส้นความยากจน
ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน พ.ศ. 2562, สำนักงานสถิติแห่งชาติ (เฉพาะสถานศึกษารัฐ)

เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาให้แก่ครัวเรือนยากจนและยากจนพิเศษ และป้องกันความเสี่ยงในการหลุดออกจากระบบการศึกษาของผู้เรียนจากครัวเรือนดังกล่าว กสศ. จึงได้ ดำเนินการนำเสนอข้อเท็จจริงและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาด้านภาระค่าใช้จ่าย ด้านการศึกษาของครัวเรือนยากจน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่งบเรียนฟรี 15 ปี ทั้ง 4 รายการ อาจยังไม่ครอบคลุมนี้ ให้แก่หน่วยงานด้านงบประมาณ และหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อประกอบการดำเนินการ จัดสรรงบประมาณเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้แก่ประชากรกลุ่มนี้อย่างยั่งยืนในอนาคต

โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (TSQP)

การดำเนินโครงการ TSQP รุ่นที่ 1 ผ่าน 5 สถาบัน ในโรงเรียนเป้าหมาย 290 แห่ง ของแต่ละสถาบัน ได้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งด้านนามธรรมและรูปธรรม รวมถึงมิติในด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามพบว่า มีข้อจำกัดที่เป็นความท้าทายในการพัฒนาโครงการในอนาคต เช่น การจัดระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ และการรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นต้น โดยสามารถสรุปข้อค้นพบจากการดำเนินงานโครงการได้ดังนี้

สภาพเริ่มต้นของโครงการ: ความเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนและรูปแบบการพัฒนาของสถาบันรับทุนการพัฒนา

จากข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนก่อนเข้าร่วมโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดกลางในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) ซึ่งเปิดสอนในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น และมีสัดส่วนนักเรียนยากจน ร้อยละ 37.41 โดยในส่วนนี้มีจำนวนร้อยละ 10.68 เป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

ทั้งนี้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาครูและโรงเรียนของสถาบันที่รับทุนการพัฒนาที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ (core learning outcomes) พบว่า ในด้านความเสมอภาค นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 21.34 ส่วนในด้านคุณภาพ นักเรียนมีทักษะสูงขึ้น ร้อยละ 39 และด้านคุณธรรมสูงขึ้น ร้อยละ 27.60

นอกจากนี้ผลการวิจัยเชิงคุณภาพยังพบว่านักเรียนในสถานศึกษาเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงประจักษ์ในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คติวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสื่อสาร ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต รวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรม ได้แก่ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ และความมีจิตสาธารณะ

ในส่วนของรูปแบบการพัฒนาฯ ของสถาบันที่รับทุนพบว่า ทั้ง 5 สถาบัน มีรูปแบบการพัฒนาที่แตกต่างกันไป ได้แก่

- 1) มหาวิทยาลัยขอนแก่น ใช้นวัตกรรมการศึกษาขั้นเรียน และวิธีการแบบเปิด ด้วยสาระและวิธีการทางคณิตศาสตร์
- 2) มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ใช้นวัตกรรมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด ตามแนวทางขององค์การค่าเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD)
- 3) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ใช้กระบวนการจัดปัญหา พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้บ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ในระดับชั้นอนุบาล - ประถมศึกษาปีที่ 3 และโครงการฐานวิจัย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป

- 4) **มูลนิธิลำปลายมาศพัฒนา** ใช้วิธีการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนทั้งระบบด้วยนวัตกรรมจิตศึกษา ซึ่งมีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) และกระบวนการชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)
- 5) **มูลนิธิสตาร์ฟิชคันทรีโฮม** ใช้นวัตกรรม STEAM Design Process

ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานพัฒนาครูและโรงเรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 10 ประการ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถ มีความรับผิดชอบ กล้าคิด กล้าทำ เสียสละ และการบริหารจัดการที่ดี (2) การใช้องค์ความรู้เป็นฐานของโค้ชในการพัฒนาทุกระดับ (3) ครูมีจิตวิญญาณของความเป็นครู และมีการปรับการเรียน เปลี่ยนการสอนที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (4) สถาบันที่รับทุนมีการจัดทีมงานและโค้ชที่มีคุณภาพ มีความรู้ และมีความสามารถ (5) การมีงบประมาณที่เหมาะสมต่อการพัฒนาและสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมของโรงเรียน (6) การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนา (7) นักเรียนมีอิสระในการเรียนรู้ ตามความถนัดและความต้องการ (8) ชุมชนและพ่อแม่ผู้ปกครองให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วม (9) โรงเรียนมีอิสระในการบริหารจัดการ และ (10) การสนับสนุนด้านนโยบายจากต้นสังกัด

นอกจากนี้ ในกระบวนการดำเนินงานยังสะท้อนให้เห็นเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จที่สำคัญ 6 ประการ ประกอบด้วย (1) ต้นสังกัดของสถานศึกษามีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาครูและโรงเรียน ชัดเจนและอำนวยความสะดวกในการพัฒนาทุกระดับ (2) กสศ. มีนโยบายและให้การสนับสนุนการพัฒนาครูและโรงเรียนอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปี (3) สถาบันที่รับทุนการพัฒนา มีการวิจัยและพัฒนาวิธีการให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของโรงเรียน (4) โค้ชแต่ละสถาบันมีจิตวิญญาณของความเป็นโค้ช มีความรู้ความสามารถให้คำปรึกษาตามสถานการณ์กับผู้บริหารและครู (5) โรงเรียนมีเป้าหมายและค่านิยมร่วมกันของทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนตามความถนัดและความต้องการ และ (6) สภาพแวดล้อมทางการศึกษาเอื้อต่อการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานพัฒนาครูและโรงเรียน

การพัฒนาครูและโรงเรียนของสถาบันที่รับทุน สามารถสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน ดังนี้

ด้านประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่

- 1) **ความคุ้มค่า** ด้านสังคมที่การพัฒนาได้นำไปสู่เจตคติและค่านิยมที่ดีในการพัฒนาครูและโรงเรียน ทั้งระบบ และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการดูแลนักเรียนและติดตามการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน

- 2) **ความทันเวลา** การดำเนินงานพัฒนาครูและโรงเรียนโดยรวมเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด แม้ว่าจะมีความล่าช้าอันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ก็ตาม
- 3) **ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ** ครอบคลุมทั้งการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการเรียนรู้ ที่เกิดองค์ความรู้และนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้จากการพัฒนาที่หลากหลาย ความสามารถทางการบริหารจัดการที่เพิ่มขึ้นของผู้บริหารโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนของครู และการเรียนเชิงรุกด้วยการปฏิบัติจริงตามความถนัดและความต้องการของนักเรียน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและติดตามดูแลนักเรียนของผู้ปกครองและชุมชน

ด้านประสิทธิผล ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่

- 1) **การบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์** ในด้านการจัดกิจกรรมการพัฒนาของสถาบันที่รับการ พัฒนา และด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งการพัฒนาทักษะและคุณธรรม
- 2) **ความพึงพอใจของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน** ในการเข้าร่วมโครงการ ที่เกิดการ พัฒนาครู และการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียน
- 3) **สถาบันที่รับการ พัฒนาและโค้ช** มีการปรับใช้นวัตกรรมเพื่อให้ครูเกิดการ พัฒนาวิธีการเรียน การสอนและมีอิสระในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 4) **ความยั่งยืนตามแนวทางการพัฒนา** มีแนวโน้มว่าโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจะมีการพัฒนา ตามแนวทางที่สถาบันรับทุนเสนอแนะ ทั้งการคงรูปแบบกิจกรรม การต่อยอดความรู้ และการ ประยุกต์ใช้ตามบริบทของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะจากการถอดบทเรียนโครงการ

การดำเนินงานดังกล่าว ควรมีการสานต่อการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวจนกลายเป็น วัฒนธรรมการพัฒนา โดยจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี พร้อมไปกับการได้รับการสนับสนุน ทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติจากหน่วยงานต้นสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และสถาบัน ทางสังคมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการ เชื่อมโยง และสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อนำนวัตกรรมและจุดเด่น ของโครงการไปใช้ในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและขยายผลให้ครอบคลุมการบริหารจัดการโรงเรียน ทั้งระบบ รวมถึงการสนับสนุนจากสถาบันทางวิชาการที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งในรูปของการสนับสนุนทางตรง และการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรม

บทเรียนหนุนเสริมโครงการพัฒนากทักษะแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และด้อยโอกาสที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และทักษะในการประกอบอาชีพจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ “โอกาส” ทั้งโอกาสในการได้รับการเรียนรู้และการฝึกฝนทักษะอาชีพ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับ ความผันผวนของสถานการณ์รอบข้างที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ในการสร้างโอกาสให้กับ “ผู้ด้อยโอกาส” จะต้องมีการสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการพัฒนาทักษะความรู้ และการพัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งปรับเปลี่ยนไปตามแต่ละชุมชนหรือพื้นที่ โดยโครงการมีรูปแบบการดำเนินงาน ที่ผสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อช่วยในการพัฒนาทักษะ สร้างโอกาส และยกระดับคุณภาพชีวิต ของผู้ด้อยโอกาสกลุ่มนี้

การสร้างโครงข่ายสัมพันธ์แห่งการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยต่าง ๆ

การขับเคลื่อนและพัฒนาทักษะอาชีพให้กับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส โครงการ ดำเนินการผ่านการสร้างโครงข่ายสัมพันธ์แห่งการเรียนรู้บนฐานของการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ อันประกอบไปด้วย เครือข่ายความร่วมมือและการหนุนเสริมพลังจากหลายภาคส่วน ได้แก่ (1) กสศ. (2) คณะทำงานทีมกลาง (3) กลไกระดับภาค หรือทีมโค้ช (4) หน่วยพัฒนาอาชีพผู้ทำโครงการ (5) กลุ่มเป้าหมาย และ (6) ภาครีในระดับพื้นที่

โครงการได้ดำเนินการประสานและพัฒนาศักยภาพให้กับทีมกลไกระดับภาค รวมถึงการหนุนเสริม การติดตามประเมินผล และเก็บข้อมูล เพื่อใช้ในการสนับสนุนการทำงานของภาคีเครือข่าย โดยสนับสนุน ให้กลไกระดับภาค หรือทีมโค้ช มีบทบาทสำคัญในการเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชนหรือพื้นที่ ทั้งการช่วย ระดมความคิด และการสร้างเป้าประสงค์ร่วมกันในการทำงาน รวมถึงการกระตุ้นและดูแลหน่วยพัฒนา อาชีพ เพื่อให้สามารถออกแบบการทำงานในขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับ ความ ต้องการ ตลอดจนโครงการได้จัดตั้งกระบวนการในการอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการเรียนรู้ ให้แก่ ชุมชนและพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้เห็นถึงศักยภาพที่ซ่อนอยู่ และสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดในการพัฒนา ตนเองได้ในระยะต่อไป

นอกจากนี้ การทำงานในรูปแบบของเครือข่ายในระดับพื้นที่และชุมชน ภายใต้แนวคิดการใช้ชุมชน เป็นฐาน ได้ทำให้หน่วยพัฒนาอาชีพที่ทำงานใกล้ชิดกับภาครีระดับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ ทบทวน และปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานร่วมกับชุมชนอยู่เสมอ ภายใต้บริบทที่กลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลาย และ มีความจำเป็นที่จะต้องมีการออกแบบวิธีการดำเนินงานในแต่ละโครงการอย่างเฉพาะ เพื่อให้เหมาะสมกับ บริบทของชุมชนและพื้นที่

การออกแบบและการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีพลวัตและมีประสิทธิภาพ

เมื่อบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงไป สภาพของการเป็นผู้ด้อยโอกาส หรือความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การใช้รูปแบบการอบรมหรือฝึกฝนทักษะอาชีพในรูปแบบเดิมที่เป็น “สูตรสำเร็จ” ซึ่งเน้นผู้ฝึกสอนเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้และทักษะ และให้ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นผู้รับ (passive learning) จึงเป็นวิธีการที่มีข้อจำกัดและไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

กลไกระดับภาค หรือทีมโค้ช ที่ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นแม่แบบในการทำงานร่วมกับพื้นที่ มีการออกแบบการติดตามประเมินผล และหนุนเสริมการทำงานของหน่วยพัฒนาอาชีพในระดับภาค รวมถึงการออกแบบเครื่องมือการจัดการความรู้ให้กับหน่วยพัฒนาอาชีพที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินงานในพื้นที่ชุมชน ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ในฐานะกลไก และเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างกระบวนการทางความคิดให้กับหน่วยพัฒนาอาชีพ เพื่อออกแบบกระบวนการพัฒนาทักษะแรงงานที่มีประสิทธิภาพให้กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุม

การบูรณาการสร้างองค์ความรู้และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

การพัฒนาทักษะแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน นอกจากจะสะท้อนให้เห็นกระบวนการทำงานที่เน้นความสำคัญของเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่แล้ว การดำเนินงานดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงการได้ข้อค้นพบในระหว่างการทำงานด้วยกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างองค์ความรู้ในการทำงานทั้งในระดับพื้นที่และในระดับกลไกส่วนกลาง เพื่อการยกระดับเป็น “โมเดล” หรือ รูปแบบในเชิงโครงสร้างที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นหลักการในการพัฒนาชุมชนของกลุ่มเป้าหมาย และสามารถนำไปบูรณาการปรับใช้กับชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวได้ โดยเฉพาะกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยพัฒนาอาชีพกับชุมชน และการสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่

ในช่วงปีงบประมาณ 2563 ที่ผ่านมา ยังมีโครงการอีกหลายโครงการของ กสศ. ที่กำลังอยู่ระหว่างการดำเนินการและคาดว่าจะมีบทเรียนหรือข้อค้นพบอันเป็นประโยชน์ต่อการทำงานหรือสร้างต้นแบบขยายผลไปยังพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งเมื่อแต่ละโครงการได้ดำเนินงานเป็นระยะเวลาสมควรแล้ว กสศ. จะจัดทำข้อค้นพบหรือถอดบทเรียนจากโครงการนั้น และกลั่นกรองเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป

ก้าวต่อไปของ กสศ.

ตลอดสองปีแรกในการดำเนินงาน คณะกรรมการบริหาร กสศ. และสำนักงานฯ ได้มีโอกาสเรียนรู้และทำงานร่วมกับหลากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม เพื่อร่วมกันสนับสนุนการสร้าง ความเสมอภาคทางการศึกษา โดยคณะกรรมการบริหารของ กสศ. ตระหนักถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณและ สถานะบทบาทของ กสศ. ในการสร้างองค์ความรู้ต้นแบบ และเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนากลไกการปฏิรูป เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแล้วส่งต่อต้นแบบให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีการปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เน้นบทบาทการเป็นหน่วยงานที่ใช้ความรู้ นำ ค้นหานวัตกรรม และผลักดันต้นแบบเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

เรียนรู้จากบทเรียนความมุ่งมั่นในการทำงานร่วมกัน

แม้ว่าในระยะสองปีที่ผ่านมา กสศ. จะได้รับการจัดสรรงบประมาณราว 1 ใน 10 ของขนาดทรัพยากร ที่คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) ประเมินไว้ แต่ด้วยความร่วมมือที่ กสศ. ได้รับจาก หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงประชาชนผู้บริจาค จึงทำให้การดำเนินงานของ กสศ. สามารถสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนากลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษา ผู้พิการ และประชาชนผู้ขาดแคลน ทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ได้ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งการดำเนินงานจะไม่สำเร็จหากปราศจาก การสนับสนุนของครูและผู้บริหารสถานศึกษาทั่วประเทศ เพื่อให้การดำเนินงานในระยะต่อไปของ กสศ. สามารถ ต่อ ยอดความสำเร็จและพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้อย่างเต็มที่ กสศ. จำเป็นต้องเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ทั้งในระดับพื้นที่ ประเทศ และนานาชาติ เพื่อนำมาสร้างสรรค์นวัตกรรมการทำงานในก้าวต่อไปของ กสศ. ให้ดียิ่งขึ้นกว่าสองปี ที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความท้าทายจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งทำให้สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำ ด้านการศึกษามีแนวโน้มสูงขึ้น

ยกระดับยุทธศาสตร์เพื่อปฏิรูปเชิงระบบ (Systems Reform)

การดำเนินงานในปีต่อไปของ กสศ. คณะกรรมการบริหาร กสศ. ได้ปรับปรุงพันธกิจ เป้าประสงค์ และ ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน โดยเน้นบทบาทการเป็นองค์กรสนับสนุนการปฏิรูปเชิงระบบ (Systems Reform) และ กระตุ้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Catalyst) ร่วมกับหน่วยงานและกลไกทั้งในและนอกระบบการศึกษา

ทั้งในระดับพื้นที่ ประเทศ และนานาชาติ และมุ่งเน้นให้ กสศ. เป็นองค์กรขนาดเล็กที่ทำงานร่วมกับหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคท้องถิ่น ในการปฏิรูปเชิงระบบและกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยนวัตกรรม เครื่องมือและกลไกการทำงาน ที่สามารถเป็นตัวเปลี่ยนเกม (Game Changer) การทำงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) การวิจัยเชิงระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษา (EdTech) และนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education) เป็นต้น ซึ่งได้รับการทดสอบ และ ยืนยันประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการในพื้นที่จริง เพื่อส่งต่อมาตรการและข้อเสนอเชิงนโยบายให้แก่ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคท้องถิ่น สู่การปฏิรูปเชิงระบบที่ยั่งยืน ตามบทบาทอำนาจหน้าที่และ เจตนาธรรมที่ระบุในรัฐธรรมนูญ และ พ.ร.บ. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561

เดินหน้าแผนขับเคลื่อน เพื่อความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock)

กสศ. ได้รับมอบหมายเพิ่มเติมจากคณะรัฐมนตรีใน พ.ศ. 2563 ให้เป็นหน่วยงานหลักในกิจกรรมปฏิรูป ประเทศด้านการศึกษา เพื่อการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย ตามแผน การปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563) ร่วมกับหน่วยงานภาคี ในการจัดทำ แผนการขับเคลื่อนกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 – 2565

ก้าวต่อไป “ปวงชนเพื่อการศึกษา”

ในก้าวต่อไปของการทำงานเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กสศ. จะใช้กรอบปรัชญาการปฏิบัติงาน “ปวงชนเพื่อการศึกษา” (All for Education) ซึ่งเป็นข้อสรุปจากการประชุมวิชาการนานาชาติปวงชนเพื่อ การศึกษา (International Conference on Equitable Education: All for Education) ในวาระครบรอบ 30 ปี ปฏิญญาสากลว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All Declaration) ที่ กสศ. ได้ร่วมกับ กระทรวงศึกษาธิการ องค์การยูเนสโก และหน่วยงานภาคนานาชาติ ร่วมนำประสบการณ์ 30 ปี ในการลด ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการต่อสู้กับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ใน พ.ศ. 2563 เป็นเข็มทิศนำทาง ให้ กสศ. ปฏิบัติงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งในประเทศและนานาชาติ และการส่งต่อองค์ความรู้ให้กับหน่วยงาน หลักที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายหรือต่อยอดการพัฒนา เพื่อให้เกิดระบบนิเวศที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ทุกคนมีหลักประกันโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพ ของตนได้อย่างแท้จริง

- รายงานผลการดำเนินงาน
ของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน
- รายงานการเงิน
- สรุปข้อมูลสำคัญทางการเงิน
- การกำกับดูแลโครงการ
- รายงานคณะกรรมการบริหาร
- รายงานที่ปรึกษาและคณะกรรมการ
- รายงานคณะทำงานจัดทำรายงานประจำปี

รายงานผลการดำเนินงาน ของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน

คณะกรรมการตรวจสอบภายใน (คตส.) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงการคลัง เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงบประมาณคนหนึ่ง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งคนหนึ่ง เป็นกรรมการ รวมเป็นจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ นางภัทรพร วรทรัพย์ เป็นประธานกรรมการ นายอภิชาติ รัตนราศรี และนายชาติ จันทนยิ่งยง เป็นกรรมการ ในการตรวจสอบภายใน สำนักงาน กสศ. จัดให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการ คตส.

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 คตส. ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหาร กสศ. โดยมีการประชุมรวม 8 ครั้ง มีการประชุมร่วมกับผู้สอบบัญชี และผู้จัดการกองทุน กสศ. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน โดย คตส. ได้รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการบริหาร กสศ. เป็นรายไตรมาส

สรุปสาระสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบภายใน

1. การสอบทานงบการเงิน

คตส. สอบทานให้สำนักงาน กสศ. มีการรายงานทางการเงินอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ โดยได้สอบทานรายงานทางการเงินรายไตรมาสร่วมกับผู้บริหาร และรายงานทางการเงินประจำปีร่วมกับผู้สอบบัญชีของสำนักงาน กสศ. โดยพิจารณาความถูกต้องครบถ้วนของรายงานทางการเงิน ความเหมาะสมของนโยบายการบัญชี ความเพียงพอของการเปิดเผยข้อมูล และความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดทำรายงานทางการเงินเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายและมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป มีความน่าเชื่อถือและทันเวลา รวมทั้งมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานทางการเงินประจำปีอย่างเพียงพอ ให้ประชาชนทราบในเว็บไซต์ (Website) ของสำนักงาน กสศ.

2. การสอบทานกระบวนการบริหารความเสี่ยง

คตส. ได้ติดตามและเร่งรัด ให้สำนักงาน กสศ. จัดทำแผนการบริหารความเสี่ยงองค์กร ซึ่งครอบคลุมถึงนโยบาย แผนงาน และแนวทางการบริหารความเสี่ยง รวมทั้งการจัดการความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของสำนักงาน กสศ. เพื่อให้มีความพร้อมรองรับสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้

3. การสอบทานประสิทธิผลของกระบวนการควบคุมภายใน

คตส. ได้สอบทานการควบคุมภายในของสำนักงาน กสศ. โดยเสนอแนะให้สำนักงาน กสศ. จัดวางระบบการควบคุมภายในให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์

ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561 รวมทั้งให้นำข้อเสนอแนะของผู้สอบบัญชีตามรายงานการสอบทานระบบการควบคุมภายในที่เกี่ยวกับระบบการเงินและการบันทึกบัญชีไปดำเนินการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. การกำกับดูแลงานตรวจสอบภายใน

คตส. ได้สอบทานแผนการตรวจสอบประจำปี แผนการตรวจสอบระยะยาวและผลการตรวจสอบของฝ่ายตรวจสอบภายใน โดยให้ข้อเสนอแนะและติดตามการดำเนินการแก้ไขในประเด็นที่มีนัยสำคัญเพื่อให้เกิดการกำกับดูแลที่ดีและมีการควบคุมภายในที่เพียงพอ รวมถึงสอบทานการทบทวนกฎบัตรของฝ่ายตรวจสอบภายในประจำปี ทั้งนี้ฝ่ายตรวจสอบภายในของสำนักงาน กสศ. ได้จัดจ้างผู้เชี่ยวชาญงานตรวจสอบภายในมาปฏิบัติงานสนับสนุนงานตรวจสอบและฝึกปฏิบัติงานจริงให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายตรวจสอบภายใน เพื่อสร้างความมั่นใจว่างานด้านการตรวจสอบภายในของสำนักงาน กสศ. เป็นไปตามหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการตรวจสอบภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561

5. การรักษาคุณภาพของ คตส.

คตส. ได้ทบทวนกฎบัตรประจำปีและประเมินผลการปฏิบัติงานโดยใช้วิธีการประเมินตนเองแบบรายคณะพร้อมกัน ตามแบบประเมินที่ได้เทียบเคียงแบบประเมินของกรมบัญชีกลางและหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีลักษณะการดำเนินงานคล้ายคลึงกัน เพื่อให้มั่นใจว่าการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ ดีเยี่ยม ซึ่งได้รายงานผลการปฏิบัติงานให้คณะกรรมการบริหาร กสศ. ทราบทุกไตรมาส อีกทั้งได้ให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงระบบบริหารความเสี่ยงระบบการควบคุมภายใน และการกำกับดูแลที่ดี

6. การพิจารณาแต่งตั้งผู้สอบบัญชีประจำปี 2564

คตส. พิจารณาให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีปีงบประมาณ 2564 โดยสำนักงาน กสศ. นำเสนอบริษัท สอบบัญชีธรรมนิติ จำกัด ที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีประสบการณ์ที่เหมาะสมและมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน โดยเสนอชื่อนายสุวัฒน์ มณีกนกสกุล หรือ นางสาวอริสา ชุมวิสูตร เป็นผู้สอบบัญชีของสำนักงาน กสศ. สำหรับปีงบประมาณ 2564 โดยเสนอค่าบริการสอบบัญชี จำนวนทั้งสิ้น 555,000.00 บาท พร้อมได้พิจารณาความเหมาะสมของค่าบริการสอบบัญชีและเสนอคณะกรรมการบริหาร กสศ. เพื่อพิจารณาอนุมัติแต่งตั้งผู้สอบบัญชี และเสนอสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

โดยสรุป คตส. ได้ปฏิบัติตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ที่ได้ระบุไว้ในกฎบัตรของ คตส. โดยใช้ความรู้ความสามารถ ความระมัดระวัง ความรอบคอบ และมีความเป็นอิสระอย่างเพียงพอ ตลอดจนได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

นางภัทรพร วรทรัพย์
ประธานกรรมการตรวจสอบภายใน

รายงานการเงิน สำหรับปีสิ้นสุด วันที่ 30 กันยายน 2563

รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

เสนอ คณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบรายงานการเงินของ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กองทุนฯ) ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่า รายงานการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและมาตรฐานการสอบบัญชี ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในวรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบรายงานการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากกองทุนฯ ตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินที่กำหนดโดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและข้อกำหนดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบรายงานการเงิน และข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามความรับผิดชอบด้านจรรยาบรรณอื่นๆ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและข้อกำหนดจรรยาบรรณเหล่านี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

ความรับผิดชอบของผู้บริหารต่อรายงานการเงิน

ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำและนำเสนอรายงานการเงินเหล่านี้โดยถูกต้องตามที่ควรตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด และรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมภายในที่ผู้บริหารพิจารณาว่าจำเป็นเพื่อให้สามารถจัดทำรายงานการเงินที่ปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด

ในการจัดทำรายงานการเงิน ผู้บริหารรับผิดชอบในการประเมินความสามารถของกองทุนฯ ในการดำเนินงานต่อเนื่อง เปิดเผยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่อเนื่องตามความเหมาะสม และการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่อง เว้นแต่มีข้อกำหนดในกฎหมายหรือเป็นนโยบายรัฐบาลที่จะเลิกกองทุนฯ หรือหยุดดำเนินงานหรือไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องต่อไปได้

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบรายงานการเงิน

การตรวจสอบของข้าพเจ้ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่า รายงานการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด และเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีซึ่งรวมความเห็นของข้าพเจ้าอยู่ด้วย ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลคือความเชื่อมั่นในระดับสูงแต่ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าการปฏิบัติตามตรวจสอบตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและมาตรฐานการสอบบัญชีจะสามารถตรวจพบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่มีอยู่ได้เสมอไป ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอาจเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด และถือว่ามีสาระสำคัญเมื่อคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่ารายการที่ขัดต่อข้อเท็จจริงแต่ละรายการหรือทุกรายการรวมกันจะมีผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้รายงานการเงินจากการใช้รายงานการเงินเหล่านี้

ในการตรวจสอบของข้าพเจ้าตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและมาตรฐานการสอบบัญชี ข้าพเจ้าได้ใช้ดุลยพินิจและการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพตลอดการตรวจสอบการปฏิบัติงานของข้าพเจ้ารวมถึง

- ระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในรายงานการเงิน ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ออกแบบและปฏิบัติตามวิธีการตรวจสอบ เพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงเหล่านั้น และได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ความเสี่ยงที่ไม่พบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตจะสูงกว่าความเสี่ยงที่เกิดจากข้อผิดพลาด เนื่องจากการทุจริตอาจเกี่ยวกับการสมรู้ร่วมคิดการปลอมแปลงเอกสารหลักฐานการตั้งใจละเว้นการแสดงผล การแสดงข้อมูลที่ไม่ตรงตามข้อเท็จจริงหรือการแทรกแซงการควบคุมภายใน

- ทำความเข้าใจในระบบการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ เพื่อออกแบบวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมกับสถานการณ์ แต่ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสดงความเห็นต่อความมีประสิทธิภาพของการควบคุมภายในของกองทุนฯ

- ประเมินความเหมาะสมของนโยบายการบัญชีที่ผู้บริหารใช้และความสมเหตุสมผลของประมาณการทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดทำขึ้นโดยผู้บริหาร

- สรุปร่วมกับความเหมาะสมของการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องของผู้บริหารและจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับ สรุปร่วมกับความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถของกองทุนฯ ในการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ ถ้าข้าพเจ้าได้ข้อสรุปว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ข้าพเจ้าต้องกล่าวไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้าโดยให้ข้อสังเกตถึงการเปิดเผยข้อมูลในรายงานการเงินที่เกี่ยวข้อง หรือถ้าการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวไม่เพียงพอ ความเห็นของข้าพเจ้าจะเปลี่ยนแปลงไป ข้อสรุปของข้าพเจ้าขึ้นอยู่กับหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับจนถึงวันที่ในรายงาน

ของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้า อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในอนาคตอาจเป็นเหตุให้กองทุนฯ ต้องหยุดการดำเนินงานต่อเนื่อง

- ประเมินการนำเสนอ โครงสร้างและเนื้อหาของรายงานการเงินโดยรวม รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลว่า รายงานการเงินแสดงรายการและเหตุการณ์ในรูปแบบที่ทำให้มีการนำเสนอข้อมูลโดยถูกต้องตามที่ควรหรือไม่

ข้าพเจ้าได้สื่อสารกับผู้บริหารในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ ซึ่งรวมถึงขอบเขตและช่วงเวลาของการตรวจสอบตามที่ได้วางแผนไว้ ประเด็นที่มีนัยสำคัญที่พบจากการตรวจสอบ รวมถึงข้อบกพร่องที่มีนัยสำคัญในระบบการควบคุมภายในหากข้าพเจ้าได้พบในระหว่างการตรวจสอบของข้าพเจ้า

ผู้สอบบัญชีที่รับผิดชอบงานสอบบัญชีและนำเสนอรายงานฉบับนี้คือ นางสาวอริสา ชุมวิสูตร

(นางสาวอริสา ชุมวิสูตร)

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ทะเบียนเลขที่ 9393

บริษัท สอบบัญชีธรรมนิติ จำกัด

กรุงเทพมหานคร

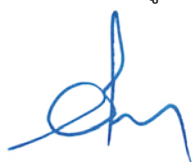
วันที่ 25 มกราคม 2564

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 30 กันยายน 2563

สินทรัพย์

สินทรัพย์	หมายเหตุ	บาท	
		2563	2562
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	4	574,397,934.49	1,828,407,581.17
ลูกหนี้อื่นระยะสั้น	5	882,354.10	868,928.26
เงินลงทุนระยะสั้น	6	1,100,036,354.86	-
ดอกเบี้ยค้างรับ		4,602,031.16	2,159,723.56
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น		947,583.85	219,288.17
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		1,680,866,258.46	1,831,655,521.16
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
เงินลงทุนระยะยาว	7	823,512,594.80	-
อุปกรณ์	8	65,838,859.03	29,868,172.37
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	9	51,832,908.39	30,046,594.60
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	10	3,362,830.00	2,665,870.00
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		944,547,192.22	62,580,636.97
รวมสินทรัพย์		2,625,413,450.68	1,894,236,158.13

ขอรับรองว่าเป็นรายการอันถูกต้องและเป็นจริง

(นายสุภกร บัวสาย)
ผู้จัดการกองทุนฯ

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
งบแสดงฐานะการเงิน (ต่อ)
ณ วันที่ 30 กันยายน 2563

หนี้สินและส่วนของทุน

หมายเหตุ	บาท	
	2563	2562
หนี้สินหมุนเวียน		
เจ้าหนี้ระยะสั้น	11 88,980,154.22	52,280,838.53
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	769,775.84	391,223.89
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	9,288,567.34	1,958,311.24
รวมหนี้สินหมุนเวียน	99,038,497.40	54,630,373.66
หนี้สินไม่หมุนเวียน		
หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น	67,875.00	40,125.00
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	67,875.00	40,125.00
รวมหนี้สิน	99,106,372.40	54,670,498.66
ส่วนของทุน		
ทุน	12 1,011,958,077.72	711,958,077.72
ส่วนเกินทุนจากการเปลี่ยนแปลง มูลค่าของเงินลงทุน	36,354.86	-
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสม	1,510,849,208.68	1,127,607,581.75
รวมส่วนของทุน	2,522,843,641.26	1,839,565,659.47
รวมหนี้สินสุทธิและส่วนของทุน	2,621,950,013.66	1,894,236,158.13

ขอรับรองว่าเป็นรายการอันถูกต้องและเป็นจริง

(นายสุภกร บัวสาย)
ผู้จัดการกองทุนฯ

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน
 สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2563

	หมายเหตุ	บาท	
		2563	2562
รายได้			
รายได้เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้	13	5,496,129,400.00	2,537,365,000.00
รายได้จากการอุดหนุน	14	600,785.84	8,023,277.51
รายได้จากเงินบริจาค	15	24,070,016.24	2,690,903.67
รายได้อื่น	16	15,475,356.25	9,407,519.13
กำไร (ขาดทุน) จากการจำหน่ายเงินลงทุน		2,509,701.95	-
รวมรายได้		5,538,785,260.28	2,557,486,700.31
ค่าใช้จ่าย			
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	17.1	47,888,227.26	27,522,765.32
ค่าใช้จ่ายโครงการ	17.2	5,016,885,396.63	1,880,686,376.41
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	17.3	67,375,665.71	29,526,851.78
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย		18,334,530.97	4,333,645.95
รวมค่าใช้จ่าย		5,150,483,820.57	1,942,069,639.46
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ		388,301,439.71	615,417,060.85

ขอรับรองว่าเป็นรายการอันถูกต้องและเป็นจริง

(นายสุภกร บัวสาย)
 ผู้จัดการกองทุนฯ

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนกองทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2563

หมายเหตุ	บาท			
	ทุนประเดิม	ส่วนเกินทุนจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินลงทุน	รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสม	รวม ส่วนของทุน
ยอดยกมา ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2562	711,958,077.72	-	1,127,607,581.75	1,839,565,659.47
ทุนประเดิมงวดที่ 2	300,000,000.00	-	-	300,000,000.00
ส่วนเกินทุนจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินลงทุน	-	36,354.86	-	36,354.86
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสำหรับงวด	-	-	388,301,439.71	388,301,439.71
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2563	1,011,958,077.72	36,354.86	1,515,909,021.46	2,527,903,454.04
ยอดยกมา ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2561	711,958,077.72	-	512,190,520.90	1,224,148,598.62
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสำหรับงวด	-	-	615,417,060.85	615,417,060.85
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2562	711,958,077.72	-	1,127,607,581.75	1,839,565,659.47

ขอรับรองว่าเป็นรายการอันถูกต้องและเป็นจริง

(นายสุภกร บัวสาย)
ผู้จัดการกองทุนฯ

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
งบกระแสเงินสด
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2563

	บาท	
	2563	2562
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ	388,301,439.71	615,417,060.85
ปรับกระทบยอดเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน		
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	18,334,530.97	4,333,645.95
ดอกเบียร์รับ	(15,414,530.18)	(9,243,647.40)
(กำไร) ขาดทุนจากการจำหน่ายเงินลงทุน	(2,509,701.95)	-
การตัดจำหน่ายส่วนเกินมูลค่าเงินลงทุน	4,886.20	-
กระแสเงินสดจากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์ และหนี้สินดำเนินงาน	388,716,624.75	610,507,059.40
สินทรัพย์ดำเนินงาน (เพิ่มขึ้น) ลดลง		
ลูกหนี้อื่นระยะสั้น	(13,425.84)	(619,528.26)
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	(728,295.68)	(55,090.19)
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น	(696,960.00)	(1,349,750.00)
หนี้สินจากการดำเนินงานเพิ่มขึ้น (ลดลง)		
เจ้าหนี้อื่นระยะสั้น	36,245,587.10	42,938,311.89
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	378,551.95	(361,837.05)
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	7,330,256.10	1,896,805.80
หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น	27,750.00	-
เงินสดสุทธิได้มาจาก (ใช้ไปใน) กิจกรรมดำเนินงาน	431,260,088.38	652,955,971.59

ขอรับรองว่าเป็นรายการอันถูกต้องและเป็นจริง

(นายสุกกร บัวสาย)
 ผู้จัดการกองทุนฯ

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
งบกระแสเงินสด (ต่อ)

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2563

	บาท	
	2563	2562
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน		
เงินสดจ่ายเพื่อซื้อเงินลงทุนระยะสั้น	(3,695,000,000.00)	-
เงินสดรับจากการขายเงินลงทุนระยะสั้น	2,597,509,701.95	-
เงินสดจ่ายเพื่อซื้อเงินลงทุนระยะยาว	(823,517,481.00)	-
เงินสดจ่ายซื้อสินทรัพย์ถาวร	(47,165,720.72)	(28,546,682.33)
เงินสดจ่ายซื้อสินทรัพย์ไม่มีตัวตน	(30,068,457.87)	(27,904,259.60)
เงินสดรับจากดอกเบี้ยรับ	12,972,222.58	7,083,923.84
เงินสดสุทธิได้มาจาก (ใช้ไปใน) กิจกรรมลงทุน	(1,985,269,735.06)	(49,367,018.09)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน		
เงินสดรับจากทุนประเดิม	300,000,000.00	-
เงินสดสุทธิได้มาจาก (ใช้ไปใน) กิจกรรมจัดหาเงิน	300,000,000.00	-
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดเพิ่มขึ้น (ลดลง)	(1,254,009,646.68)	603,588,953.50
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ณ วันต้นงวด	1,828,407,581.17	1,224,818,627.67
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ณ วันสิ้นงวด	574,397,934.49	1,828,407,581.17
	431,260,088.38	652,955,971.59
ข้อมูลเพิ่มเติมประกอบงบกระแสเงินสด		
รายการที่ไม่ใช่เงินสด		
เจ้าหนี้จากการซื้อสินทรัพย์ถาวร	1,383,477.90	2,898,913.55
เจ้าหนี้จากการซื้อสินทรัพย์ไม่มีตัวตน	4,669,317.88	4,296,529.40

ขอรับรองว่าเป็นรายการอันถูกต้องและเป็นจริง

(นายสุกกร บัวสาย)
ผู้จัดการกองทุนฯ

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

หมายเหตุประกอบงบการเงิน

วันที่ 30 กันยายน 2563

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 การจัดตั้งกองทุนฯ

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กองทุนฯ) ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 ตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 โดยให้มีการโอนบรรดากิจการทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ ภาระผูกพัน เจ้าหนี้ที่ และลูกจ้าง และเงินงบประมาณของกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน ตามระเบียบกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพว่าด้วยการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน พ.ศ. 2553 ที่มีอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับไปเป็นของกองทุนฯ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงหนี้ของกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพตามสัญญาเงินยืมระหว่างกระทรวงการคลัง เลขที่ 1/2554 ลงวันที่ 4 เมษายน 2554 และเลขที่ 2/2554 ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2554 สำหรับหนี้ดังกล่าวที่เป็นภาระของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ดำเนินการเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาและให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจมีมติให้หนี้ดังกล่าวเป็นพับได้ ซึ่งได้กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว

1.2 สถานที่ตั้งของกองทุนฯ

กองทุนฯ ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 388 อาคารเอส.พี ชั้น 13 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

1.3 วัตถุประสงค์ของกองทุนฯ เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1.3.1 ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม เพื่อให้เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กปฐมวัย ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย

1.3.2 ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส และผู้ด้อยโอกาส จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3.3 เสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียน การสอน สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกัน

1.3.4 ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้

1.3.5 ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษา เพื่อให้มีการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียน สามารถรู้และพัฒนาได้ตามความถนัดและศักยภาพของตน

1.3.6 ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย หรือค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาครูให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความรู้ และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนา ผู้เรียนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาโดยมีแรงจูงใจที่เหมาะสมรวมทั้งส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการ จัดตั้งสถาบันต้นแบบในการผลิตและพัฒนาครู

1.3.7 ดำเนินการหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา สนอง ความต้องการทางด้านกำลังแรงงาน และการยกระดับความสามารถของคนไทย

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

1.4 แหล่งที่มาของเงินและทรัพย์สินของกองทุนฯ มีดังนี้

- 1.4.1 เงินและทรัพย์สินที่ได้รับโอนมาตามมาตรา 47 และมาตรา 48
- 1.4.2 เงินที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นทุนประเดิมจำนวนหนึ่งพันล้านบาท
- 1.4.3 เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นรายปีตามแผนการใช้จ่ายเงินที่คณะกรรมการและคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว
- 1.4.4 เงินรายได้ที่ได้รับจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
- 1.4.5 รายได้จากการดำเนินงานและการลงทุนของกองทุน
- 1.4.6 เงินและทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้
- 1.4.7 รายได้หรือผลประโยชน์อื่นที่กองทุนได้รับไม่ว่าโดยทางใด
- 1.4.8 ดอกผลของเงินและทรัพย์สินของกองทุน

กองทุนฯ ได้รับการจัดสรรงบประมาณตาม พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2562 จำนวน 2,537,365,000 บาท และได้รับจัดสรรงบประมาณตาม พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2563 จำนวน 5,796,129,400 บาท ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วนตามประเภทของแหล่งที่มาคือ 1.4.2 เงินที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นทุนประเดิม 300,000,000 บาท และ 1.4.3 เงินอุดหนุนฯ 5,496,129,400 บาท โดยได้รับการจัดสรรแบ่งสองงวด คือ รับในไตรมาสที่ 1 และในไตรมาสที่ 2 ของปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 1,268,680,000 บาท และ 4,527,449,400 บาท ตามลำดับ

1.5 การลงทุนหาประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน

การลงทุนหาประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2561 และระเบียบกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการลงทุนหาผลประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน พ.ศ. 2562

2. เกณฑ์ในการจัดทำและนำเสนอรายงานการเงิน

2.1 หลักเกณฑ์ในการจัดทำรายงานการเงิน

- (1) รายงานการเงินนี้จัดทำขึ้นตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในหนังสือกระทรวงการคลังที่ กค. 0410.2/ว.67 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2561 รายการที่ปรากฏในงบการเงินนี้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐ และนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังประกาศใช้ ซึ่งรวมถึงหลักการและนโยบายการบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐ มาตรฐานการบัญชีภาครัฐ นโยบายการบัญชีภาครัฐ
- (2) รายงานการเงินนี้จัดทำขึ้นโดยใช้เกณฑ์ราคาทุนเดิม เว้นแต่จะได้เปิดเผยเป็นอย่างอื่นในนโยบายการบัญชี
- (3) รายงานการเงินฉบับภาษาไทยเป็นงบการเงินฉบับที่กองทุนฯ ใช้เป็นทางการตามกฎหมาย งบการเงินฉบับภาษาอังกฤษแปลมาจากงบการเงินฉบับภาษาไทยดังกล่าว

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

- 2.2 มาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่มีผลบังคับใช้ในงวดปัจจุบัน
กระทรวงการคลังได้ออกประกาศกระทรวงการคลัง ซึ่งลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้มาตรฐานการบัญชีที่ปรับปรุงใหม่ โดยให้ถือปฏิบัติกับรายงานการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 ตุลาคม 2562 เป็นต้นไป มีดังนี้
มาตรฐานการบัญชีภาครัฐ ฉบับที่ 9 เรื่อง รายได้จากรายการแลกเปลี่ยน
ผู้บริหารของกองทุนได้ประเมินแล้วเห็นว่ามาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับปรับปรุงใหม่ดังกล่าวไม่มีผลกระทบอย่างเป็นสาระสำคัญต่อรายงานการเงินสำหรับปีปัจจุบัน
- 2.3 มาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่มีผลบังคับใช้ในงวดอนาคต
กระทรวงการคลังได้ออกประกาศกระทรวงการคลัง ซึ่งลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้มาตรฐานการบัญชีที่ปรับปรุงใหม่ โดยให้ถือปฏิบัติกับรายงานการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 ตุลาคม 2563 เป็นต้นไป มีดังนี้
มาตรฐานการบัญชีภาครัฐ ฉบับที่ 23 เรื่อง รายได้จากรายการไม่แลกเปลี่ยน
ผู้บริหารกองทุนเชื่อว่ามาตรฐานการบัญชีภาครัฐที่ปรับปรุงใหม่ข้างต้น จะไม่มีผลกระทบอย่างเป็นสาระสำคัญต่อรายงานการเงินในงวดที่นำมาถือปฏิบัติ
3. นโยบายการบัญชีที่สำคัญ
- 3.1 การรับรู้รายได้และค่าใช้จ่าย
รายได้จากเงินงบประมาณ รับรู้เมื่อยื่นคำขอเบิกเงินจากกรมบัญชีกลางในกรณีเป็นการขอรับเงินเข้าบัญชีของกองทุน
รายได้จากการอุดหนุนรับรู้เมื่อได้รับเงิน
รายได้เงินบริจาครับรู้เมื่อได้รับเงิน
รายได้อื่นและค่าใช้จ่ายอื่นรับรู้ตามเกณฑ์คงค้าง
- 3.2 เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ประกอบด้วย เงินสดในมือและเงินฝากสถาบันการเงิน ซึ่งมีอายุครบกำหนดไม่เกิน 3 เดือน โดยไม่รวมรายการเงินฝากธนาคารที่มีภาระค้ำประกัน
- 3.3 ลูกหนี้อื่นระยะสั้น
กองทุนฯ รับรู้ลูกหนี้ภายในหน่วยงานกรณีให้พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ยืมเงินไปใช้จ่ายในการปฏิบัติงานตามมูลค่าที่จะได้รับ โดยไม่มีดอกเบี้ย

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

3.4 เงินลงทุนในหลักทรัพย์

เงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุนในความต้องการของตลาด

1. เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อค้าแสดงตามมูลค่ายุติธรรม การเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์บันทึกเป็นกำไรหรือขาดทุนในงบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน

2. เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขายแสดงตามมูลค่ายุติธรรม การเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์บันทึกเป็นรายการต่างหากในส่วนของทุน และจะบันทึกเป็นกำไรหรือขาดทุนในงบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงินเมื่อได้จำหน่ายหลักทรัพย์นั้นออกไป

3. เงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด แสดงมูลค่าตามวิธีราคาทุนตัดจำหน่าย โดยตัดจำหน่ายส่วนต่างตามวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง ซึ่งจำนวนที่ตัดจำหน่ายแสดงเป็นรายการปรับกับดอกเบี้ยรับ

มูลค่ายุติธรรมของหลักทรัพย์ตราสารทุนในความต้องการของตลาดคำนวณจากราคาเสนอซื้อครั้งสุดท้าย สิ้นวันทำการสุดท้ายของงวด ส่วนมูลค่ายุติธรรมของตราสารหนี้คำนวณโดยใช้อัตราผลตอบแทนที่ประกาศโดยสมาคมตลาดตราสารหนี้ไทย มูลค่ายุติธรรมของหน่วยลงทุนคำนวณจากมูลค่าสินทรัพย์สุทธิของหน่วยลงทุน

3.5 อุปกรณ์

อุปกรณ์แสดงในราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสมของสินทรัพย์และค่าเผื่อการลดมูลค่า (ถ้ามี)

ราคาทุนรับรู้เมื่อเริ่มแรกที่ได้สินทรัพย์มารวมถึงต้นทุนทางตรงอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการจัดหาสินทรัพย์ เพื่อให้สินทรัพย์อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้ได้ตามวัตถุประสงค์รวมทั้งต้นทุนในการรื้อถอน ขนย้าย และการบูรณะสถานที่ตั้งของสินทรัพย์ซึ่งเป็นภาระผูกพันของกองทุนฯ (ถ้ามี)

ต้นทุนของการปรับปรุงสินทรัพย์ให้ดีขึ้นอย่างสำคัญ ต้นทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงแทนส่วนประกอบของรายการสินทรัพย์ตามระยะเวลาที่กำหนด กองทุนฯ จะรับรู้ต้นทุนดังกล่าวไว้เป็นส่วนหนึ่งของราคาตามบัญชีของสินทรัพย์และคิดค่าเสื่อมราคา ทั้งนี้สำหรับกรณีที่มีการเปลี่ยนแทนและได้บันทึกเป็นส่วนหนึ่งของราคาตามบัญชีของสินทรัพย์ กองทุนฯ จะตัดมูลค่าตามบัญชีของส่วนประกอบที่ถูกเปลี่ยนแทนออก

รายจ่ายเกี่ยวกับการต่อเติม การต่ออายุหรือปรับปรุงสินทรัพย์ให้ดีขึ้น ซึ่งทำให้ราคาเปลี่ยนแทนในปัจจุบันของสินทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างเป็นสาระสำคัญจะรวมเป็นราคาทุนของสินทรัพย์ ส่วนค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษารับรู้ค่าใช้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีที่เกิดขึ้น

ค่าเสื่อมราคาของอุปกรณ์คำนวณจากราคาทุนหักมูลค่าคงเหลือของสินทรัพย์โดยวิธีเส้นตรงตามอายุการให้ประโยชน์โดยประมาณดังนี้

ส่วนปรับปรุงอาคารสำนักงานเช่า	5 และ 10	ปี
ครุภัณฑ์สำนักงาน	5	ปี
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	3 และ 5	ปี
ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว	5	ปี
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	3 และ 5	ปี
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	5	ปี

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

อุปกรณ์ที่ได้จากการรับโอนในการจัดตั้งเป็นกองทุนฯ คิดค่าเสื่อมราคาตามอายุการใช้งานที่ยังเหลืออยู่ของอุปกรณ์นั้น

ทุกสิ้นรอบปีบัญชีกองทุนฯ จะทบทวนมูลค่าคงเหลือของสินทรัพย์ อายุการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์ และวิธีการคิดค่าเสื่อมราคาให้เหมาะสม

กองทุนฯ คิดค่าเสื่อมราคาสำหรับส่วนประกอบของรายการสินทรัพย์แต่ละส่วนแยกต่างหากหากจากกัน เมื่อส่วนประกอบแต่ละส่วนนั้นมีต้นทุนที่มียุทธศาสตร์สำคัญเมื่อเทียบกับต้นทุนทั้งหมดของสินทรัพย์นั้น

ค่าเสื่อมราคารวมอยู่ในการคำนวณผลการดำเนินงาน

ไม่มีการคิดค่าเสื่อมราคาสำหรับสินทรัพย์ระหว่างก่อสร้างและอุปกรณ์ระหว่างติดตั้ง

กองทุนฯ ตัดรายการอุปกรณ์ ออกจากบัญชีเมื่อจำหน่ายสินทรัพย์ รายการผลกำไรหรือขาดทุนจากการจำหน่ายหรือตัดจำหน่ายสินทรัพย์ จะรับรู้ในงบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน

3.6 สินทรัพย์ไม่มีตัวตน

สินทรัพย์ไม่มีตัวตนแสดงในราคาทุนหักด้วยค่าตัดจำหน่ายสะสมและขาดทุนจากการลดมูลค่า (ถ้ามี) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนถูกตัดจำหน่ายและบันทึกในงบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงินโดยวิธีเส้นตรงตามระยะเวลาที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจนับจากวันที่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ระยะเวลาที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจแสดงได้ดังนี้

โปรแกรมคอมพิวเตอร์และระบบงาน	3, 5 และ 10	ปี
ลิขสิทธิ์	10	ปี

3.7 เจ้าหนี้อื่นระยะสั้น

กองทุนฯ รับรู้เจ้าหนี้อื่นระยะสั้นจากการซื้อสินค้าและบริการและเจ้าหนี้รายจ่ายประเภททุน เมื่อกองทุนฯ ได้รับสินค้าและบริการและสินทรัพย์จากผู้ขายแล้ว การรับสินค้าและบริการและสินทรัพย์นี้หมายถึงจุดที่กองทุนฯ ได้มีการตรวจรับเรียบร้อยแล้ว

3.8 ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย

กองทุนฯ รับรู้ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายเมื่อเกิดค่าใช้จ่ายขึ้นด้วยมูลค่าค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแล้วในรอบระยะเวลาบัญชีปัจจุบันแต่ยังไม่ได้มีการจ่ายเงิน โดยการจ่ายเงินจะกระทำในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไป ค่าใช้จ่ายดังกล่าวอาจเกิดจากข้อกำหนดของกฎหมายข้อตกลงในสัญญาหรือจากบริการที่ได้รับแล้ว

3.9 ผลประโยชน์บุคลากร

กองทุนฯ รับรู้เงินเดือน ค่าจ้าง เงินประจำตำแหน่ง กองทุนสำรองเลี้ยงชีพและสวัสดิการอื่น ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาลและการศึกษาบุตร เป็นต้น เป็นค่าใช้จ่ายเมื่อเกิดรายการ

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

3.10 ประมาณการหนี้สิน

ประมาณการหนี้สินจะรับรู้ก็ต่อเมื่อกองทุนฯ มีภาระผูกพันตามกฎหมายหรือภาระผูกพันจากการอนุমানในปัจจุบันซึ่งเป็นผลมาจากเหตุการณ์ในอดีต และมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กองทุนฯ จะสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจเพื่อจ่ายชำระภาระผูกพันดังกล่าว และสามารถประมาณจำนวนภาระผูกพันได้อย่างน่าเชื่อถือ

3.11 การใช้ประมาณการทางบัญชี

ในการจัดทำงบการเงินให้เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ฝ่ายบริหารต้องใช้ในการประมาณและตั้งข้อสมมติฐานหลายประการ ซึ่งมีผลกระทบต่อจำนวนเงินที่เกี่ยวข้องกับรายได้ ค่าใช้จ่าย สินทรัพย์และหนี้สิน และการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์และหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจริงอาจแตกต่างไปจากจำนวนที่ประมาณไว้

4. เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด

เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ประกอบด้วย

	บาท	
	2563	2562
เงินสดในมือ	50,000.00	50,000.00
เงินฝากธนาคาร - ออมทรัพย์	574,996,286.30	1,828,378,080.52
เงินฝากธนาคาร - กระแสรายวัน	(648,351.81)	(20,499.35)
รวม	<u>574,397,934.49</u>	<u>1,828,407,581.17</u>

ยอดเครดิตของบัญชีเงินฝากกระแสรายวันเป็นรายการเช็คที่ผู้รับเช็คยังมีได้นำมาขึ้นเงินกับธนาคาร บัญชีกระแสรายวันเป็นบัญชีที่โอนเงินอัตโนมัติจากบัญชีออมทรัพย์ เงินฝากออมทรัพย์มีอัตราดอกเบี้ยลอยตัว ตามที่ธนาคารกำหนด

5. ลูกหนี้อื่นระยะสั้น

ลูกหนี้อื่นระยะสั้น ประกอบด้วย

	บาท	
	2563	2562
ลูกหนี้เงินยืมทรงรองผู้ปฏิบัติงาน	882,354.10	868,928.26
รวม	<u>882,354.10</u>	<u>868,928.26</u>

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

6. เงินลงทุนระยะสั้น

เงินลงทุนระยะสั้น ประกอบด้วย

	บาท	
	2563	2562
<u>เงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อขาย - มูลค่ายุติธรรม</u>		
กองทุนเปิดเค บริหารเงิน	1,100,000,000.00	-
<u>บวก</u> ค่าเพื่อการปรับมูลค่าของเงินลงทุน	36,354.86	-
รวม	<u>1,100,036,354.86</u>	<u>-</u>

ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 กองทุนฯ มีเงินไปลงทุนในกองทุนเปิดเค บริหารเงินจำนวน 1,100.00 ล้านบาท

7. เงินลงทุนระยะยาว

เงินลงทุนระยะยาว ประกอบด้วย

	บาท	
	2563	2562
<u>เงินลงทุนในตราสารหนี้ที่จะถือจนครบกำหนด</u>		
พันธบัตรออมทรัพย์ของกระทรวงการคลัง	600,000,000.00	-
- (ครบกำหนด 13/12/2565)		
พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย	220,000,000.00	-
- (ครบกำหนด 16/9/2565)		
	<u>820,000,000.00</u>	<u>-</u>
<u>บวก</u> ส่วนเกินมูลค่าเงินลงทุน	3,512,594.80	-
รวม	<u>823,512,594.80</u>	<u>-</u>

ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 กองทุนฯ มีเงินไปลงทุนในพันธบัตรออมทรัพย์ของกระทรวงการคลังในปีงบประมาณ 2563 ครั้งที่ 1 จำนวน 600.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 13 ธันวาคม 2565 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1.70 ต่อปี และมีเงินลงทุนในพันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทยรุ่นที่ 2/3 ปี/2562 จำนวน 220.00 ล้านบาท ครบกำหนดไถ่ถอนวันที่ 16 กันยายน 2565 อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1.44 ต่อปี

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

8. อุปกรณ์

อุปกรณ์ ประกอบด้วย

	บาท				
	ยอดตามบัญชี ณ 30 ก.ย. 62	เพิ่มขึ้น	ลดลง	โอนเข้า (ออก)	ยอดตามบัญชี ณ 30 ก.ย. 63
ราคาทุน					
ส่วนปรับปรุงอาคารและสำนักงาน	31,975,776.75	4,785,645.00	-	13,827,572.62	50,588,994.37
ครุภัณฑ์สำนักงาน	2,406,794.61	6,044,040.10	-	8,820,939.38	17,271,774.09
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	84,460.27	-	-	-	84,460.27
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	4,877,641.04	8,876,625.39	-	-	13,754,266.43
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	6,162,710.15	3,119,863.58	-	-	9,282,573.73
ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว	211,960.00	175,599.00	-	-	387,559.00
สินทรัพย์ระหว่างก่อสร้าง	-	22,653,327.00	-	(22,653,327.00)	-
รวมราคาทุน	<u>45,719,342.82</u>	<u>45,655,100.07</u>	-	<u>(4,815.00)</u>	<u>91,369,627.89</u>
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม					
ส่วนปรับปรุงอาคารและสำนักงาน	(8,794,256.88)	(3,013,232.06)	-	-	(11,807,488.94)
ครุภัณฑ์สำนักงาน	(2,268,614.65)	(2,611,246.28)	-	-	(4,879,860.93)
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	(77,874.51)	(4,998.20)	-	-	(82,872.71)
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	(1,838,623.50)	(2,131,783.54)	-	-	(3,970,407.04)
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	(2,689,738.45)	(1,882,948.22)	-	-	(4,572,686.67)
ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว	(182,062.46)	(35,390.11)	-	-	(217,452.57)
รวมค่าเสื่อมราคาสะสม	<u>(15,851,170.45)</u>	<u>(9,679,598.41)</u>	-	-	<u>(25,530,768.86)</u>
รวมอุปกรณ์ - สุทธิ	<u>29,868,172.37</u>				<u>65,838,859.03</u>
					บาท
ค่าเสื่อมราคาสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2563					9,679,598.41
อุปกรณ์โอนไปเป็นครุภัณฑ์มูลค่าต่ำกว่าเกณฑ์					4,815.00

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

	บาท				ยอดตามบัญชี ณ 30 ก.ย. 63
	ยอดตามบัญชี ณ 30 ก.ย. 62	เพิ่มขึ้น	ลดลง	โอนเข้า (ออก)	
ราคาทุน					
ส่วนปรับปรุงอาคารและสำนักงาน	7,945,980.22	-	-	24,029,796.53	31,975,776.75
ครุภัณฑ์สำนักงาน	2,279,582.31	127,212.30	-	-	2,406,794.61
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	84,460.27	-	-	-	84,460.27
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	1,681,725.74	3,195,915.30	-	-	4,877,641.04
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	1,975,159.40	4,187,550.75	-	-	6,162,710.15
ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว	181,970.00	29,990.00	-	-	211,960.00
สินทรัพย์ระหว่างก่อสร้าง	124,869.00	24,321,157.53	-	(24,446,026.53)	-
รวมราคาทุน	<u>14,273,746.94</u>	<u>31,861,825.88</u>	<u>-</u>	<u>(416,230.00)</u>	<u>45,719,342.82</u>
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม					
ส่วนปรับปรุงอาคารและสำนักงาน	(7,945,966.22)	(848,290.66)	-	-	(8,794,256.88)
ครุภัณฑ์สำนักงาน	(2,177,006.25)	(91,608.40)	-	-	(2,268,614.65)
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	(72,884.34)	(4,990.17)	-	-	(77,874.51)
ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	(1,630,261.57)	(208,361.93)	-	-	(1,838,623.50)
ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	(1,934,068.48)	(755,669.97)	-	-	(2,689,738.45)
ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว	(181,964.00)	(98.46)	-	-	(182,062.46)
รวมค่าเสื่อมราคาสะสม	<u>(13,942,150.86)</u>	<u>(1,909,019.59)</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>(15,851,170.45)</u>
รวมอุปกรณ์ - สุทธิ	<u>331,596.08</u>				<u>29,868,172.37</u>
					บาท
ค่าเสื่อมราคาสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2562					1,909,019.59
อุปกรณ์โอนไปเป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตน					416,230.00

ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 และ 2562 กองทุนฯ มีสินทรัพย์ถาวรที่คิดค่าเสื่อมราคาหมดแล้วแต่ยังคงใช้ดำเนินงานอยู่มีราคาทุนจำนวน 14.08 ล้านบาท และ 13.70 ล้านบาท ตามลำดับ
อุปกรณ์ ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 ไม่ติดภาระค้ำประกันใด

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

10. สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น

สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

	บาท	
	2563	2562
เงินมัดจำ - ค่าเช่าอาคารและบริการ	3,358,080.00	2,661,120.00
เงินมัดจำ - อื่น	4,750.00	4,750.00
รวม	<u>3,362,830.00</u>	<u>2,665,870.00</u>

11. เจ้าหนี้ระยะสั้น

เจ้าหนี้ระยะสั้น ประกอบด้วย

	บาท	
	2563	2562
เจ้าหนี้อื่น	36,950,875.42	30,829,782.53
เจ้าหนี้โครงการ	43,588,133.12	21,451,056.00
บัญชีพักเงินรับคืนโครงการรอการตรวจสอบ	6,844,769.92	-
รวม	<u>87,383,778.46</u>	<u>52,280,838.53</u>

12. ทุนประเดิม

กองทุนฯ ได้รับโอนทุนมาจาก สสค. เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 จำนวน 11,958,077.72 บาท และมีทุนที่ต้องได้รับตาม พ.ร.บ. กสศ. จำนวน 1,000 ล้านบาท ซึ่งในวันที่ 26 กันยายน 2561 ได้รับทุนประเดิมงวดแรกจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2561 จำนวน 700 ล้านบาท และวันที่ 6 มีนาคม 2563 ได้รับทุนประเดิมงวดที่สองจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2563 จำนวน 300 ล้านบาท

13. รายได้เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้

รายได้เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้ ประกอบด้วย

	บาท	
	2563	2562
รายได้เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้	5,496,129,400.00	2,537,365,000.00
รวมรายได้เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้	<u>5,496,129,400.00</u>	<u>2,537,365,000.00</u>

14. รายได้จากการอุดหนุน

รายได้จากการอุดหนุน ประกอบด้วย

	บาท	
	2563	2562
รายได้จากการอุดหนุน - สกว.	600,785.84	8,023,277.51
รวมรายได้จากเงินอุดหนุน	<u>600,785.84</u>	<u>8,023,277.51</u>

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

15. รายได้เงินบริจาค

รายได้เงินบริจาค ประกอบด้วย

	บาท	
	2563	2562
รายได้เงินบริจาค	24,070,016.24	2,690,903.67
รวมรายได้เงินบริจาค	24,070,016.24	2,690,903.67

16. รายได้อื่น

รายได้อื่น ประกอบด้วย

	บาท	
	2563	2562
ดอกเบี้ยรับ	15,414,530.18	9,243,647.40
รายได้อื่น	60,826.07	163,871.73
รวมรายได้อื่น	15,475,356.25	9,407,519.13

17. ค่าใช้จ่าย

17.1 ค่าใช้จ่ายบุคลากร

	บาท	
	2563	2562
เงินเดือนและค่าล่วงเวลา	39,553,021.52	24,298,624.58
เงินสมทบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	2,842,090.00	1,553,043.00
เงินสวัสดิการ	3,915,700.74	1,114,429.74
ค่าใช้จ่ายด้านฝึกอบรม	1,577,415.00	556,668.00
รวม	47,888,227.26	27,522,765.32

17.2 ค่าใช้จ่ายโครงการ

17.2.1 เงินอุดหนุนโครงการ

	บาท	
	2563	2562
เงินอุดหนุนโครงการ	4,843,351,780.94	1,810,036,029.73
หัก รับคืนเงินอุดหนุนโครงการ	(45,899,805.14)	(14,550,157.57)
รวม	4,797,451,975.80	1,795,485,872.16

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

17.2.2 ค่าใช้จ่ายในการบริหารโครงการ

	บาท	
	2563	2562
ค่าใช้จ่ายวิจัยและพัฒนาโครงการ	2,242,021.00	-
ค่าใช้จ่ายจัดประชุม - ค่าเดินทาง	11,232,748.51	10,117,278.52
ค่าใช้จ่ายจัดประชุม - ค่าอาหาร	12,594,508.03	7,173,096.65
ค่าใช้จ่ายจัดประชุม - ค่าที่พัก	8,880,956.20	5,940,356.00
ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม	1,275,676.93	649,791.00
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง - ในประเทศ	2,456,705.12	2,797,172.87
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง - ต่างประเทศ	915,039.31	1,279,383.14
ค่าจ้างบุคคลภายนอก	76,273,999.93	21,696,105.10
ค่าตอบแทนอื่น	-	234,435.48
ค่าตอบแทนบุคคลภายนอก	7,468,420.00	7,255,645.00
ค่าเบี้ยประชุม - กรรมการ/อนุกรรมการ/ ที่ปรึกษา	2,611,595.00	1,663,990.00
ค่าเช่าอุปกรณ์และอื่น ๆ	169,496.20	327,593.00
ค่าบริการไปรษณีย์/ค่าขนส่ง	1,227,063.10	695,661.11
ค่าถ่ายเอกสาร	537,623.40	422,196.95
ค่าโฆษณาประชาสัมพันธ์	81,094,582.73	21,598,094.66
ค่าสื่อสิ่งพิมพ์	8,312,755.42	3,011,214.68
ค่าธรรมเนียมธนาคาร	253,406.10	20,491.18
ค่าใช้จ่ายอื่น	1,886,823.85	317,998.91
รวม	219,433,420.83	85,200,504.25
รวมค่าใช้จ่ายโครงการ	5,016,885,396.63	1,880,686,376.41

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

17.3 ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน

	บาท	
	2563	2562
ค่าตอบแทนอื่น	2,016,762.50	1,542,700.00
ค่าเบี้ยประชุมกรรมการ	2,452,500.00	2,572,000.00
ค่าสาธารณูปโภค	3,477,091.96	1,484,645.33
ค่าบริการไปรษณีย์/ค่าขนส่ง	1,253,511.80	383,846.00
ค่าจ้างที่ปรึกษา	3,696,075.00	3,129,600.00
ค่าใช้จ่ายจัดประชุม - ค่าเดินทาง	91,537.78	55,072.00
ค่าใช้จ่ายจัดประชุม - ค่าอาหาร	820,438.00	577,807.10
ค่าใช้จ่ายจัดประชุม - ค่าที่พัก	14,100.00	105,000.00
ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม	14,174.00	39,420.00
ค่าเช่าอาคารและบริการส่วนกลาง	13,902,451.20	9,862,101.00
ค่าถ่ายเอกสาร	1,686,462.32	879,361.63
ค่าบริการดูแลบำรุงรักษาระบบ	2,858,955.90	2,589,955.72
ค่าเช่าคอมพิวเตอร์/โน้ตบุ๊ก	91,977.90	109,090.16
ค่าตอบแทนบุคคลภายนอก	206,850.00	463,906.45
ค่าจ้างบุคคลภายนอก	30,038,132.57	3,535,407.00
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง - ในประเทศ	793,124.00	580,800.00
ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	1,292,136.87	394,644.51
ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษา	59,910.58	104,233.52
ค่าธรรมเนียมธนาคาร	37,180.00	82,508.00
ค่าตรวจสอบบัญชี	530,000.00	530,000.00
ค่าโฆษณาและสื่อประชาสัมพันธ์	164,913.75	223,165.62
ค่าใช้จ่ายอื่น	1,877,379.58	281,587.74
รวม	67,375,665.71	29,526,851.78

18. หนี้สินและภาระผูกพันของกองทุนฯ ประกอบด้วย

18.1 ภาระผูกพันเกี่ยวกับสัญญาเช่าดำเนินงาน

กองทุนฯ ได้ทำสัญญาเช่าอาคารชั้น 13 เอและบี กับบริษัท เอส.พี.อาคาร จำกัด โดยต้องวางเงินมัดจำ การเช่ารวม 3 เดือนเพื่อเป็นหลักประกันการเช่าจำนวน 3,358,080.00 บาท มีเนื้อที่เช่า 2,112 ตารางเมตร มีกำหนดเวลา 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2562 และสิ้นสุดวันที่ 31 สิงหาคม 2565 โดยจ่ายค่าเช่าเดือนละ 559,680.00 บาท และค่าบริการเดือนละ 598,857.60 บาท (รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม) ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 กองทุนฯ มีภาระผูกพันตามสัญญาดังกล่าว ดังนี้

จ่ายชำระภายใน	จำนวนเงิน (บาท)
1 ปี	13,902,451.20
2 ถึง 5 ปี	12,743,913.60
หลังจาก 5 ปี	-
	26,646,364.80

หมายเหตุประกอบงบการเงิน (ต่อ)

วันที่ 30 กันยายน 2563

18.2 ภาระผูกพันเกี่ยวกับรายจ่ายประเภททุน

18.2.1 ภาระผูกพันตามสัญญาจ้างพัฒนาระบบฐานข้อมูลต้นแบบการศึกษา ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 กองทุนฯ มีภาระผูกพันที่ต้องจ่ายตามสัญญาจำนวน 0.44 ล้านบาท

18.2.2 ภาระผูกพันตามสัญญาจ้างออกแบบและจัดทำระบบฐานข้อมูลครูเพื่อการใช้งานของ กสศ. ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 กองทุนฯ มีภาระผูกพันที่ต้องจ่ายตามสัญญาจำนวน 0.30 ล้านบาท

18.2.3 ภาระผูกพันตามสัญญาจ้างพัฒนาเว็บไซต์โครงการครุรักษ์ถิ่น ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 กองทุนฯ มีภาระผูกพันที่ต้องจ่ายตามสัญญาจำนวน 0.03 ล้านบาท

18.2.4 ภาระผูกพันตามสัญญาจ้างพัฒนาระบบงานความก้าวหน้าของโครงการพัฒนาทักษะแรงงาน ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 กองทุนฯ มีภาระผูกพันที่ต้องจ่ายตามสัญญาจำนวน 0.87 ล้านบาท

19. การจัดประเภทรายการในงบการเงิน

รายการบัญชีบางรายการในงบการเงินสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2562 ได้มีการจัดประเภทใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดประเภทรายการในปีปัจจุบัน ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินสำหรับปีหรือส่วนของทุน

	บาท		
	ตามที่รายงานไว้เดิม	เพิ่มขึ้น (ลดลง)	ตามที่รายงานใหม่
งบกระแสเงินสด			
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน			
เจ้าหนี้ระยะสั้น	50,133,754.84	(7,195,442.95)	42,938,311.89
เงินสดรับจากดอกเบี้ยรับ	7,083,923.84	(7,083,923.84)	-
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน			
เงินสดจ่ายซื้อสินทรัพย์ถาวร	(31,445,595.88)	2,898,913.55	(28,546,682.33)
เงินสดจ่ายซื้อสินทรัพย์ไม่มีตัวตน	(32,200,789.00)	4,296,529.40	(27,904,259.60)
เงินสดรับจากดอกเบี้ยรับ	-	7,083,923.84	7,083,923.84

สรุปข้อมูลสำคัญทางการเงิน

กสศ. ได้รับจัดสรรงบประมาณ ตาม พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เพื่อดำเนินงานตามภารกิจจำนวน 5,496 ล้านบาท และมีเงินงบประมาณจากแหล่งอื่นจำนวน 419 ล้านบาท รวมเป็นงบประมาณตามแผนปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายเงินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 5,915 ล้านบาท

การเบิกจ่ายงบประมาณ

ณ วันที่ 30 กันยายน 2563 กสศ. ได้ดำเนินงานผูกพันหรือเบิกจ่ายงบประมาณไปแล้ว จำนวน 5,895 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 99.66 ของงบประมาณโดยรวม โดยมีส่วนที่เบิกจ่ายแล้วร้อยละ 78 ของงบประมาณรวม ส่วนที่ขอคืนเงินไว้เบิกจ่ายเหลือมปีอีก 1,299 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 22 ของงบประมาณรวม ซึ่งเป็นงบประมาณที่มีการผูกพันในรูปโครงการที่เบิกจ่ายตามงวดงาน ประกอบกับจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้มีการเลื่อนการเปิดภาคเรียนของสถานศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งเป็นภาคีหลักส่วนใหญ่ในการดำเนินงานของ กสศ. ส่งผลให้ต้องมีการปรับแผนเบิกจ่ายจากเดิม

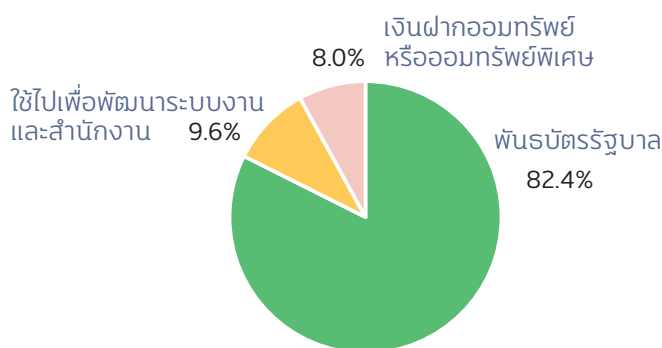
นอกจากนี้ยังมีการปรับขอบเขตการปฏิบัติงานและกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ อาทิ (1) การจัดประชุมในรูปแบบออนไลน์ (2) การลงพื้นที่ติดตามการดำเนินโครงการ ซึ่งได้ขอเลื่อนการดำเนินการไปเป็นปีงบประมาณ 2564 รวมถึงการพิจารณาโครงการที่มุ่งเน้นการดำเนินงานที่มีคุณภาพ และประหยัด ซึ่งทำให้มีเงินเหลือจ่ายและได้นำไปรวมกับแผนปฏิบัติงานฯ ในปีงบประมาณถัดไป โดยคาดว่าจะเบิกจ่ายแล้วเสร็จภายในไตรมาสที่ 2 ของปีงบประมาณ 2564

หน่วย (ล้านบาท)	เบิกจ่าย	ผูกพัน/ดำเนินงาน แต่ยังไม่ได้เบิกจ่าย	นำไปปรับรวมกับแผนปฏิบัติงานฯ 2564 เนื่องจากเหลือจ่าย	รวม
แผนปฏิบัติงานฯ ปี 2563	4,616	1,279	20	5,915

ทุนประเดิม

มาตรา 6(2) ของ พ.ร.บ. กสศ. ระบุให้กองทุนประกอบด้วยเงินที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นทุนประเดิมจำนวน 1,000 ล้านบาท ซึ่ง กสศ. ได้รับจัดสรรทุนประเดิมดังกล่าวในปี 2561 จำนวน 700 ล้านบาท และในปี 2563 อีก 300 ล้านบาท โดย กสศ. ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการบริหาร กสศ. ให้นำทุนประเดิมไปพัฒนาระบบงานและสำนักงาน จำนวน 96 ล้านบาท ส่วนที่เหลือคณะกรรมการบริหาร กสศ. เห็นชอบในหลักการให้ใช้ทุนประเดิมสำหรับรักษาความมั่นคงทางการเงินของสำนักงาน มิให้นำทุนประเดิมออกมาใช้จ่ายในรายการปกติตามแผนงาน เว้นแต่กรณีฉุกเฉิน กสศ. จึงได้บริหารจัดการ นำไปลงทุนหาผลประโยชน์ตามระเบียบ กสศ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการลงทุนหาผลประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดการบริหารจัดการทุนประเดิมตามภาพที่ 9 สัดส่วนการบริหารจัดการทุนประเดิม

ภาพที่ 9 สัดส่วนการบริหารจัดการทุนประเดิม

รายได้

ร้อยละ 99.23 ของรายได้รวม เป็นเงินอุดหนุนจากภาครัฐที่ กสศ. ได้รับตาม พ.ร.บ. งบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เพื่อดำเนินภารกิจหลัก โดยในปี 2563 กสศ. ยังมีเงินได้จากการบริจาคของภาคเอกชนและประชาชนอีก 24 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.43 ของรายได้รวม นอกจากนี้ กสศ. ยังมีรายได้ส่วนอื่นอีกร้อยละ 0.34 ของรายได้รวม โดยส่วนใหญ่เป็นผลตอบแทนจากการลงทุนในทรัพย์สินของกองทุน ซึ่งการดำเนินงานทั้ง 2 ส่วน กสศ. ยึดหลักปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้กองทุน พ.ศ. 2562 และระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการลงทุนหาประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน เพื่อให้การได้มาและใช้จ่ายเงินนอกงบประมาณของ กสศ. เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยมีคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหาร กสศ. เป็นผู้กำกับดูแล

ประเภทรายได้	จำนวน (ล้านบาท)	ร้อยละของรายได้รวม
เงินอุดหนุน ตาม พ.ร.บ. งบประมาณประจำปี	5,496	99.23
เงินบริจาค	24	0.43
อื่นๆ	17	0.34

ค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายหลักของ กสศ. กว่าร้อยละ 97.40 หรือ 5,017 ล้านบาท เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อโครงการที่ปฏิบัติงานตามภารกิจ ซึ่งประกอบด้วยเงินอุดหนุนโครงการไปยังกลุ่มเป้าหมายหลักของ กสศ. ถึงร้อยละ 93.15 ของค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมด และคิดเป็นค่าบริหารจัดการโครงการร้อยละ 4.26 ของค่าใช้จ่ายรวม ส่วนที่เหลือเป็นค่าใช้จ่ายบุคลากรของ กสศ. ร้อยละ 0.93 และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกองทุน เช่น ค่าเช่าอาคาร ค่าสาธารณูปโภค เป็นต้น อีกร้อยละ 1.67 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

ประเภทค่าใช้จ่าย	จำนวน (ล้านบาท)	ร้อยละของค่าใช้จ่ายรวม
ค่าใช้จ่ายโครงการ	5,017	97.40
เงินอุดหนุนโครงการ	4,798	93.15
บริหารโครงการ	219	4.26
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	48	0.93
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (รวมค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย)	86	1.67

การกำกับดูแลโครงการ

กสศ. ตระหนักดีถึงหลักธรรมาภิบาลตามพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ จึงต้องเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อประโยชน์สูงสุดในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาและมีมาตรการป้องกันการทุจริตที่เหมาะสม โดยคณะกรรมการบริหาร กสศ. ได้กำหนดนโยบายธรรมาภิบาล (Governance Policy) ที่ชัดเจน ออกระเบียบว่าด้วยการจัดสรรเงินที่สอดคล้องตามลักษณะภารกิจ รวมถึงกำหนดกลไกสนับสนุน ให้กระบวนการกำกับดูแลมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. มี ระเบียบวาระประจำของคณะกรรมการ เพื่อติดตามผลการดำเนินงานโครงการขนาดใหญ่ อย่างสม่ำเสมอ
2. มี คณะอนุกรรมการด้านธรรมาภิบาล เพื่อให้คำแนะนำสำนักงานเกี่ยวกับระบบธรรมาภิบาล ของโครงการต่าง ๆ ในภาพรวม
3. มี คณะอนุกรรมการกำกับทิศทางโครงการขนาดใหญ่ เพื่อติดตามความก้าวหน้าและให้คำปรึกษาในการดำเนินโครงการอย่างใกล้ชิด
4. มี หลักเกณฑ์การตรวจสอบข้อมูลเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้มีขั้นตอนรัดกุม เหมาะสม น่าเชื่อถือ และป้องกันการทุจริตได้ ตามระเบียบ กสศ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบข้อมูลและการช่วยเหลือเด็กปฐมวัย เด็กและเยาวชนซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ผู้ด้อยโอกาส ครอบครัวที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และครู พ.ศ. 2561 เพื่อให้ กสศ. ตรวจสอบกลุ่มเป้าหมาย ได้ว่าเป้าหมายมีตัวตนจริง ไม่ได้รับความช่วยเหลือซ้ำซ้อน ทำให้ กสศ. สามารถติดตามผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงในการดำเนินงานของ กสศ.
5. มี หลักเกณฑ์และกระบวนการจัดสรรเงินอุดหนุนโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ตามระเบียบ กสศ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และลำดับความสำคัญในการจัดสรรเงินกองทุน พ.ศ. 2561 เพื่อให้ กสศ. จัดสรรเงินกองทุนตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และทั่วถึง และมีการกำกับดูแลที่เหมาะสม ดังนี้

ก่อนอนุมัติโครงการ

(1) โครงการที่จะได้รับการจัดสรรเงินต้องสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของ กสศ. มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีกระบวนการที่ชัดเจน และมีความคุ้มค่า เป็นต้น

(2) ภาคร่วมดำเนินงานต้องมีภารกิจสอดคล้องกับ กสศ. มีผู้บริหารเข้าใจงานและมีระบบการเงินที่ดี และกรณีหน่วยงานภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม ต้องขึ้นทะเบียนกับ กสศ.

(3) โครงการต้องผ่านการพิจารณา 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนกลั่นกรองทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งต้องใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ 1-7 คน โดยต้องมีการประชุมกันในกรณีโครงการขนาดใหญ่ และขั้นตอนการอนุมัติ โดยกรณีโครงการงบประมาณ 20 ล้านบาทขึ้นไปให้คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติ ส่วนโครงการที่มีวงเงินงบประมาณน้อยกว่าให้ผู้จัดการพิจารณาอนุมัติแล้วรายงานต่อคณะกรรมการ

หลังอนุมัติโครงการ

สำนักงานจัดทำสัญญากับภาคร่วมดำเนินงาน โดยกำหนดให้คู่สัญญาต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการดำเนินงาน โดยใช้เครื่องมือและช่องทางเพื่อให้มีการรายงานและกำกับติดตามโครงการในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

- (1) การกำหนดงวดงาน-งวดเงินที่เหมาะสมกับแผนงานโครงการ
- (2) การให้คู่สัญญารายงานความก้าวหน้าโครงการเป็นระยะ ๆ
- (3) การตรวจรับมอบงานตามรูปแบบและวิธีการที่กำหนดในโครงการอย่างชัดเจน
- (4) การสุ่มตัวอย่างเพื่อโครงการทุกประเภทและขนาด เพื่อติดตามกำกับดูแลให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- (5) การตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสำหรับทุกงวดที่มีการเบิกจ่ายเงินตั้งแต่ 5 แสนบาทขึ้นไป
- (6) โครงการขนาดใหญ่ (เกินกว่า 20 ล้านบาท) ต้องรายงานความก้าวหน้าต่อคณะกรรมการอย่างน้อยทุก 6 เดือน

6. มี คู่มือ/แนวทางปฏิบัติ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อกำหนดรายละเอียดขั้นตอนการทำงาน ให้มีความชัดเจน ลดความผิดพลาดและป้องกันการทุจริต สำหรับผู้ปฏิบัติงานสำนักงาน กสศ. ภาคร่วมดำเนินงาน และผู้เกี่ยวข้องใช้ในการปฏิบัติงาน ตัวอย่างที่สำคัญได้แก่ การจัดสรรเงินอุดหนุนแก่นักเรียนยากจนพิเศษ ซึ่งใช้ระบบเทคโนโลยี CCT ในการคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการดำเนินงาน 6 ขั้นตอนที่มีการออกแบบที่รัดกุมโดยอาศัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการกำกับติดตามความโปร่งใส รวมทั้งประสิทธิภาพและคุณภาพการดำเนินการคัดกรองนักเรียนยากจนพิเศษของครูและสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องยังสามารถใช้ระบบ iSEE สำหรับดูข้อมูลรายงานแบบ real time ที่ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการมากขึ้น

รายนาม คณะกรรมการบริหาร

ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล
ประธานกรรมการ

นางสาววลัยรัตน์ ศรีอรุณ
รองประธานกรรมการ

รศ.ดารณี อุทัยรัตนกิจ
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ภาคประชาสังคม

นายเจด็จ อธรรมรัชอารี
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ภาคประชาสังคม

รศ.ปัทมาวดี โพชนุกูล
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ภาควิชาการ

ผศ.ปาริณา ศรีวิชย์
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านกฎหมาย
ภาควิชาการ

นายภัทระ คำพิทักษ์
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ภาคเอกชน

นายชาลี จันทนยิ่งยง
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ภาคเอกชน

กรรมการโดยตำแหน่ง

นายสุภัทร จำปาทอง
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

นายอัมพร พินะสา
เลขาธิการคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

นพ.เกียรติภูมิ วงศ์รจิต
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

นางสาวสรายภัทร อนุมิตราชกิจ
อธิบดีกรมส่งเสริมและ
พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

นายภูมิศักดิ์ อรัญญาเกษมสุข
อธิบดีกรมบัญชีกลาง

นายประยูร รัตนเสนีย์
อธิบดีกรมส่งเสริม
การปกครองท้องถิ่น

นางสุภัชชา สุทธิพล
อธิบดีกรมกิจการ
เด็กและเยาวชน

นายเดชาภิวัฒน์ ณ สงขลา
ผู้อำนวยการ
สำนักงานงบประมาณ

นายสุภกร บัวสาย
ผู้จัดการ กองทุนเพื่อ
ความเสมอภาคทางการศึกษา

ผังโครงสร้าง กสศ.
[https://www.eef.or.th/
about/organization/](https://www.eef.or.th/about/organization/)

*ข้อมูล ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2563

รายนามที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการ

ที่ปรึกษาของคณะกรรมการ

ให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
แก่คณะกรรมการบริหาร กสศ.

- นายกฤษณพงศ์ กีรติกร
- ศาสตราจารย์ชานไกรฤทธิ์ บุญยเกียรติ
- ศาสตราจารย์นักสิทธิ์ คูวัฒนาชัย
- ศาสตราจารย์วิจารณ์ พานิช
- ศาสตราจารย์สมพงษ์ จิตระดับ

คณะกรรมการตรวจสอบภายใน

ตรวจสอบภายในเพื่อรายงานผลการ
ตรวจสอบโดยตรงต่อคณะกรรมการ

- ผู้แทนกระทรวงการคลัง
- ผู้แทนสำนักงบประมาณ
- นายชาติ จันทนียิง

ประธานกรรมการ
กรรมการ
กรรมการ

คณะอนุกรรมการด้านการเงินและงบประมาณ

- (1) ให้คำแนะนำแก่สำนักงานเกี่ยวกับ
แนวทางการดำเนินงานด้านการเงิน
และงบประมาณของ กสศ. รวมถึง
แนวทางการได้มาและการบริหาร
จัดการซึ่งเงินและทรัพย์สินของ กสศ.
ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติ
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทาง
การศึกษา พ.ศ. 2561
- (2) ให้ความเห็นหรือคำปรึกษาด้าน
การเงินและงบประมาณแก่คณะ
กรรมการและสำนักงาน

- นางสาวลลิตรัตน์ ศรีอรุณ
- นายบุญเลิศ เลิศเมธากุล
- นางกรรณิการ์ งามโสภี
- นายรังสรรค์ มณีเล็ก
- นายวิรัชญ์ เพชรร่วง

ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ

คณะอนุกรรมการด้านธรรมาภิบาล

(1) ศึกษาและจัดทำร่างประกาศ คำสั่ง ข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับกรอบธรรมาภิบาลองค์กรที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อเสนอคณะกรรมการ (2) ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะด้านธรรมาภิบาลแก่คณะกรรมการ	• นายชาติ จันทนยิ่งยง• นางวรัชญา ศรีมาจันทร์• นางศิษฏศรี นาคะศิริ	<p>ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ</p> |
|---|---|---|

คณะอนุกรรมการด้านการบริหารงานบุคคล

(1) ให้คำแนะนำแก่สำนักงาน เกี่ยวกับการดำเนินการดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลของสำนักงาน (2) ให้ความเห็นชอบการจัดทำแผนแม่บทหรือแผนกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลของสำนักงาน และการพิจารณาแผนอัตรากำลังพนักงาน และลูกจ้างให้สอดคล้องกับภารกิจของสำนักงาน (3) ให้ความเห็นหรือคำปรึกษาด้านการบริหารงานบุคคลของสำนักงาน แก่คณะกรรมการ	• รองศาสตราจารย์ปัทมาวดี โพชนุกูล• นางสาวนวลอนันต์ ตันติเกตุ• นายวิศรุต รัักษ์นภาพงส์	<p>ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ</p> |
|--|---|---|

คณะอนุกรรมการด้านนโยบายข้อมูลข่าวสารสาธารณะ

พิจารณาให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารสาธารณะของ กสศ. และให้คำปรึกษาด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสาธารณะแก่คณะกรรมการ	• นายภัทรหะ คำพิทักษ์• ศาสตราจารย์สมพงษ์ จิตระดับ• ศาสตราจารย์ชานไกรฤทธิ บุนนยะเกียรติ• นายเจตเจจ ธรรมธัชอารี	<p>ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ</p> |
|---|--|--|

คณะอนุกรรมการด้านกฎหมาย

(1) พิจารณาให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดทำร่างระเบียบประกาศ หลักเกณฑ์ และเอกสารทางกฎหมายอื่น ๆ ให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 หรือกฎหมายอื่นใดกำหนดให้มี (2) ให้ความคิดเห็นหรือคำปรึกษาด้านกฎหมายแก่คณะกรรมการและสำนักงาน	• ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาริณา ศรีวินิชย์• นายนพดล เกียรติฤกษ์• นายนพพร สุวรรณรุจิ	<p>ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ</p> |
|---|--|---|

คณะอนุกรรมการบริหารจัดการเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้กองทุน

กำกับดูแลการใช้เงินและทรัพย์สินบริจาคให้เป็นไปอย่างเหมาะสม โปร่งใส มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของกองทุน รวมถึงกำหนดแนวทางในการรับเงินบริจาคและการใช้จ่ายเงินบริจาค	• ศาสตราจารย์ชานไกรฤทธิ บุญเกียรติ• นายจเด็จ ธรรมธัชอารี• นายนพพร สุวรรณรุจิ• นายชจร ณะแพสย์	<p>ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ</p> |
|--|---|--|

คณะอนุกรรมการกำกับดูแลการลงทุนหาผลประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของกองทุน

ให้แนวทางและคำแนะนำในการเสนอแผนการลงทุน กำกับดูแลให้การลงทุนหาผลประโยชน์จากเงินและทรัพย์สินของ กสศ. เป็นไปด้วยความรอบคอบ รัดกุม และมีประสิทธิภาพ	• นางผ่องเพ็ญ เรืองวีรยุทธ• นายจเด็จ ธรรมธัชอารี• ผู้แทนกระทรวงการคลัง	<p>ประธานอนุกรรมการ
อนุกรรมการ
อนุกรรมการ</p> |
|---|--|---|

รายนามคณะทำงาน จัดทำรายงานประจำปี

นายภัทร คำพิทักษ์
ประธานคณะทำงาน

ศ.สมพงษ์ จิตระดับ
คณะทำงาน

รศ.ดารณี อุทัยรัตนกิจ
คณะทำงาน

ภาพทั้งหมดในรายงานฉบับนี้ได้รับอนุญาตจากเจ้าของภาพเรียบร้อยแล้ว

ขอขอบคุณภาคีเครือข่าย

ถ้าลมหายใจของ กสศ. คือ โอกาสทางการศึกษาของเด็กและผู้ด้อยโอกาส
แล้วพลังของเราคือ สิ่งใด
คำตอบคือ ภาคีผู้มีหัวใจเดียวกัน
ทุกความสำเร็จจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าไม่มีภาคีทุกฝ่าย

ในทุกเส้นทางการทำงาน กสศ. ตระหนักถึงความพยายามอย่างแรงกล้าของครูทั้งในระบบและนอกระบบหลายแสนคน อาจารย์จากสถาบันการศึกษา เครือข่ายพื้นที่ จังหวัดและท้องถิ่น หน่วยพัฒนาอาชีพ อาสาสมัครการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สื่อมวลชน และทุกฝ่าย ที่ร่วมเสียสละเวลา แรงกายและใจ วันแล้ววันเล่า ด้วยความเชื่อมั่นว่าทุกเส้นทางที่ร่วมไปกับเรา คือทางซึ่งมุ่งไปสู่การสร้างโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคในสังคมไทย

ประชาชนและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน
คือ หัวใจสำคัญของการเกิดขึ้นและการขับเคลื่อนของ กสศ.
กสศ. จึงตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่า
ของภารกิจที่ กสศ. และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกัน

ทุกเม็ดเงินในทุกการทำงานจึงต้องมั่นใจอย่างที่สุดว่าจะสร้างประโยชน์ได้อย่างแท้จริง เพราะในทุกวินาที คือช่วงเวลาที่ได้แก่ ๆ ของเรากำลังเผชิญกับความยากลำบาก ต้องใช้ความพยายามอย่างมากที่จะมีโอกาสได้เล่าเรียนอย่างเต็มศักยภาพ ในขณะที่ชีวิตก็แสนประสาบเหลือเกินที่จะหลุดออกนอกระบบการศึกษาได้ตลอดเวลา

แน่นอนว่า ไม่มียาวิเศษขนานใดที่จะทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาหายไปจากประเทศไทยได้ในพริบตา แต่การมีอยู่ของ กสศ. นั้นจำเป็นต้องคุ้มค่าและมีความหมายไม่สูญเปล่า เราจะทุ่มเทอย่างเต็มที่ในทุกโอกาส กสศ. ขอขอบคุณความเชื่อมั่นและพลังสนับสนุน และขอโทษภาคีทุกท่านจากหัวใจในความผิดพลาดหรือความไม่เข้าใจที่อาจเกิดขึ้นระหว่างทาง เราพร้อมน้อมรับทุกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอันมีคุณค่าจากทุกภาคส่วนเพื่อปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้นในทุกวัน

สร้างองค์ความรู้ สู่นโยบาย

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

เลขที่ 388 อาคารเอส.พี. (อาคารเอ) ชั้น 13 ถนนพหลโยธิน
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

☎ 02-079-5475

☎ 02-619-1810, 02-619-1812

🌐 www.eef.or.th

📍 @EEFThailand